

ПЕТКО ПЕТКОВ

Времена

Живот през три епохи

София-Свищов
2019

Петко Петков

Времена

София - Свищов

2019

Времена
Живот през три епохи
Мемоари

Петко Петков

Печатна база при
Академично издателство „Ценов” - Свищов

ISBN 978-954-23-1769-2

Проф. дин Петко Иванов Петков

Живот през три епохи

Времена, събития, личности

(МЕМОАРИ)

§ Примитивен капитализъм

§ Тоталитарен социализъм и планово стопанство

§ Либерална демокрация и пазарна икономика

**Свищов - София
2019**

Дълга искрена благодарност за съдействието при написването и издаването на настоящите очерци, оказано от близките ми – синовете Сашо и Ирослав Петкови и техните половинки Катя Минкова и Мария Ибришимова.

Специална благодарност дължа и на Академичното ръководство в лицето на Ректора – доц. Иван Марчевски и Зам. ректора – доц. Тодор Кръстевич.

ПРЕДИСЛОВИЕ

Заглавието на настоящите мемоари „Времена в три епохи“ не възникна инцидентно. То е сериозно обмислено и обусловено от самата реалност. А тя е, че целият ми жизнен път премина именно през три обществени, социално-икономически системи. Родината ми България през 20-ти век, освен двете световни войни преживя и три обособени обществени системи. През тях премина и целият ми 95 годишен живот. До днешни време 2019-та година.

Детските, юношеските и част от младежките ми години преминаха през периода на така наречения първобитен за България капитализъм. Това са първите 20 години на моя живот – периодът от 1924-та година до 1944-та година. Или тук се откроява последният етап от първата обществена, социално-икономическа епоха.

Втората епоха, през която премина животът ми, е времето на социализма. Известно е, че през него освен България преминаха и редица страни от Европа, Азия и Америка. Конкретно за нашата страна това е периодът от 09.09.1944 година, когато се установи правителството на Отечественият фронт на чело с Кимон Георгиев, а след това правителства излъчвани от социалистическата партия. Този период продължава до 1990-та година, когато в източноевропейските страни, включително и в България, чрез мирни революции се прекъсва ерата на социализма.

Установяват се демократични режими. Приемат се нови конституции, с които се въвеждат многопартийни системи. Или това е третата обществено-социална икономическа епоха. Моя милост съм щастлив, че доживях и вече трето десетилетие съм в тази трета по ред епоха. Същественото в нея е, че приоритет се даде на частната собственост, на пазарната икономика и на свободната конкуренция.

*Проф. дин Петко Петков пред паметника на дарителя
Димитър Ценов*

Част I

Животописание

Месторождение

Роден съм на 07.12.1924 година в село Градешница, община Криводол, област Враца от бедно, селско семейство. Селото ми се намира в периферията на окръга и граничи с окръг Монтана. То отстои на 40 км от град Враца, на 19 км северозападно от общинският център – град Криводол и на 35 км от град Монтана. Намира се в слабо нагъната местност. Край него на 1,5 км тече река Огоста, която разделя двата окръга – Враца и Монтана (тогава град Фердинанд). На един километър от селото ми се намира Градешкият манастир – единственият в радиус около 35 км. Манастирът е построен 1864 година. По настоящем се ползва и като почивна база от АЕЦ Козлодуй. Разполага и със стаи за гости. Предпочитан е и поради това, че е разположен в живописна, гориста котловина с изворна вода от местността „Горна бара“.

Южно от манастира са местностите „Калето“, „Луканово дърво“, „Градището“, „Мало пое“. В последната се е намирало праисторическо селище от преди 5-6 хилядолетия от направените проучвания се установява, че там е имало живот още от стария и новия неолит и енеолита. Жилищата на хората там са били само от камък и плетени от дърво стени. През различните епохи са използвани разнообразни сечива от камък, а по късно и от метал. При разкопките през 1960 – 1970 година археологът Богдан Николов разкри съответни културни пластове. В най-стария намери глинена плоча, на която са изобразени символични знаци, които представляват най-древната в Европа пиктографическа писменост. Намерените различни праисторически останки от ранния неолит в тази част на България бяха наречени от българската и европейската историческа наука „Култура Градешница“¹.

Някои считат, че пиктографските знаци върху посочената глинена плоча изразяват възвание на жителите към боговете.

¹ Вж. Любен Кръстев – „Градешница през вековете“, 2008г., стр. 7 - 24

Всичко това беше поводът с мое дарение да издигнем на площада в селото ми паметна плоча. Тя е в уголемен вариант от каменен блок от руда риолит издялана от скулптура Никола Гърков. Открихме я тържествено през месец юли 2013 година. С тази плоча се допълни изграждането на новия площад в центъра на селото. То стана със средства по фонд „Красива България“ и с дарение на съгражданина ни бизнесмен Петко Хаджийски. Същото включва още шадраван и паметник на загиналите от селото ни в Балканската, Първата и Втората световни войни. Сред тези загинали е и моят дядо – Цено Яндин – баща на майка ми Янка.

В центъра на селото ми се намира и общинската сграда с читалището и търговска постройка. До тях е училището, но последното бе закрито преди повече от 10 години. Сега учениците се извозват до училището на съседното село Ракево на 10 км от Градешница.

Поминькът на селото ми е основно земеделие и скотовъдство. След ликвидацията на трудово-кооперативното земеделско стопанство земята сега се обработва от четирима арендатори. По-големи от тях са Валентин Сълков и Георги П. Хаджийски. Последният има своя земя към 3 хил. Декара и арендува такава от съседните села – Громшин. Кобиляк, Бели брег, Лехчево, Малород и др. Освен това негово е модерно млекопреработващо предприятие, намиращо се на брега на река Огоста. Също и медодобивно такова. В тези три фирми на Хаджийски работят около 200 работници. При него се намира и моя обработваема земя от 5 дка.

Другият арендатор – Валентин Сълков, стопанисва моя обработваема земя от 60 декара. Същият притежава фирма „Агростил“, която включва и производство на олио. Цялата обработваема земя на селото ми е над 30 хил. дка.

През с. Градешница минава и асфалтов път, свързващ Враца и Криводол с градовете Оряхово и Козлудуй. С асфалтов път е свързано селото с отстоящия на 1 км Градешки манастир.

За родословното дърво

(До гимназията във Враца)

Началото на рода ни е дал пра, пра дядо ми Ристо. Той е доведен от село Трикладенци (Врачанско) и става раненик (зет на къща) в родното ми село Градешница, наброяващо по-малко от 100 къщи през 18 век. Той е дал началото на рода Ристовци и Коновци. Родословното дърво продължава един от неговите синове – дядо Игнат. Той от своя страна слага основите на фамилията Игнатовци. Дядо Игнат е имал трима синове, моя дядо Петко, на когото съм кръстен, дядо ми Статко Дъртия и Дядо Иван (баша на Статко Мънинкия).

Дядо Игнат е имал три дъщери – баба Пена – омъжена в съседното село Громшин; Баба Цена – омъжена в с. Мадан; Баба Въла – омъжена в с. Лесура. Спомням си детските години, когато идваха и трите дъщери на дядо Игнат и гостуваха на техния брат – дядо ми Петко по време на сбора на селото. И трите бяха доста весели. Идваше с мъжа си и баба Въла от Лесура. Тя беше най-буйна, обичаше веселбата и когато си тръгваха от дома на дядо ми Петко с конската каруца, развеселена тя пееше на висок глас и викаше „Иху...ху...ху...”.

Прекият ми дядо - Петко Игнатов също беше с изключително весел нрав. Общителен, но природно интелигентен. Беше си извоювал сред селяните на Градешница името на по-начетен и по-умен, за това му викаха „Министъра”. Беше един от първенците на селото, заедно с кметовете: Петър Ганчев, Младен Вълков и др. с попа Артемий; с учителите – Георги Андров, Митко Даскала и др. Беше привлякъл за мой личен кръстник учителя Георги Андров. Той винаги е бил канен, заедно с другите първенци от селото да посрещат видни ръководители от областния и околийския център Враца. Заедно с бирниците помагаше за събиране на данъците, за измерване на виното по къщите и определяне на акциза и др. Тоест беше нещо, като неофициален заместник кмет.

Тъкмо поради тези дейности и поради близостта с управляващите преди 9.09.1944 г., непосредствено след тази дата и идването на отечественофронтовската власт беше арестуван от органите на новата държавна сигурност и прекара няколко седмици в полицейския участък в Криводол.

Той (*дядо ми Петко Игнатов*) е имал последователно три жени. Първата му се е казвала Дамяна (*от фамилията Васковци*) сестра на Георги Васков. С нея им се раждат три деца – баща ми Иван, леля ми Пена (*омъжена за Сава Ганов в с. Громшин*), леля ми Цона (*омъжена в с. Градешница за Георги Колов Толумбашки*). Баба Дамяна умира твърде рано.

Втората съпруга на дядо ми Петко Игнатов била от с. Бели Брег. С нея им се ражда само един син – чичо ми Георги. Но и тази втора съпруга на дядо Петко умира млада. Тогава той се жени за трета поред съпруга.

Така третата му жена става Баба Младена от селото ни. С нея им се раждат още пет деца, най-голямата – Веселина, омъжена в с. Лесура за съпруг Тодор; Спаса – омъжена в Градешница за съпруг Макавей; Неда – омъжена в с. Громшин за съпруг Ставри; Игната – омъжена в с. Градешница за съпруг Илия (Линдо) и последния син Цено – оженен за Пена.

По време на третия брак на дядо Петко Игнатов (Министъра) се оженва и баща ми Иван с прякор Бърдара за майка ми Янка от фамилията Янденци. С нея им се раждаме ние – трите им деца – сестра ми Младенка, моя милост и брат ми Методи. Ние се раждаме, когато едновременно на Дядо Петко Игнатов се раждат петте му деца от третия брак с баба Младена.

Така се получава нещо изключително рядко. Сестра ми Младенка се ражда 1922 година, а след нея се раждат три от децата на дядо Петко – Неда 1923 г., Игната 1925 г. и Цено 1928 г. Дори и след моето раждане 1924 г. на дядо ми Петко Игнатов се раждат две от децата Игната 1925 г. и Цено 1928 г.

Така десет години голямото семейство на дядо ми Петко Игнатов – Министъра състоящо се от него, баба Младена, децата им и чичо ми Георги (син на дядо от втората съпруга) общо осем на брой, както и семейството на баща ми Иван Петков Игнатов, състоящо се от пет члена – той, майка ми Янка и ние трите им деца, живеехме в една единствена стара къща, на един кат (етаж).

По този начин двете относително обособени семейства – на дядо ми Петко от 8 члена и на баща ми Иван от 5 члена – общо 13, живеехме всички заедно в тази стара къща. Къщата се състоеше от две соби (стаи) - едната по-голяма наричана – къщи, за семейството на

дядо Петко, а по-малката соба – ние семейството на баща ми. Къщата имаше оджак нещо, като кухня където беше огнището и едно малко багажно помещение. В огнището се печеше в чирепни хляба, често от царевично брашно – просеник, а вечер обикновено се бъркаше качамак, също от царевично брашно. Там се варяха и чорбите – най-често постни – боб, леща, зеленчуци. Блажни супи и други яденета с месо се готвеха обикновено само в неделя и в други празници. Обаче обичаите се спазваха – храненето ставаше на една кръгла сения (*софра*) с четири къси крачета и трикраки столчета. Но първо там се хранеха големите, а децата след това или на друго място – в „кухнята”. На Василев ден сутрин рано се сурвакаше; на Ивановден и Йордановден нас децата ни къпеха на герана, на двора – едно по едно, след което ни завиваха в топла дреха и въвеждаха в собите и ни преобличаха.

Подобни бяха битовите условия на живот и в другите семейства в селото. Беднотата беше едно неотлъчно явление. И така в мизерни условия преминаваха детските ми години.

Нашите две семейства – на дядо ми Петко Игнатов Министъра и на баща ми Иван Петков ”Бърдара” (*и до ден днешен не знам от къде е получил този прякор*) не бяха от най-бедните. Но е истина, че бедно живеехме. Облеклото беше главно от вълна от овцете или от кълчища. Лятото с по една риза също от кълчища. Кълчищата се добиваха от гръсти – коноп, който масово се сееше. През лятото се скубеше и се връзваше на снопи, след това с волска или биволска кола (защото коне не отглеждахме) се закарваха на реката Огоста. Там се потапяха във водата, натиснати отгоре с камъни и се киснеха повече от две седмици. След това се изваждаха, изсушаваха се на слънце и се мънеха на дървени устройства. Сухите стебла натрошени се отделяха, оставаха кълчищата. От последните се тъчаха платна от които пък се шиеха ризите, чергите и др.

Спомням си, как и аз до седем годишен не съм носил панталони, а само дълга до колене кълчищна риза. Също и другите деца. Така заедно по тези ризи и боси тичахме и играехме по улицата и на затревената поляна.

Дядо ми Петко Игнатов Министъра живя 98 и половин година, роден е 1887, а почина 1985 година.

Родителите ми бяха без завършено основно образование. Баща ми Иван бе завършил само трето отделение, а майка ми Янка Цено-

ва – едва второ отделение, но все пак бяха със средна природна интелигентност. По онова време – края на 19 и първите години на 20 век, който е успявал да завърши четвърто отделение е могъл да става учител на децата от първо отделение. Майка ми Янка е имала баща – дядо Цено Яндин, но той е убит, като войник край Лозенград през Балканската война. Неговото име стои на първо място в списъците на загиналите във войните (*Балканската, Първата и Втората световни войни*) за които, както посочих вече, в центъра на селото ни през 2013 година бе издигнат паметник с дарение на местният бизнесмен Петко Хаджийски.

Майката на майка ми – моята баба Мария живя до дълбока старост. Тя беше много добродушна и трудолюбива. След загиването на дядо ми Цено Яндин, тя сама е отгледала и задомила четирите си деца – три дъщери – майка ми Янка и двете ми лели („тетки”) – Гена омъжена в Градешница; Ценка омъжена в съседното село Лехчево, област Фердинанд и един син Тодор оженен в село Градешница. Спомням си много добре баба Мария. Тя идваше често у нас в новата ни къща до училището, като понякога си носеше нещо за работа – плетеше или предеше на хурка и вретено. Престояваше целия ден у нас и дори обядваше у нас. А нейната къща се намираще близо до нашата в центъра на селото.

Към 1928 г. – 1929 г. дядо ми Петко Игнатов закупува от Лефтеровци парцел от 1700 кв.м. в центъра на селото ни. Веднага завещава този парцел на баща ми Иван за да си построи къща и да се засели в нея. Така и стана. Къщата ни започнаха да строят местни майстори. Приземният етаж нещо, като мазе – на 40-50 см. в земята бе изграден само от камък. Спомням си, когато го покриваха (тогава бях на 6 г.) как слагаха гредоредата от дървени мартаци. Но първо под тях поставиха една дебела кюприя – като дебела носеща греда. Спомням си как за да издигнат и монтират тази кюприя бяха се събрали десетина яки мъже и едновременно я надигнаха и претърколиха от северната страна на къща и поставиха върху каменните зидове.

Горния кат (*етаж*) на къщата майсторите иззидаха от сурови тухли (*керпич*). По това време все още не се правеха печени тухли. Този горен и единствен етаж включваше – две соби (*стаи*), коридор и малка кухня от 5 кв.м., в която ни беше огнището. Обаче през 1930 г. двете соби не бяха измазани, нямаша врати и прозорци. За това се на-

ложи първата зима след като семейството ни се отдели от това на дядо ми Петко, да прекараме в приземния етаж – мазето. То беше само от две части – южната с един малък прозорец, беше и спалня и дневна, а от другата страна лежах кравите. Така съжителствахме заедно хора и крави цяла зима и пролетта на 1931 г. В приземната соба живеехме заедно цялото семейство – баща ми, майка ми, сестра ми Младенка, брат ми Методи и моя милост. Спяхме всички заедно на един единствен одър, постлан със слама завита с кълчищни черги. Със сламен дюшек се сдобихме след година – две.

През 1931 г. на горните две соби се поставиха врати и прозорци, бяха измазани и варосани, но само отвътре. И тогава се преместихме горе. Чак следващата 1932 г. майстори измазаха къщата и отвън и понеже тя стана по-висока и на два етажа се възприемаше, като една от „най-модерните“ къщи в селото ни.

Обаче семейството ни продължи и горе да живее само в едната соба – югоизточната. Там пак цялото пет членно семейство спяхме на един одър. Спомням си още как през една нощ стана земетресение, а одъра ни се клатеше и скърцаше. Само в другата стая – югозападната баща ми сложи дюшеме от чамови дъски и след това даде стаята на учителката Пена Даскалицата да живее под наем. А тя предпочете тази наша стая, защото се намираще в непосредствена близост до училището. В нея тя прекара повече от 15 години. Там се роди единствената ѝ дъщеря – Юлитка, която израсна и завърши прогимназия.

Самото измазване на къщата ни стана със значими затруднения, защото хоросана (варовия разтвор – смес от вар и пясък) не можеше да се нанася директно върху суровите тухли. За това се наложи да се чупят малки парчета от керемиди и лепят с кал върху кирпича и чак след това върху тях се нанасяше мазилката от варов разтвор. Така новата ни къща придоби приличен вид.

След това родителите ми изградиха стопанска постройка с хамбар за царевица, обор за кравите и овцете. Дядо ми предаде на баща ми 40 декара обработваема земя (по тогавашния закон за наследствата на синовете се падаха 2 дяла, а на дъщерите по 1 дал). Така тази земя семейството ни обработваше дълго време и с нея живеехме. Но понеже тя не ни беше достатъчна, родителите ми вземаха допълнително по 10 декара от по-богати селяни, като чичо ми Статко Дъртия, дядо Иван Новия и др. Тях обработвахме по така наречената

изполица, т.е. добитата реколта – царевица и жито се делеяха по равно със собственика на земята.

По-късно майка ми получи зестра 20 декара от нейните родители. С тях вече успявахме „да свързваме двата края”. Продължавахме да живеем бедно. Недоимъкът ни съпътстваше неотлъчно. За храна продължавахме да употребяваме главно царевично брашно за просеник и качамак. Това беше обичайно за повече семейства. Защото житото беше по-скъпо и се караше с волски и конски коли да се продава в Криводол. С получените пари пак от бакалии в Криводол или от селото ни се купуваха най-необходимите промишлени стоки – сол, газ и др. Облеклото ни също беше оскъдно, по една кълчищна риза през топлите месеци, боси, дори и като ученик ходех бос и не само аз, а всички ученици от първо отделение. Зимата вече бяхме с цървули правени от кожата на закланото за коледа прасе. Тази кожа, спомням си, родителите ни изпъваха на пода в собата, насоляваха я със сол. Така тя престояваше две три седмици за да се ощави. След това баща ми я нарязваше на ленти с ширина около 20 см., после на по-къси парчета, които се нанизваха с върви от кълчища. Краката си увивахме с навуща. И така с тези цървули изкарвахме цялата зима из калните улици на селото. Тогава нямаше нито една улица настлана с чакъл или камъни. Първото шосе „жеде” (главния път към съседното село Добруша и Ракево) се прокара по-късно към 1934 -35 година. Селото ни нямаше електрически ток, осветлението ни беше с газови лампи, нямаше и телефон. Първият телефон по жици на телефонни стълбове се прокара пак тогава. Спомням си още един любопитен факт през тези години за пръв път в селото ни радиоприемник бе закупил и донесъл на манастира поп Артемий. Веднага се разчу из селото ни за него. И започнаха всеки ден хора да ходят на манастира и видят, какво е това чудо, което говори и свири без жици. Обаче този радиоприемник работеше на акумулатори, които периодично се носеха за зареждане в мелницата на близкото село Громшин.

През зимата за горни дрехи носехме палта. Но първо такива нови шиеха от вълна – шаек на сестра ми Младенка, но понеже растяхме в тези детски и ученически години, палтото като стане късо на сестра ми го предаваха на мен. А, като и на мен стане късо го предаваха на брат ми Методи за доизносване. Така се правеше и с другите зимни дрехи – блузи, гащи, ризи и др.

За дълго време в селото ни имаше две бакалници – на Ламбо дошъл от Враца и на Георги Рашев. По-късно Бакалница откри и Кръстьо Сульов.

Детските ми години преминаваха и в игри със селските момчета и момичета – братята Иван, Сандо и Линдо, братята Саво и Благой Татарски и др. Играехме на баира до нас, нещо като парк. Преди там са били селските гробища и още имаше много каменни кръстове.

В тези години в една от по-големите стаи на новото училище се пригоди нова сцена. Там учителите започнаха да изнасят пиеси на така наречените вечеринки. Такива пиеси се изнасяха за Възрожденците, за Хайдутите против турското робство. И ние с брат ми Методи заразени от примера на учителите ни също готвехме и „изнасяхме” такива пиеси за децата от махалата ни. „Салон” правехме, като с изгнила слама и отпадъчна такава, обграждахме малко пространство. Изнасяхме и пиеса за това как става залавянето на Васил Левски в Къкринското Ханче. Моя милост беше в ролята на Васил Левски.

Но да се върна отново малко назад – към годината на започване на училище. Като станах на седем години ме записаха за ученик в първо отделение 1931 г. Тогава по действащата система децата учехме от първо до четвърто отделение. След това Прогимназия – първи, втори и трети клас. Трети клас в селото ни се откри едва 1934 година. Така с него Прогимназията стана пълна. След нея започваше гимназия с четвърти клас. А гимназия имаше само във Враца.

Ние децата за първо отделение бяхме повече от 40 на брой. Поради това за пръв път в селото ни обособиха две паралелки. Нашата паралелка наброяваше 24-25 деца. Имаше и някои повтарящи от предходната година. Учителка ни бе Радка Павлова. Учихме в най-старото училище, състоящо се от две стаи. То се намиреше западно от новата сграда на училището. Но за първите четири отделения за учебни стаи се ползваха къщите на Ванко Джиков, намираща се в сегашния парк в центъра на селото, също и къщата на Младен Тошев, къщата на нашите съседи – чичо ми Стефан Ангелов. В някои от тези частни къщи учехме и ние в следващите отделения.

Учители тогава ни бяха още – Петър Иванов, Иван Маринов, Бано Банов и др. Да не прозвучи хвалебствено, но бях един от добрите ученици, така например трети прогимназиален клас в селото ни завърших втори по успех от момчетата. От мен по-висок успех имаше само един ученик. Това беше Цветан на Петър Колов.

Спомените за детските ми години са доста избледнели, но все пак някои неща си остават в съзнанието. Тези години преминаха през епохата на Примитивния Капитализъм в родното ми село. Те бяха и

първи ученически. В сравнение със съседните села: Кобиляк, Бели Брег, Добруша, Баруене, Лесура нашето Градешница беше най-голямо. Населението му през второто и третото десетилетие след Първата Световна война бе над 1500 жители. Именно заради това то бе предпочитано от учителите, които се насочваха да даскалуват в района. За това и Бано Банов го бе предпочел. Той живееше в къщата на съседите – чичо ми Стефан и стрина Лина. Свиреше на флейта. Банов прекаляваше със строгостта си към нас учениците, за което родителите ни имаха упреци към него. Предпочетено беше и от учителката Надежда Костова, която бе и директор на училището ни; Параскева Даскалицата, Горан Петков, Лазар Цонев и др. Последният - учителят Лазар Цонев е от родното ни село и бе дългогодишен директор на училището и на кооперацията.

Живеехме с цялото ни пет членно семейство, както вече посочих, само в югоизточната соба на горния етаж. Нямахме маса, а домашните си пишехме на стол, така правеше и сестра ми Младенка и брат ми Методи. Родителите ни купуваха учебници само втора употреба, защото бяха по-евтини. Но и с тях успявахме да се справяме. Изискванията на учителите към учениците бяха на ниво. И онези ученици, които бяха небрежни се оставяха да повтарят. За това във всяко отделение и клас имаше най-малко по 4-5 повтарящи ученици.

Детските ми години преминаваха в характерната за селския бит тогава бедност, недоимък и сиромашия. Някакви особени събития с мен, които да изпъкват в съзнанието ми няма, но има някои комични случаи в тези ми години, които ми се иска да не пропускам в настоящите мемоари. Тези случки са свързани с някои традиции в бита, като : сурвакането, коледуването, лазаруването и др.

В нашият край Коледуването не беше практикувано в 30-те години на 20 век. Най-популярно беше сурвакането. Правеше се предимно от момчетата. Така и ние с брат ми Методи се включвахме. Правихме го на Василев ден, рано сутринта още по тъмно.

Предварително от близките гори си набавяхме дрянови пръчки с едри пъпки по тях. Набелязвахме си освен родителите кои хора още ще отидем да сурвакаме. Бях в четвърто отделение, а брат ми в първо. Другите деца на нашата възраст също ходеха и сурвакаха. Имаше някаква негласна надпревара, кои ще успеят първи да сурвакат най-платежеспособните хора. Защото към първите сурвакари те са най-щедри с вознагражденията си. Обикновено на сурвакар се да-

ваше по един лев. По два лева даваше попът, но той живееше в манастира на един километър от селото ни. Опитвахме и ние с брат ми да сме му първи. Друг предпочитан субект бе дядо Иван Новия, чичо на майка ми – брат на нейния баща – дядо Цено Яндин.

Специално ние с брат ми сурвакахме и дядо Статко Дъртия, но той в момента нямаше пари. Обаче ни изненада, когато след десетина дни дойде у нас и ни даде по един лев. Детски интерес имахме и към някои цигански семейства, защото за тях Василев ден („Банго Василици“) бе най-големия празник. Посрещаха го с варени гъски, които вечерта подаваха през прозореца навън и изричаха „Нати Банго Василици гъска“. Имаше случай, когато някой българин се затаяваше в тъмното под прозореца и им грабваше гъската.

В циганската махала, североизточно от центъра на селото ни, живееха 10-15 семейства. Ние с брат ми, като изхождахме инстинктивно, че на циганите им е голям празник и, че за сурвакане могат да ни дадат по някой лев, рано отидохме и ние в циганската махала. Озовахме се в схлупената къщурка на семейството на Аджо Дъртия. Той имаше син – Васил мой връстник, който учеше в нашето четвърто отделение. Сурвакахме цялото семейство. Накрая Аджо Дъртия се обърна към нас с думите :”Вижте какво момчета, аз пари нямам да ви дам. Но ще ви направя по едни обувки“. После взе една клечка измерени ходилото на единия крак и я пречупи по дължината на ходилото. И завърши с думите: „Готови сте. След няколко дни обувките ще ги имате“.

Върнахме се у нас и разказахме на родителите ни как сме сурвакали и циганите и как Аджо Дъртия е взел мярка на краката и ще ни направи обувки. Те избухнаха в спонтанен смях с думите: „Ще има да чакате обувки до куково лято“ имаше такава народна поговорка.

Ооооо Боже каква детска наивност!!! Но от сегашното ни съзнание е обяснимо. Но тогавашните детски години – моите 10 и на брат ми 7 нямаше как тогава да разсъждаваме логично. Не можехме да проумеем, че човек като Аджо Дъртия, потънал в сиромашия, при това с 5-6 деца, нямаше как да е в състояние да ни направи безплатно обувки, да ни ги подари само за едно сурвакане. Та ако Аджо Дъртия можеше да прави обувки щеше да направи първо на своите деца. Те нямаше да ходят боси цяло лято, а зимата със скъсани цървули.

В онези години – епохата на примитивния капитализъм, сиромашията беше повсеместна. Такава беше реалната картина не само в наше-

то село. Така може да се обясни и наивността проявена от нас с брат ми и надеждата, че Аджо за сурвакането ще ни направи нови обувки.

Когато станах в трето и четвърто отделение почнаха мен и сестра ми да ни включват в селско-стопанска дейност. Мен ме пращаха да паса кравите. А едно лято ме цениха и за аргатин на вуйчо ми Тодор. Следващото лято ме пратиха да паса и овцете в Ливагето. Там бях на колибата на дядо ми, където и спях.

Спомням си и как една привечер, като се връщах с кравите, които през целия ден бях пасъл в Ливагето, чух ,че в центъра на селото свиреше духовата музика, а беше делничен ден. Тя свиреше само в неделя вечер и момите и ергените играеха хоро. Но когато влезнах в селото разбрах, че музиката свири защото се беше родило царчето – Симеон. Бях на 12 години. Същата година на всички ученици в чест на новороденото царче им се повиши успеха с една единица.

Дядо Иван – „новия“ (*чичото на майка ми*) доживя до сто години и беше най-старият в Градешница.

Ще допълня още нещо. Срещу нас, от южната страна на улицата съседни ни бяха семейството на чичо Стефан. Той беше от фамилията „Къндинци“, а беше женен за стрина Лина – „зет на къща“. Беше добродушен и поддържаше бръснарница заедно със сина си Милетко.

Този чичо Стефан беше свирил в духовата музика на селото ни, която бе прекратила дейността си, но той си пазеше кларинета. Вечер се събирахме у тях. Ще припомня, че тия години (30-те на 20-ти век) нямаше телевизия, нямаше радио, няхахме и грамофони. Само чичо Стефан ни свиреше с кларинета, а ние децата играехме хоро. Понякога, като го молехме да извади кларинета, той ни казваше на шега, че се е разсъхнал и трябва да се полее (т.е. с вино), да му налеем вино. След това почваше да ни свири. Децата бяхме ние със сестра ми Младенка и брат ми Методи, а техните – Гина и Милетко. Последният бе по-голям от нас.

Баща ми Иван „Бърдара“ беше много близък с чичо Стефан. Често двамата се черпеха. Понякога чичо Стефан пълнеше едно бакърено котле (около 2 литра) с вино, изнасяше го пред улицата и викаше „Иване-е-е, ела!“ – като показваше котлето.

След като чичо Стефан почина, синът му Милетко продължи бръснарския занаят, чак до края на живота си. Като чирак му помагаше Георги на Тодор Гоцов. Сложи си и фирма „МЛАДОСТ“.

Така преминаваха детските и ученическите ми години в родното ми село- Градешница. По силата на действащия през 30 -40 години на 20 век закон за просветата и образованието в училищата се учеше (както посочих по-горе) в началото от първо до четвърто отделение, след това следвах три поредни прогимназиални класове. Гимназиалното образование започваше с четвърти клас. В нашето училище дълго време нямаше трети клас, а за него учениците ходеха в съседни села. Но с изграждането на новата училищна сграда и в нашето село се откри трети клас. Така и аз завърших с отличие пълно прогимназиално образование в родното ми село. Именно тогава директор беше Надежда Костова. Тя е подписала и дипломата ми за завършена прогимназия.

Когато завърших трети клас на прогимназията родителите ми започнаха сериозно да се замислят къде и какво да продължа. За четвърти клас – гимназията във Враца не бяха готови. За това виждаха известни перспективи да уча за поп. За целта ме поощряваха да ходя при градешкия свещеник Артемий на манастира в неделя на сутрешното богослужение. Бяха взели съгласието на свещеника. Още повече, че майка ми Янка беше много набожна. Тя често ходеше на църква в неделни дни и големи празнични, като Великден, Коледа, Богородица и др. Водеше там и нас децата, най-вече сестра ми Младенка и мен. Попът Артемий идваше и при нас в училището. В него се учеше и вероучение. За Великден попът ни раздаваше малки значки с кръстчета и ни ги поставяше на реверите на дрехите. Майка ми постеше всяка сряда и петък, както и през Коледните, Великденските и други пости.

И така моя милост 14 годишен започнах „да стажувам” за свещеник. Ходех в манастира на един километър от селото ни всяка неделя сутрин и присъствах на богослужението. Тогава там ходеше редовно и дядо Иван Новия, който пригласяше на молитвите на свещеника Артемий. На тези богослужения идваше и още един вярващ човек – Цвятко Дамянов от фамилията Денковци. След богослужението Артемий ни канеше долу в магерницата. Богослужението ставаше на горния етаж, където се извършваха и кръщаването на децата, венчавки и др. А в магерницата */кухнята и столовата/* на манастира свещеникът Артемий ни черпеше с топъл чай и др. Мен заедно с дядо Иван Новия и с Цвятко Дамянов. След това се завръщахме в селото. Всичко това ставаше именно, когато бях в трети прогимназиален клас и следващата година.

Много исках веднага да продължа образованието си в IV клас в гимназията. Но родителите ми не ме пуснаха. Така пропуснах една година. Но на следващата се съгласиха и ме записаха в мъжката гимназия Враца. Там отделно имаше и девическа гимназия. Съученици във Враца ми бяха младежи от нашето село – Пенчо Младенов – син на кмета на Градешница Младен Вълв, Ванчо Ламбов – син на собственика на бакалия и кръчма в селото, Милети Младенов, Спас Статков и др. Със Спас Статков, който ми беше братовчед, живеехме в една квартира. Със съучениците ми, често се събирахме. Заедно с нас идваха и ученици от по-горните класове на гимназията, като Йордан Младенов, Иван Афучов и др. С тях ходихме на първи юни 1939 г. пеша на връх Вола, на паметника на Христо Ботев. Там ставаха общонационални тържества. Правихме си тогава и снимки, след което пак пеша се върнахме във Враца.

В гимназията се плащаха такси. Трябваша и пари за квартира, за униформи, които тогава бяха задължителни; за храна и др. Родителите ми не бяха в състояние да ме издържат, както това го можеха кметът Младен Вълв, кръчмарят Ламбо и други по-заможни хора от селото. Поради това прекъснах образованието си в гимназията. Върнах се на село и започнах земеделска работа. Между другото така прекъсна на следващата година и братовчедът ми Спас Статков.

Но жаждата ми за добиване на нови знания не ме напуснаше, за това наред с работата ми в земеделието започнах усилено да чета научна и художествена литература. Постоянно вземах книги от читалищната библиотека. Четях видни прогресивни класици – романите на Емил Зола: „Мартин Идан”, „Вертеп”, „Пари”; на руските класици „Война и мир” на Толстой, на Лермантов, на Достоевски и др. Четях главно вечер на газова лампа и в празнични дни. Освен в земеделието работех и на каменни кариери в местността „Чукарите”, където ми плащаха на надница. С близкият ми приятел Борис Аврамов вадехме и обработвахме каменни блокове за строителството. Също с майстор Мартин Петрецов работих и като общ работник и зидар на къщи в Градешница и с. Липен, заедно с приятелите ми Мито Николов и Иванчо Гурдин. Работих и в строителна бригада на майстор Чеслав, пак по построяване на къщи 1944 г.

В младежките ми години другарувах с много момчета. Но все пак от всички най-близки приятели ми бяха Борис Аврамов, Младен

(Дешко) Тодоров Манойлов и Нацко (Харлампи) Заешки. Последният беше от рода на долните Зайци. Къщата им беше близо до центъра на селото ни, западно от сегашния парк.

С Нацко много се сприятелихме. Един ден той ми каза, че в Пловдив започва международен панаир и предложи и ние двамата с него да отидем. Приех поканата. Беше започнала Втората Световна Война. Но независимо от нея българските власти подготвиха усилено Панаира. Една сутрин с Нацко Заешки тръгнахме за Пловдив. Там нямахме, нито близки, нито роднини и нямахме хотел. До гара Ракево отидохме пеша, там се качихме на пътнически влак за София. На софийска централна гара се качихме на друг влак за Пловдив. Там пристигнахме чак привечер. Намерихме и квартира, прие ни в къщата си една стара жена. Спомням си, че Нацко носеше от Градешница един петел. Жената ни го стотви, от него ядохме два дена докато бяхме в Пловдив. Обхождахме панаира. Много фирми от Европейски държави участваха със самостоятелни палати и щандове. Разглеждахме ги подред. Беше ни много интересно. За пръв път виждахме толкова много стоки. Не си спомням дали си купихме нещо, по всяка вероятност само разглеждахме.

След два дена от гара Пловдив с влак потеглихме и през София и гара Ракево се прибрахме в Градешница. Няколко дни разказвахме на родителите си, на близки и приятели, какво сме видели на пловдивския международен панаир. Ще допълня, че за нас с Нацко бе забележително това дълго пътуване. За пръв път посещавахме Пловдив и София.

Курсове за хигиенисти, войник и хигиенист

Желанието да продължа образованието си не ме напускаше и работейки в различните области – земеделие, строителство и др. едновременно мечтаех да започна някаква образователна форма. През пролетта на 1943г. моят близък приятел Нацко Заешки един ден ми каза: „Знаеш ли, че Министерството на здравеопазването е пунало обява, че организира в София 6 месечни курсове за хигиенисти. В тях могат да се запишат и младежи със завършен трети прогимназиален клас. Искаш ли да се запишем?“ Без колебание приех поканата. Изпратихме си документите в София в Министерството. Получихме

положителен отговор, че на 01.07.1943 г. трябва да се явим в София и започнем курсовете. Така и направихме с него.

Обучението ни започна в началото на м. Юли 1943 г. и се водеше в новопостроената с Европейски фондове сграда на Хигиенния Епидемичен институт, намираща се на бул. „Заимов” – сега „Сан Стефано”. Лектори ни бяха утвърдени хабилютирани преподаватели – медици. Някои от тях бяха на ръководна работа в Министерството на здравеопазването. Но след около месец ни подложиха на изпити за да отсеят и освободят тези, които не постигат задоволителни отговори. Моя милост издържа успешно тези изпити, но приятелят ми Нацко не успя и за това се върна на село.

Продължих посочените курсове, като се сприятелих с един от курсистите – Антон Тодоров от с. Боница – Врачанско. (С него след това през 1952 г. се оказахме състуденти във ВИИ „К. Маркс” – УНСС сега). Намерихме си квартира в едноетажна къща на ул. „Софроний Врачански” – пресечка на ул. „Пиротска”.

Докато следвахме курсовете за хигиенисти в София се случиха няколко важни исторически събития. Всеки ден изминавахме пеша разстоянието от квартирата ни до Хигиенно Епидемичния Институт. Минавахме през центъра на София. Същата 1943 г. продължаваше Втората Световна Война между страните от тройния пакт – Германия (на Хитлер), Италия (на Мусолини) и Япония, от една страна, държавите съюзници – Англия (с министър председател Чърчил), Съветския Съюз (начело със Сталин) и САЩ (с президента Рузвелт). България с правителството на Богдан Филов беше влезнала в съюз с Германия и Италия. Но цар Борис III не позволи българска армия да се изпрати на източния фронт и да воюва срещу Русия. Обаче на територията на страната ни беше дислоцирана немска войска.

Есента на 1943 г. на път от Берлин, където беше на среща с Хитлер, за София в самолета почина Цар Борис III. Историята има още много да доизяснява подробности за неговата смърт. Също да доизяснява за дейността на царя по времето на Втората Световна Война. Според моето скромно мнение безспорно е сама едно. Това, че той беше противоречива личност. От една страна поддържаше връзките с фашистка Германия на Хитлер, позволи немски войски да преминат през България. Имах възможност на живо да наблюдавам това преминаване. Тогава 1941г. си бях на село Градешница и ходехме с други хора до съседното село Грумшин и гледахме как преминаваха немските вой-

ски. Те идваха от Оряхово, където преминаваха през Дунава от Румъния и се движеха към Фердинанд (*сега гр. Монтана*). Движеха се, както на открити военни камиони и мотори с кошове, така и с конска тяга. Конете бяха едри с огромни копита, каквито нямаше в нашия край.

През България немската армия нападна и превзе Гърция заедно с нейните острови, а след това и Македония и Сърбия. А като дар за благодарност Германия подари на България един голям остров от Гърция, мисля, че беше Тасос и част от днешна Македония с градовете Битоля и др. Това го позволи българското правителство, включително и Цар Борис III. Освен това те позволиха жестоката разправа на жандармерията с партизани и с цялото съпротивително движение.

Но това от една страна, от друга страна Цар Борис III се извяваше до някъде честно, като защитник на народа и на интересите на България. Българската пропаганда сполучливо предаваха тази дейност на Царя, както и неговия цялостен благороден образ.

Затова, спомням си, когато 1943г. Цар Борис III почина и как народът плачеше и жалеше. Видях и траурното шествие с тялото му. То се движеше по бул. „Мария Луиза“ от Църквата „Св. Неделя“ по посока към Лъвов мост и ЖП Гарата. Бях застанал на самата улица близо до ул. „Пиротска“, там бяхме образували шпалир. Отпред духовият оркестър в траурен марш вървеше и свиреше; след него опечалените – съпругата му Царица Йоана, брат му Принц Кирил във военна униформа, Министрите и др. Всички хора от шпалира от двете страни на бул. „Мария Луиза“ плачеха. Ще си призная плаках и аз. Тогава все още вървяха нашите курсове за хигиенисти.

Другото важно събитие бяха първите големи бомбардировки над София, те станаха пак през есента на 1943г. Първата беше към 16.00 часа следобед. Тогава се оказах на пл. „Св. Неделя“. Сирените изсвиреха сигнал „Тревога въздушно нападение“. Всички хора, които бяха на площада се юрнаха в панически бяг към близките подземни скривалища. Най-близо до площада бяха тези в сградите на двата на срещни ъгъла в началото на бул. „Стамболийски“. Аз побягнах и заедно с тълпата влязох в това на северната страна на булеварда, където се намираще Министерството на здравеопазването. Там скривалището се оказа претъпкано.

След малко чухме как над София летяха английските бомбардировачи, наричани тогава „крепости“. Те идваха от базата им в гр. Плуещ – Румъния. Противовъздушната отбрана започна да стреля по

тях. Но бомбите започнаха да падат. Земята започна да се тресе. Една бомба избухна съвсем наблизо, а въздушната вълна от нея изпочупи намиращите се на високо прозорци на нашето скривалище и ни залюля. Всички хора, които се намирахме там ни залепи по стените на скривалището. Постепенно всичко затихна, сирените изсвириха „отбой”. Чак след това излязохме от скривалището. Аз се запътих към площада „Св. Неделя”. Видях с очите си ужаса от тази първа бомбардировка. Една от бомбите беше паднала в отсрещния ъгъл, но летяла косо под наклон, разрушила първата тераса и влезнала и избухнала вътре в самото скривалище. От нея загинаха намиращите се вътре хора.

Като се движех покрай сградите, около площада, гледах ужасна картина. Всички витрини на магазините наоколо изпочупени – газехме хиляди парчета стъкла. Стоките разпилени наоколо и по тротоарите. Но още тогава се появиха някои мародери. Те започнаха да вземат от разхвърлените стоки и други предмети. За това полицаи с коли преминаваха и предупреждаваха, никой нищо да не пипа. Пострадала беше и централната сточна гара.

Такива бяха ужасните последици от тази първа бомбардировка. Курсовете ни за хигиенисти бяха завършени през м. Декември 1943 г. Дадоха ни кратка ваканция. В края на месеца бяхме се върнали в София, предстоеше ни да се явим на Държавен изпит и получим дипломи. Така станахме свидетели на втората най-голяма бомбардировка над София. Тя стана вечерта на тъмно. Нямаше електрически ток, защото и ел. мрежата беше разпокъсана. Поради това въздушната тревога я известиха с изстрели на противовъздушната отбрана.

Ние с приятелят ми Антон бяхме в квартирата си на ул. „Софроний Врачански”. След малко чухме звука на английските „крепости” и пускането на бомбите започна. Те свистяха, експлодираха понякога по няколко едновременно, по някога по единично. Земята се люлееше. Беше ужасно. Цялата нощ не можахме да заспим.

На другия ден сутринта от рано започна масова евакуация. Хората в паника се изнасяха извън София на различни посоки. Най-много се придвижваха към Централната ЖП гара. Мъже, жени, деца – всеки бе взел набързо най-необходими вещи, с куфари, одяла. Някои бяха натоварили вещите си върху пружини от леглата си и ги влачеха. Веднага и ние тръгнахме към гарата. Там се насъбра голяма тълпа народ в паника. Служители на Червения кръст раздаваха пакети със суха храна. Влаковите композиции една след друга идваха, спираха

и тълпите от хора се юрваха към вагоните и с голяма блъсканица се качваха. Вагоните повечето бяха товарни. С големи усилия успяхме и ние да се качим на товарен вагон и с влака се придвижихме до Враца, после до гара Ракево, прибрах се на село.

Тогава много от държавните учреждения в София включително и Министерствата се евакуираха и настаниха в околни села и малки градове.

Получихме съобщение от Министерството на здравеопазването, че държавният изпит се отлага и, че ще се проведе на 10.01.1944г. в гр. Плевен. Така и стана именно там се проведе. Издадоха ни и съответни дипломи.

Не започнах веднага работа, като хигиенист в Здравна служба. А започнах отново различни други дейности – в земеделието, строителството и др. Продължих да чета различна литература. Участвах в изнасянето на пиеси в салона на Училището заедно с други самодейци към Читалището, като Стефан Влашки, Митко Стефанов, Костадин Ненков, Венета Кръстева, Кръстьо Велчев и др. След пиеси ставаха танцови забави. Така продължих до 09.09.1944г.

Всъщност това беше последната година от Първата епоха през моя живот. Карах вече 20 годишна възраст, очаквах и да бъда призван за отбиването на редовната си военна служба. Именно за това не пожелах да започвам работа, като хигиенист.

Как приключи първата и започна втората епоха в моя живот

Уважаеми читатели, позволете ми отново да припомня че животът ми протече през трите епохи. Те са епохи, през които преминаха освен Русия и редица европейски, азиатски и дори американски страни: Югославия, България, Румъния, Чехословакия, Полша, Унгария, Източна Германия, Беларус, Украйна, Казахстан, Грузия, Узбекистан както и Северна Корея, Куба, Венецуела и други.

Както е известно трите епохи са: примитивния капитализъм, тоталитарния социализъм с планово стопанство, демократичен капитализъм с пазарна икономика. Както за мен така и за съвременниците ни в България началото на прехода от първата към втората епоха се постави на 9-ти септември 1944-та година. В момента се намирах в родното ми село Градешница, Врачанско с навършени 19 години и 9 месеца. Бях си полегнал в западната соба (стая) на къщата ни. Към четири часа след обяд на вратата ни се почука и влезе един от най-близките ми приятели и връстник Дешко (*Младен Тодоров Манойлов*). Много възбуден и запъхтян той ми рече: „Ставай! След малко партизаните влизат в селото. Трябва и ние да сме на площада пред общината.“ Облякох се набързо и тръгнах и за изненада видях как партизаните от 12-та чета (с район на действие нашето и съседни села) от партизанския отряд „Гаврил Генов“ под строй в две редици преминаха от изток по улицата ни. След това по главната улица се насочиха към площада. Начело беше командирът на четата Иван Велчев с партизанското име „Илчо“. В строя бяха партизаните Митко Първанов, Любен Джиков „Орела“, Иванчо Афучов, Михаил Джиков и присъединилите се Петър Мурад, Костадин Ненков и други ятаци. След тях и аз се отзовах на площада. Първо те превзеха общината, арестуваха кмета Младен Вълв. Сложиха въоръжена охрана. Спонтанно на площада се събра много народ. Проведе се митинг. За кмет бе поставен Иван Ганчев. За партизаните и ятаците се направи обща трапеза.

След нашето село същата вечер партизаните превзеха съседното село Добруша и гаровите села Ракево и Криводол. На ятака Бо-

рис Аврамов и на моя милост ни се възложи през цялата нощ на 9-ти септември срещу 10-ти септември да дежурим на шосето край селото откъм село Добруша, да следим да не дойдат полиция или жандармерия и възстановят стария кмет и освободят общината. Оръжия няхаме, но цялата нощ се разхождахме и наблюдавахме. На 11-ти септември заедно с другия ми приятел я така Дешко Манойлов отидохме на Враца и се присъединихме към партизаните от отряда. След обяд на 11-ти септември 44-та година на централния площад в града се състоя първия голям митинг. Площадът беше пълен с народ. На южната сграда на балкона на третия етаж бяха пълномощникът на централния комитет Данчо Димитров „Градинаров“, командирът на отряда Цоло Кръстев, заместникът му Цвятко Анев „Гоцето“, политкомисаря на отряда Аврам Митев „Чернев“ и други. Останалите партизани бяха долу сред народа. Там бяха Иван Тодоров „Горуня“, Иван Велчев и други. Пламенно слово произнесоха Данчо Димитров „Градинаров“ и Цоло Кръстев. След митинга и ние останахме при партизаните. Те бяха заели мъжката гимназия, а там преди това е била жандармерията. Имаше цели сандъци с оръжия, карабини, патрони. Разрешиха ни и на нас да си вземем пушки и патрони. Там няколко дни бяхме по стаите. Хранехме се заедно с всички партизани в стола на гимназията. С някои от ятаците ходихме да берем грозде от Врачанските лозя за стола.

Част II

Войник – санитарен сержант

Следващите дни се сформира народната милиция. В нейните редове влязоха партизани и ятаци включително и партизанина от нашето село - Митко Първанов. Те останаха временно в мъжката гимназия. Сформира се и народната гвардия с част от партизаните, ятаците и някои от присъединилите се (както и моя милост). тази гвардия се настани в казармите на 35-ти пехотен полк. От партизаните при нас бяха Любен Павлов „Орела“, „Балкан“, „Симо“ и др. Спомням си, че „Балкан“ имаше дар-слово, говореше пред нас много прочувствено. При нас беше и братът на „Симо“. Той пък ни развеселяваше с някои хуморески.

В двора на казармата всеки ден се провеждаха занятия по бойна подготовка. Гвардията се готвеше да замине на фронта. Там нашата 1-ва армия под командването на ген. Владимир Стойчев заедно с Червената армия настъпваше срещу хитлеристката армия.

След около месец с разрешение на командира на гвардията, който беше партизанинът Кръстю Пешлеев, ние с моя приятел Дешко Манойлов се върнахме на село и се включихме в сформиранието на РМС (*работнически младежки съюз*). Дори той стана неин секретар. Обаче не след дълго се разболя от туберкулоза и почина.

През месец октомври същата година получих повиквателна заповед за отбиване на редовната си военна служба, а през ноември месец вече бях войник в общовойсковия свързочен полк в София. Полкът се намираше в района западно от Централна ЖП гара София. И там участвах в РМС-а, който съществуваше нелегално.

Събитията в първите няколко месеца след 9 септември бързо се променяха. Съставено бе новото правителство на отечествения фронт. За министър-председател беше избран Кимон Георгиев, а за военен министър - Дамян Велчев от военен съюз ЗВЕНО. Много от партизаните, които бяха при нас в народната гвардия бяха назначени към полковете от Първа армия за помощник-командири и заминаха на фронта.

В казармата битовите условия бяха крайно мизерни. Немската армия беше изнесла от България много от стратегическите суровини – жито, хранителни продукти, месо сирене, кашкавал вълна, кожи и

др. Затова в общовойсковия свързочен полк храната беше само от постни варива – боб, леща, зеленчуци, ориз, картофи и др. Войнишките ни колани бяха от брезент. Обувките – с дървени ходила и горница също от брезент. Спомням си, как с наборни войници в градска отпуса се разхождахме из центъра на София, като с дървените обувки клопахме твърде силно по паважа. Войнишка клетва дадохме на полигона на военната академия пред тогавашния военен министър Дамян Велчев. По-късно срещу него имаше протести защото искаше да изпрати на фронта и офицери, участвали в преследване на партизани при антифашистката съпротива, за да не бъдат съдени ни.

През месец април следващата 1945-та година се подбираха войници за изпращане да следват санитарна школа. Мен също ме включиха, тъй като преди бях завършил шестмесечни курсове за хигиенисти. Нашата втора общовойскова санитарна школа беше в гр. Плевен. Там бяхме с оръжието си (пушките и ножовете). Когато ни съобщиха, че Берлин е паднал ние, част от войниците, спонтанно грабнахме пушките и от радост започнахме да стреляме през прозорците на помещението. Но затова своеволие бяхме наказани на другия ден.

В санитарната школа имахме хор. С него участвахме в различни забави. През лятото на 1945-та година се проведеха избори в България. Ние с хора ходехме в няколко плевенски села и изнасяхме предизборни програми. Имахме един колега войник арменец на име Киркор. Той пък размиваше публиката като имитираше, че се спъва, пада и уж започва да плаче. А публиката започваше да го съжалява с думите “Горкото войниче!“.

Санитарната школа завърших в края на месец декември 1945-та година с полагаването на държавен изпит. На нас, завършилите с успех „отличен“ разрешиха да бъдем изпратени по избор във военни поделения като санитарни сержанти и там да си доизкараме задължителната двугодишна военна служба. Моя милост си избра военната болница в гр. Враца. На 31-ви декември 1945-та година ни откомандироваха с цялото лично снаряжение – карабина, военен нож, патрондаш с патрони, одеяло, раница, дървен куфар с лични вещи и бельо.

Така потеглих с влака от гара Плевен за гара Ракево, защото ни дадоха 10 дена отпуск. На гара Ракево пристигнахме вечерта по тъмно и потеглихме пеша за село Градешница с още двама съселяни. Пеша, защото тогава нямаше никакви междуселски автобуси. Вървахме бавно, пътят беше заснежен, а ние с багаж при това на тъмно.

А селото ни отстои на 11 км от гара Ракево. На мен ми беше още по-трудно, защото бях с голям багаж. Затова след като минахме покрай село Добруша аз започнах да изоставям от другите двама пътници. Затова те ми предложиха да ми помогнат и им дадох пушката да ми я носят. Изморен бях много, вървах из снега дебел около 30-35 см в тъмнината. Ориентирах се само по телефонните стълбове.

Започнах да се страхувам, защото в близките гори имаше и вълци. Затова взех да съжалявам, че си дадох пушката на другите пътници. А за нея имах и патрони в патрондаша и при нужда можех да стрелям срещу вълците. Но си давах и малко кураж, че поне войнишкият нож беше у мен и ще мога с него да се отбранявам от вълците. Оглеждах се постоянно да не се появят от някъде. Но такива, за щастие, така и не се появиха.

Започнах до всеки пореден стълб да сядам и почивам за 4-5 минути. На около 3 км от селото пак поседнах на дървения ми куфар да откъсна. Но от умората съм заспал. Изведнъж се усетих и подскочих от уплаха, че можех да измръзна и умра от така наречената „бяла смърт“. За нея бяхме учили в санитарната школа. А тя се характеризира с това, че на човек от умората и студа му се присънват приятни неща и така той умира. Затова много се изплаших, но изглежда, че само за момент съм заспал и се събудих. Продължих бавно вървенето по тъмно към селото ми, но шосе не се виждаше. Ориентирах се само по телефонните стълбове. Като наближих селото на около километър, видях силует на човек, който се движеше в тъмното насреща ми. Като ме наближи, извика: „Баце! Ти ли си?“, викнах: „Аз съм.“. Беше брат ми Методи. По градешко наречие на по-големия брат се викаше вместо „батко“ „баце“. В ръцете си държеше пушката ми. Нея двамата пътници, с които тръгнах от гара Ракево, бяха я дали на брат ми. Като минали покрай нас и му казали, че съм изостанал от тях. А той тръгнал с пушката да ме посрещне.

Методи ми даде отново пушката, а сам взе куфара и раницата ми и така двамата бавно се придвижихме до дома. Същата вечер се посрещаше новата 1946-та година. Трапезата у нас беше по-изобилна от обикновено. Вечеряхме и стана 12 часа. Настъпваше Новата Година. Излязох на двора и в нейна чест пуснах няколко изстрела. Изненадани от стрелбата веднага дойдоха нощните пазачи, за да видят, кой стреля. Те не знаеха, че съм си дошъл в отпуска. След това отидох на

площада на селото, където се събрахме с мои приятели (Борис Аврамов, Илийкьо Ценов и др.). Заедно продължихме веселбата.

След отпуската на 11.01.1946 г. с цялото си снаряжение и дипломата за завършена санитарна школа с чин „Санитарен сержант“ постъпих във военната болница във Враца. В болницата докарваха много тежко ранени войници и офицери. За някои лечението продължаваше по няколко седмици. Превързвахме раните им, давахме им лекарства, слагаме венозни, мускулни и подкожни инжекции. С удоволствие правех такива и аз.

Така във врачанската военна болница продължих до лятото на 1946 г. Тогава получих заповед и бях командирован временно към военното поделение в гр. Никопол. Но както посочих по-горе по същото време това поделение беше изнесено на учение в гр. (тогава село) Белене. Там построяваха понтонни мостове над река Дунав. То беше инженерно поделение. Настанено беше в дървени бараки на територията на днешните военни казарми.

В такава барака беше настанен и лазарета. Там продължих около 2 месеца също за оказване здравна помощ на войниците, но не само на тях. Търсеха ни за такава помощ и цивилни хора от с. Белене. Ходех и аз до някои къщи, където правех превръзки и други манипулации.

След командировката в Белене се завърнах отново във Врачанската военна болница. Някъде към месец Октомври завърши редовната ни военна служба и бяхме уволнени. Беше завършила и Втората Световна Война с пълната капитулация на Хитлеристка Германия, Италия и Япония. Беше сключен и мирния договор.

Ето така започна Втората епоха в моя живот. Това бяха първите 2 – 3 месеца от епохата на Социализма. В България се проведе референдум чрез който страната ни от царство става народна република. Правителството на Кимон Георгиев бе сменено с ново, начело с Георги Димитров, а след неговата смърт – от Васил Коларов и Вълко Червенков.

Върнах се на родното ми село Градешница. Там прекарах цялата зима пак в четене на литература; в самодейност към читалището, вечеринки, забави, а през пролетта – селскостопанска работа.

Хигиенист – Габровница и Свиленград

Подадох молба в Окръжната здравна служба Враца за назначаване на държавна работа, като дипломиран хигиенист . И за такъв бях назначен на 07.07.1957 г. Три пъти се повтаря числото 7. А на такова число (07.12.1924 г.) съм и роден. Затова от този момент числото седем ми стана любимо число. Като хигиенист започнах работа в здравната служба в с. Гъбровница (Монтанско), която беше на подчинение на Областната здравна служба във Враца. Правехме различни здравни манипулации. Освен това ходехме да правим проверки на питейни и други заведения, дали и как спазват здравните хигиенни изисквания. На нарушителите съставяхме актове. Началник на здравната служба в Гъбровница беше д-р Н. Шиндаров. Там продължих само 1 месец. Защото по нареждане на управляващите органи във Враца бях командирован за контрольор по вършачките в с. Трикладенци. А това е селото от което е роден моя пра, пра, пра дядо Ристо, който е дошъл в Градешница, оженен, като зет на къща (*раненик*) и слага началото на фамилията ни Ристовци. Тогава започна вършитбата на житото. А задачата ни с другаря ми Любен Павлов (Орела), бивш партизанин от нашето село, беше да контролираме колко жито се добива от всеки селянин. От него на разположение на собственика оставяхме само, колкото му е необходимо за изхранване на него и на добитъка му и колко за посев. Остатъка го задължавахме да предаде на държавата, като държавна доставка.

Аз обаче си позволих известно отклонение от това правило, като на тези стопани, които изкарваха от вършачките по-големи количества на тях пропорционално им оставях на разположение малко повече. За посочената изява после получих сериозно мъмрене от врачанските ръководители.

След приключване на жътвата и вършитбата в с. Трикладенци се завърнах отново в здравната служба в село Гъбровница. Но не за дълго, защото през м. Октомври получих заповед от Министерството на здравеопазването и МВР да замина за София. Явих се на определената дата и място. А там в един салон ни инструктираха и разпределиха по екипи - кой къде ще замине на границата с Гърция. В Гърция вървеше гражданска война. Гръцки партизани минаваха през

границата на територията на България. А ние трябваше да им оказваме здравна помощ. В даден екип бяха включени началник – лекар, медицински сестри, хигиенист, домакин и др. Изпратиха ни в различни пунктове на границата на подчинение на гранични войски към МВР. Такива имаше в Кулата, Марикостено, Смолян, Кърджали и др. Ние бяхме в карантинен пункт край Свиленград в дървени бараки. Началник ни беше д-р Георги Шишков, медицински сестри – Роза и Гетова. Двата хигиенисти бяхме моя милост и колегата ми Марин. Лаборант бе – бай Кольо (той беше по-възрастен) и един домакин. Последният по-късно застреляха на самата граница при опит да емигрира към Турция. За неговото убийство след това ни привикваха на разпит военните следователи и прокурори в София.

Едно от задълженията ни беше: на границата на Капитан Андреево да посрещаме идващите от Турция в България граждани; да обеззаразяваме багажа им и да ги съпровождаме до карантинния пункт или до Свиленград. В самия пункт нощувахме, там се хранехме иммахме си и готвач и друг помощен персонал.

Така в Свиленград продължихме до края на лятото на 1948 г. Но докато бях в карантинния пункт научих, че в родното ни село Градешница е открито място за хигиенист. За това си подадох документите за назначаване там. Но пак за кратко, защото закриха мястото, поради което служебно бях прехвърлен в здравната служба в с. Девене (Врачанско). Там се преместих, но само за две седмици. Намерих си там и добри приятели и приятелки. Една от приятелките беше на име Цветана.

Тогава разбрах, че във Враца е открита вечерна гимназия. И тъй като имах голямо желание да продължа образованието си, напуснах Девене и заминах за Враца. Записах се в гимназията, която се помещаваше в мъжката гимназия. Тогава редовни ученици от селото ни бяха: Любен Кръстев, Васил Занин, Борис Цв. Дамянов, Йордан Д. Ценов и др. С последния живеехме в една квартира. Заедно с тях създадохме и наша младежка организация – Земляческа, защо всички бяха от с. Градешница. Опитвахме се да развиваме разнообразна извънкласна просветна дейност. Така се сплотяхме, ставахме по-задружни. Годишите бяха 1948 – 1949 г.

Референт във Враца

През втората половина 1949 г. бях назначен на работа в Околийския народен съвет с председател Аврам Митев. Партизанското му име беше „Чернев“. В началото бях регистратор в отдел „Кадри“. Ръководител на отдела беше Иван Дафинов. След година две, когато Аврам Митев стана председател на новообразуваната област неговото място зае Иван Дафинов. А на отдел „Кадри“ ръководител стана Георги Кожухаров. Той беше природно интелигентен и начетен. Мен ме повишиха на длъжност „Референт“. Бяхме за известно време в един кабинет с Трайчо от село Липен и с Асен Якимов от с. Люти Дол.

Възложиха ми да отговарям за противовъздушната отбрана във Враца и околията. Едновременно учредихме младежка организация в Околийския народен съвет и мен ме избраха за неин секретар. Включваха ме и в различни други дейности в околията, като – нещатен сътрудник. Също за изпълнение на различни задачи по селата: за подготовка на младежите донаторници; за набиране на бригадири за младежкото бригадирско движение – Хаимбоаз, на линията Перник – Волюяк, ако не се лъжа и на язовир „Копринка“ и др. Национален командир на това движение в България беше Пенчо Кобадински. Много исках и аз да замина. Но ръководителите във Враца не ми разрешиха с мотива, че съм бил по-полезен за организаторска работа в околията. Посещавах с такива задачи почти всички села от Врачанска околия. Тя беше една от най-големите околии в България. Отговарях и за младежката организация в село Згориград, там имах и малко любовно увлечение по една девойка на има Билка. Тя и сестра ѝ бяха дъщери на учител. Много я харесвах.

Така ми преминаваше времето на работа в околийския народен съвет. Едновременно продължавах образованието си във Врачанската вечерна гимназия. Обаче, когато завърших 6 – ти клас (*сега 10 клас*) с решение на Министерството на образованието закриха тази вечерна гимназия. А ми оставаше само още една година за последния клас за да завърша средно образование.

Част III

Висше образование в София

Продължих работата си в отдел „Кадри на Околийския Народен Съвет“ – Враца. Към края на 1951г. получихме писмо от Министерство на Просветата, че в София се откриват кандидат- студентски курсове (*Кадрова Гимназия*), в която могат да се запишат и младежи с незавършено средно образование (*включително със завършен шести клас*). Целта беше за шест месеца да завършат кандидат-студентските изпити и (*1951 година от месец септември да започнат следването си във висше учебно заведение*).

Като прочетох това писмо на Министерството без колебание реших и аз да се опитам. Веднага си изправих документите на посочения адрес и зачаках отговор. Мина около месец и такъв нямаше. Но една вечер като се връщах от работа ме посрещна хазайката, в чиято къща живеех, в стая под наем, намираща се до пазара и до ДНА. Във Враца. На входа тя ми каза, че се е получило писмо за мен. То беше с подател Министерство на просветата. Бях изгубил вече надеждата, че ще бъде приет. Дори си помислих, че писмото ще е с отрицателен отговор. Уважаеми читателю, ще си призная съвсем откровено, че до този момент никога не бях изпитвал такава радост, както тази, която изпитах, когато отворих това писмо. С него ми съобщавах, че съм приет и че незабавно трябва да се явя в София, за да започна обучението си. Още на другия ден сутринта отидох при председателя на околийския Народен Съвет – Иван Дафинов. Показах му писмото с молба да бъде освободен от работата си в Отдел „Кадри“, за да замине за София. Никак не бях уверен, че ще получа разбиране от негова страна и положителен отговор. Но той ме изненада с отговор. Думите му, които никога няма да забравя и за които съм му благодарен, бяха: „Петков, ориентирал си се правилно. Това е верният път. Да завършиш Висше образование“ Не след дълго и той, Иван Дафинов, се премести на работа в София. Стана главен редактор на „Земиздат“ и „Вестник Земеделско Знаме“. Обичаше творческата работа. В София

се виждахме няколко пъти, но той претърпя голямо нещастие - синът му беше паднал от висок етаж и с голямо счупване на крайниците остана дълго време на легло.

След освобождаването ми от околийския народен съвет още на другия ден заминах за София. Беше 19.01.1952 година, посред зимата, и започнах кандидат – студентските курсове. Те се водеха в руската гимназия, която се намираще на улица „Кирил и Методи“ – пряка на улица Мария Луиза. Обучението се водеше за две отделни групи младежи, по две отделни програми. Едната беше за тези, които бяха само с завършено прогимназиално образование. Те не бяха учили в гимназия. За тях обучението беше за две цели учебни години – интензивно, като се започваше в началото обучение по програми за четвърти гимназиален, сега осми, след това за пети клас до пълно средно образование. Точно това беше истинския „РАБфак“. А за нас, които имахме завършен шести клас, който по сегашната система е единадесети гимназиален клас, ни оставаше само още един, дванадесети, за да завършим пълно средно образование. Обучението ни беше само за шест месеца. Това бяха кандидат – студентски подготвителни курсове.

Преподавателите бяха изключително ерудирани, много добре подготвени. Занятията ни бяха по шест – седем часа дневно по основните учебни дисциплини – математика, български език и литература, химия, физика, история и др. Някои от преподавателите като тази по математика – която беше малко по-възрастна, и по-младата по български, бяха много обаятелни, с широка култура и с приятно излъчване.

След шест месеца, в началото на юни, трябваше да държим матура. По някои дисциплини, като например математика, която много обичах и решавах задачите и контролните без проблеми, българския език и д.р., имах отличен успех и бях освободен от матура. През месец юли, 52 година, завършихме и ни разпределиха. На тези от нас, които получихме отлични дипломи, ни даваха възможност всеки сам да си избере в кое висше учебно заведение желае да следва. Един от моите близки приятели – Карамфил, ме агитираше да запишем режисура към ВИТИЗ. Той много мечтаеше за тази специалност. Другият ми приятел – Марин Тетевенски, ме

убеждаваше да запишем морската академия във Варна за капитани на кораби. С последния приятелството ни продължи и след висшето образование, защото той ми стана посредник да се оженим с неговата балдъза. А тя ми стана съпруга на 15-ти юли 57 година.

Аз много се бях навил да запиша Дипломация. За тази специалност Министерството на Образованието всяка година изпращаше в Москва по един-двама, но за България за учебната 1952-1953 г. не беше отпуснато нито едно място. За това бях принуден да си избира нещо друго. Тогава заявих пред ръководителите от кадровата гимназия, че си избирам специалността „Политическа икономия“ във ВИИ „Карл Маркс“. Желанието ми се удовлетвори, защото бях завършил с отличен успех. По този повод, ще си позволя да отбележа още един момент, който също няма да забравя. Преподавателката ми по математика беше разбрала, че съм избрал да следвам висше образование „Икономика“ във ВИИ (УНСС София). Тя ме срещна в коридора на Руската гимназия и ме попита: „Ти защо си избрал Икономика? Трябваше да запишеш Инженерство в политехническият университет в София“ (*явно тя преподаваше и там*). На теб много добре ти се отдава математиката“. Ще си призна, че не намерих най-убедителното оправдание, освен че икономиката повече ми допада.

Ще ми се по същия повод да отбележа още една подробност. Докато следвах в кандидат-студентските подготвителни курсове, мои близки приятели и ръководители от нашето село Градещица, измежду които кметът тогава – Кръстьо Велчев, председателят на кооперативното земеделско стопанство - ръководителят Цветан Кънчов, ме посъветваха да запиша агрономство. Желанието им беше след това да се върна на ръководна работа в селото ни. Но и на тях обясних мотивите ми да избира Политикономия.

Времена на студентските години

В началото на месец септември 1952 г. бях приет и се записах във Висшия икономически институт – София, специалност „Политическа икономия“. Първата ми среща там беше с доц. Никола Вълев – декан на Планово-статистическия факултет, към който беше и специалността „Политикономия“. Той беше изключително внимателен и учтив, едновременно и разговорлив. По-късно доц. Н. Вълев стана професор и установихме близки приятелски отношения.

На катедра „Политикономия“ ръководител беше професор (по-късно - академик) Жак Натан. В първи курс изучавахме освен политикономия на капитализма – общ курс и общообразователни дисциплини. Икономическа география – с проф. Тярко Йорданов и академик Анастас Бешков; Стопанска история – с проф. Веселин Хаджиниколов; Статистика – с проф. Анастас Тотев. Всички те бяха изключително таланти, ерудирани, с много добра и широка култура. Изучавахме и руски език, а западен -италиански език при проф. Чилев, който идваше във ВИИ като съвместител, на пълен щат беше в Софийския университет „Климент Охридски“, но само първи семестър. След него италиански език продължи да ни преподава една друга преподавателка.

Повечето лекции в първи курс слушахме в салона БИАТ, в съседната сграда на ул. „Раковска“. Бяхме общ поток със студентите от специалностите „Планиране“, „Статистика“ и др. – общо над 500 души.

Нашата специалност „Политическа икономия“ в първи курс беше с 24 студенти, но към края на учебната година се прецени, че трудно ще се осигури работа по специалността за всички. Затова ни съкратиха на половината. Съкратените включиха в други специалности – планиране, статистика, икономика на промишлеността и други.

В спец. „Политикономика“ ни оставиха само 10 студенти. Но след това в нашата специалност възстановиха Павел Писарев и станахме общо 11. Момичетата бяха 4 (Желязка Колева, Маргарита, Станка Петрова и една Мария от Плевен). Мъжете бяхме 7, в т.ч. двама политемигранти – Илийката от Югославия и Сотирос Кириазопо-

лус от Гърция. Другите мъже бяхме Павел Писарев, Христо Ноков, Петко Благоев, Илия Бранков, Стайко Чешитов, Ангел Бойкинов и моя милост. В този състав завършихме и се дипломирахме по специалността „Политикономия” 1956 г., с държавен изпит - януари 1957 год.

В този си малък състав в групата живеехме много задружно. През свободното време правехме излети извън София – на Витоша. С новооткрития лифт се изкачвахме до хижа „Алеко” и други. Вечер ходехме колективно и на театър, на опера. Организатори на тези изяви бяха главно Христо Ноков от София и Желязка Колева от Пловдив. Желязка пееше много хубаво, в т.ч. песни на Леа Иванова и на Ирина Чмихова.

Ще отбележа още една подробност за ходенето ни на театър. В повечето случаи не си вземахме предварително билети, а обикновено след лекциите във ВИИ на ул. „Раковска” и ул. „Ст. Караджа”, към 18 ч. направо отивахме пред Народния театър – той ни беше най-близо. И там „на търси се” чакахме някой да си връща билетите, а ние веднага ги купувахме. И така гледахме всички постановки на театъра. Повечето от тях бяха много хубави с изпълнители на главните роли най-добрите актьори тогава в България. А такива бяха Константин Кисимов, Кръстю Сарафов, Иван Димов, Темелков, Трендафилов, Ружа Делчева, Ирина Тасева, Аспарух Карамитев; на Петко Спурков съпругата – Невена Боюклиева, Хиндо Касимов и др.

Някои постановки няма никога да забравя, като „Ромео и Жулиета”, „Живия труп”, „И най-мъдрият си е малко глупав”.

Ходехме и в Музикалния театър. Там сме гледали известните оперети: „Хубавата Елена”, „Царицата на чардаша”, „Българи от старо време”. Тогава играеха много добри актьори като Видин Даскалов, Лиляна Кисьова и др.

Кабинетите на ръководителите на Икономическия университет бяха в сградата на улиците „Раковска” и „Стефан Караджа”. Ректор тогава беше проф. Тодор Ненов – (бивш генерал) със специалност „Политикономия”.

ВИИ „Карл Маркс” предната година се беше отделил от Софийския университет, където до тогава е съществувал там като факултет и Свободен университет. Обособил се беше в самостоятелно Висше учебно заведение от 1950 година.

Сред съкратените студенти от нашия курс на спец. „Политико-номия” бяха Никола Станчев, който след завършването на ВИИ е бил на различни отговорни длъжности, а негова дъщеря е Поля Станчева – известен ръководител на българската телевизия; Марин Тетевенски, Павел Янев, Чиширков и други.

Изкушавам се да отбележа още един твърде интересен случай: с Никола Станчев, след завършването в Университета през 1956 г., изгубихме следите си повече от петдесет години. Но преди пет години отидохме заедно с Христо Ноков на честване юбилей – 75 години на колегата ни Павел Писарев. По край нашата маса минаха и се спряха възрастен господин, подпирайки се с бастун, а под ръка го водеше по-млада дама. Попитаха свободни ли са столовете да седнат. На същата маса бяхме седнали заедно с колегата ми Христо Ноков – ст. научен сътрудник към Икономическия институт на БАН и евродепутатът Малинов, но те бяха отишли да вземат нещо от шведската маса и затова столчета ни за момента стояха свободни. За това на въпроса на спрелите се непознати казах, че всички места за заети. И те отминаха. Намериха други места. По-късно на нашата маса дойде и самият юбиляр – Павел Писарев.

Вечерята-коктейл беше в ресторанта на най-горния етаж на Народния театър „Ив. Вазов” в София. Писарев беше поканил много видни интелектуалци, творци, режисьори, научни работници и други. Сред тях бяха проф. Иван Николов, Петко Симеонов, проф. Янаки Стоилов, Кеворк Кеворкян. Съдържателно приветствено слово произнесе проф. Янаки Стоилов.

Като дойде на нашата маса, на която седяхме с Хр. Ноков и евродепутатът Малинов, Писарев предложи да поканим при нас и още двама от гостите и заедно да си направим снимка. Чистосърдечно си признавам, че много отдавна в живота си не бях преживявал такава изненада, като видях, че поканените бяха Никола Станчев и дъщеря му Поля Станчева – тези, които преди това бяха спрели до нашата маса да питат за свободни места и които аз не можах да позная. Изненадата е обяснима, след като с Никола Станчев не бяхме се виждали близо 60 години. Той поостарял – 85 годишен. Не можех да го позная, не познах и дъщеря му – Поля Станчева. Изключително интересна и мила среща беше. Но само след около година и половина разбрах от Павел Писарев, че Никола Станчев е починал.

Не зная дали не ставам отегчителен, но не можах да устоя на изкушението и да споделя тази толкова интересна и изненадваща среща със съвипусника ми от студентските години – Никола Станчев.

Във втори курс във ВИИ – София лекции слушахме и при други много утвърдени учени, като Стоянов (политикономия), проф. Минко Казанджиев; при колоритните – проф. Кирил Григоров по История на икономическите учения, проф. Стоил Сукманджиев, Хаджиниколов и др. А в трети курс ни се четеше спец. курс по проблеми на политикономия на капитализма от проф. (след това чл. кор. на БАН) Тодор Владигеров. Изключително голям учен. Той беше с аристократическа осанка, доцент в Хумболтовия университет в Берлин, преди това асистент на немския учен проф. Зомбард. След което е бил и пълномощ. министър, и преподавател (основател на катедра Политикономия) в Стопанска академия „Д. А. Ценов“.

Едновременно със задачите си на преподавател по политикономия във ВИИ, проф. Т. Владигеров беше зам. директор на Икономическия институт на БАН. Дори там, в кабинета му на БАН, ходехме ние студентите на консултации. Ходил съм и аз, защото ми е възлагал да разработвам научни доклади.

В четвърти курс ни преподаваха също изключително утвърдени учени, като проф. Топилин (командиран от СССР), акад. Евгени Матеев по „Баланс на народното стопанство“; по Философия проф. Попов; по Право проф. Михаил Геновски и проф. Димитър Димитров – Гражданско право.

Преподава ни и проф. Христо Попов политикономия. На дискусия в една научна конференция в 5-та аудитория на ул. „Г. С. Раковски“ беше сериозно критикуван. На края той взе думата и започна с: „Уважаеми колеги, Вие ми направихте солидна баня. Но ще Ви покажа сега, че и аз съм добър теляк“. Това предизвика голям смях в залата. Няма да забравя тези му думи.

Заедно с проф. Топилин през лятото на 1956 г. направихме една забележителна екскурзия. Бяхме всички студенти (11) от специалност политикономия. Обходихме по-големите градове на почти цяла Северна България за десет дена. Тръгнахме от Централна жп гара София вечерта с влак, та чак до гр. Видин. Още във влака се сприятелихме помежду си и с проф. Топилин. Беше много весело. Във Видин прекарахме два дена с преспиване. Посетихме забележи-

телностите на града, включително крепостта Бабини Видини кули. От Видин потеглихме с един от големите пътнически кораба за Русе. Тогава по Дунава плаваха три такива кораба – „Александър Стамболийски”, „Георги Димитров” и „Димитър Благоев”. Те бяха еднакви с по два ресторанта, каюти за преспиване на пътниците, салони, открити палуби.

С един от тези кораби и ние пътувахме като минахме през градовете – Лом, Оряхово, Никопол, Свищов и Русе. В Русе престояхме пак два дена, където разгледахме по-интересните места.

От Русе потеглихме с влак за Велико Търново, където също престояхме и обходихме забележителностите. В Търново още не беше открит Университета. Ще допълня, че през 1954-56 г. в България съществуваха Висши учебни заведения само в три градове – София, Варна и Свищов.

В Търново в подробности разгледахме Царевец – музея, Правихме си снимки.

От В. Търново пак с влак се придвижихме до Плевен и се върнахме в София през Мездра и Искърския пролом.

Наистина беше една изключително интересна и забележителна екскурзия. Проф. Топилин остана възхитен от красотите на България. И ние – студентите, по-добре опознахме страната си.

Асистенти тогава ни бяха също талантиливи млади учени във ВИИ „К. Маркс” като Любен Беров, станал през последните години министър председател (служебен) на България; Веселин Никифоров – станал зам. дир. на Икономическия институт на БАН и на БНБ; Михаил Савов – станал представител на България в СИВ – Москва; Жак Аройо – станал по-късно декан на факултет и председател на Специализирания научен съвет към ВАК; Иван Илиев – станал председател на Плановия комитет; Стефан Мечев – станал ръководител на основна катедра във ВИИ; Давид Давидов – станал Ректор; по статистика - Аврамов и др.

С Иван Илиев бяхме заедно в ръководството на общест. организация (*БСД*) във ВИИ – той председател, а моя милост като негов заместник и представител на студентите. Асистент ни беше Михаил Савов.

Жак Аройо пък ми стана по-късно рецензент на доцентурата в Свищовската Академия. Съвместно с него и под негова научна редакция, написахме и издадохме няколко монографии в отделни книги.

Също и учебници по политикономия за студентите – от трите (тогава) Висши икономически университети в България – София, Свищов и Варна и Софийския „Климент Охридски”.

Когато бяхме абсолвенти, четвърти курс 1956 г., ни пратиха на стаж. Ходехме всеки ден в завод „Металолеене”, който се намираше в квартал „Захарна фабрика”. Там проучвахме икономиката на завода и си подбирахме материали за дипломните работи. Научен ръководител на моята ми беше акад. Жак Натан. С него най-редовно имах консултации. Темата ми беше за себестойността. По-късно като станах асистент, продължих да работя по тази тема.

Проф. д-р Михаил Савов

Проф. д-р Михаил Савов е един от учените-икономисти, на когото съм изключително признателен. Повече от 3 десетилетия той е бил благоразположен към мен и ми е съдействал за професионалната реализация.

Познанството ни с проф. М. Савов датира още от 1953 г. Тогава бях студент втори курс, а той – асистент към катедра „Политикономия”. Водеше ни семинарните занятия. Ръководител на катедрата беше акад. Жак Натан, а Савов бе и секретар на партийната организация. Към акад. Жак Натан имаше обтегнати отношения.

След известно време проф. М. Савов стана един от секретарите на Софийския областен комитет на Партията. Но едновременно преподавател-съвместител към ВИИ „К. Маркс”. След като се дипломирахме той ми съдейства да постъпя на работа като лектор-консултант в един от градовете, влизаци в област София – Ботевград; Перник, Своге и др. В столицата не можех да остана, защото нямах жителство. В София (в Икономическия институт на БАН) отидоха съвипускниците ми Павел Писарев и Христо Ноков. Те бяха жители на София.

За сондажи отидох първо в Перник. Там ръководител на отдела беше Станиш Бонев, с когото се познавахме още от студентските години. Той бе завършил нашата специалност две години преди мен. Предложи ми да постъпя при него с обещание веднага да ми осигурят и квартира.

Обаче по препоръка пак на проф. Михаил Савов, предпочетох Свогенска околия, защото е на жп линията за гарите Враца, Криводол и Ракево и ще мога по-лесно да си ходя на родното си село Градешница (*от гара Ракево*).

Контактите ни с проф. Михаил Савов продължаваха и след като постъпих на работа в Свищовската Академия. Тогава той замина за Москва като ръководител на Българското представителство в СИВ. А когато бях изпратен в Москва на 4-месечна специализация към МГУ „Ломоносов”, на два пъти ходих при М. Савов. Срещите ни бяха много сърдечни.

След като се върна от Москва, проф. М. Савов бе избран за Зам.-министър на науката и образованието. Едновременно ръководител на управление „Висше образование”, намиращо се в квартал „Слатина”. Тогава моят по-малък син – Ирослав, бе приет като студент в Габровския технически университет, но се наложи да го преместим в МЕИ – София. Това можеше да стане само с разрешение на Съвета за висше образование. Подадохме молба. И имах приятната изненада, когато лично председателя на съвета – проф. Михаил Савов, ми позвъни по телефона и ми каза, че въпросът е решен и да отидем направо в ректората на софийския технически университет. Веднага отидох при Зам.-ректора по учеб. работа. Спомням си, че той ме прие с думите: „на вълка му е дебел врата, защото сам си върши работата .” Така по-младият ми син Ирослав се записа и изкара целия първи курс в Техническия университет. Но спечели конкурс на 5 кръга във ВИТИЗ. В театралния институт той се дипломира заедно с бъдещата си съпруга – Симона Нанова, с успех пълен отличен. Заедно двамата направиха една изключително интересна постановка „Полет с ръкавица”. В нея участваха и други техни съвипускници. Това им бе една от дипломните работи.

Времето на лектор-консултант в Свогенска околия

След завършване на висшето образование през месеците февруари-март-април започна разпределението ни на различни работни места. Желязка Колева отиде като профсъюзен деятел в Пловдив. В Пловдив отиде и Стайко Чешитов, Петко Благоев – зам.-директор и директор на централно управление ДСКа – София, Мария на партийна работа в Плевен, Сотирос Кириазополус – в телевизията. В София започнаха работа и другите, които имаха Софийско жителство. Такъв беше законът. Така Павел Писарев започна научна работа в икономическа институция на БАН, а след това се отдаде на журналистиката. Стана и кореспондент в Париж. След това бе издигнат като директор на телевизията и киното, и в комитета по културата. Видяхме се по-късно в Свищов. Той дойде като представител на правителството да открие новопостроената сграда на киното, а аз бях преподавател в Стопанска Академия.

В икономическия институт на БАН бе избран като научен сътрудник и Христо Ноков. С него по-късно се срещнахме случайно в Москва до ВДНХ. Той беше в научна командировка, а аз на тримесечна специализация.

С двамата – Павел Писарев и Христо Ноков продължаваме до ден днешен непрекъснати контакти. Ходим си на наши юбилейни чествания, пък и просто „на кафе“ в София.

Другият ни състудент – Ангел Бойкинов започна работа като научен сътрудник към научния институт към Министерството на търговията. Като студенти сме се събирали в неговата квартира да играем карти. Там идваше и Георги Атанасов. Също като студент, а след това стана министър-председател на България. С последния се видяхме на погребението на Ангел Бойкинов преди 5 години.

Понеже нямах Софийско жителство не можех да остана на работа в София, а само в провинцията, или в най-добрия случай в София област (*но извън София*). Тогава Михаил Савов беше на ръководна работа в областните структури на София, които бяха на подчинение градовете Елин Пелин, Ботевград, Перник, Своге, Самоков, Годеч и др. Лично проф. Михаил Савов ми предложи да бъда разпределен в

някой от тези градове, като лектор-консултант. По-конкретно даде ми се възможност да избирам между градовете Перник, Ботевград и Своге, които тогава беше град и център на околия.

Първо отидох да проуча какви са условията в Перник. Там на парт. Кабинет (*към който се числеше мястото за лектор-консултант*) ръководител беше моят състудент, но един курс преди мен Станиш Бонев. Както отбелязах по-горе той ме прие изключително радушно, агитираше ме да постъпя при него, предложиха ми и квартира. По-късно Станиш Бонев бе изтеглен и издигнат за завеждащ планово-икономическия отдел на ЦК на БКП в София, а след това и на още по-отговорна работа в Централни правителствени органи.

Ще ми се да отбележа още една, станала тогава среща с него. Той беше заедно със заместника си – проф. Д. Порязов, а аз хабилитиран преподавател в Свищов. Касаяше се за евентуалното ми преместване в София. Станиш Бонев се обърна към мен с думите „а бе другарю Петков (такова беше официалното обръщение) да ти кажа откровено – не ти трябва „Всеки камък тежи на мястото си“. Останах си в Свищов. С него и през последните 2013-2017 години се виждахме на периодичните срещи на професорите-ветерани (клубът ни) към Университета за национално и световно стопанство, устройвани по инициатива и съдействието на Ректора – проф. Стати Статев. А Станиш Бонев почина 2018 г.

След Ботевград посетих и гр. Своге. Там също ми се предложиха добри условия от ръководителите – Благой Атанасов, Тодор Джунов (*завеждащ отдела*).

Предпочетох Своге, защото беше близо до София и с пряка жп връзка. Същевременно пак по жп имаше връзка с родния ми край – Враца, Криводол, Ракево (а чрез гара Ракево и до Градешница.

В първите месеци няхах квартира в Своге. А продължих да живея в студентската си квартира на ул. Г. С. Раковски зад канала на бул. Сливница в края на улицата. Сутрин с бързия влак за около 40 минути пътувах до Своге, а вечер пак с бърз влак (с карта) се връщах в София. Работата ми там започна през м. юни 1957 г.

През м. юли настъпи едно изключително важно събитие в живота ми – ожених се за съпругата ми Стефка Гечева. До тогава тя работеше като учителка в целодневна детска градина гр. Луковит, но идваше често в София. Отсядаше при семейството на моя стар бли-

зък приятел и състудент – Марин Тетевенски. (*За него стана дума и по-горе*). Съпругата на Марин – Генка и бяха първи братовчедки. На Генка баща ѝ беше брат на майката на (баба Йонка).

Дори в дома на Марин Тетевенски се запознахме със , няколко години още преди да постъпя в Своге на работа.

И както обикновено се случва с младите хора се случи и с нас – харесване и влюбване от пръв поглед. ми допадна на сърцето не само външно, но и като човек. В тези мигове все още не знаех, че тя е която ще стане моя съпруга, че ще ми роди двама прекрасни сина – Сашо и Ирослав. Но стана. До края на живота си беше единствената съпруга.

Продължихме да се срещаме в София. Ходихме на разходка по булевард Руски, в Борисовата градина.

Една неделна вечер се върнах от излет до село Йорданкино (Желява), Софийско. Прибрах се вечерта в квартирата си на Раковски и намерих бележка оставена от Марин Тетевенски (*тогава нямаше мобилни телефони*). В нея той пишеше „като се върнеш, ела у нас – е дошла“. Разбира се отидох веднага. Тя наистина беше там. Излязохме да се поразходим. Аз вече имах нагласа, да мога да решавам семейния си въпрос. Предпоставките ми бяха вече на лице. Първо, че вече бях завършил висшето си образование, и второ, бях вече постъпил на работа като лектор-консултант. Пък и годините вече ми бяха напреднали – и беше ми време.

Затова същата вечер на 13.07.1957 г. направих официалното си предложение за брак. Тя прие и решихме още на следващият ден да задвижим процедурата. Първо дадох заявка в Благоевградския районен съвет – близо до днешния хотел „Рила“ за час за сключване на граждански брак (църковен не сме правили). Определиха ни към обяд следващия ден – 15-ти бяхме там заедно със свидетелите. За такива поканих моя стар приятел и състудент Веселин (Веско) Тинчев. С него преди да станем студенти работехме заедно във Враца. Другият свидетел ни беше хазяинът ни Марин Тетевенски. Но на сключване на брака ни дойде и Марин и съпругата му Генка.

Преди това събитие пак в дома на Марин Тетевенски идваше и лелята на съпругата ми – Марийка. Последната (*лелята*) беше сестра на майката на – баба Йонка. Все близки хора. Тя всячески ни съдействаше да се сбlijим и стигнем до брак. По-късно редица години тази леля Марийка се гордееше с тази си посредническа дейност. Тя живе-

еше в родното село на – Дерманци, Ловешко и ходехме често у тях. Нейна дъщеря и братовчедка на беше Веса със съпруг покойник Иван Нонов. Същата братовчедка живееше в Търново, но почина твърде рано. С полковника те имат двама синове – по-старият също завърши военното училище и стигна до чин полковник – сега пенсионер. А по-младият Милко е собственик на транспортна фирма за товарни превози в гр. Горна Оряховица.

След сключването на гражданския брак отидохме първо на село Дерманци и там се запознах с родителите на – баща й дядо Гечо Нанков, с майка й – баба Йонка, брат й Бочо и съпругата му Веса и двамата счетоводители в местното кооперативно стопанство. Брат й Бочо беше първо главен счетоводител, а по-късно беше избран и за кмет на Дерманци.

Получихме на цялото семейство на одобрението за брака ни.

От с. Дерманци направо с обществен превоз – автобуси и влак се придвижихме до моето село, където запознах с моите родители – баща ми дядо Иван, майка ми Янка, обикновени селяни и двамата, с брат ми Методи и снаха ми Дица, които бяха сладкари в селото ни. Брат ми по-късно работи като застрахователен деятел към ДЗИ, отговаряше за няколко села от района (*почина 2005 г.*). А снаха ми Дица се пресели в София при дъщерите си Яна и Йорданка, които бяха омъжени и живееха в София. Почина 2010 г.

Така и от моите родители получихме благословията им за брака ни със съпругата Стефка.

Върнахме се в София. След кратка отпусака (заради граждански брак) жена ми се върна в Луковит на работното си място като детска учителка. Там тя беше в много добър и етичен колектив. Директорката и колежките й много я уважаваха. Ходех там и аз и се запознах с всички. Близка приятелка й беше една Цура, и една Данчето.

Моя милост продължих работата си в Своге. При първото следващо идване на в София я заведох в Своге. Запознах я с моите началници и колеги. Спомням си как седнахме на една пейка на гара Своге до една чешма да чакаме влака за София. Започнахме да мислим за преместването от Луковит на работа в Своге. Такава възможност се разкри, защото щатната детска учителка в полудневната детска градина се премести в София и мястото й предоставиха на моята съпруга.

Ръководителите ни осигуриха и квартира в Своге в частната къща на известния „Казака“. Квартирата ни беше само една стая без вода и канализация, ползвахме чешма на двора и една беседка в която си складирахме дървата за огрев. „Обзавеждането“ ни се състоеше само от едно старо пружинено легло, маса, печка и два стола. Гардероб нямахме. Дрехите слагаме на закачалка. С хазяина „Казака“ имахме много добри отношения. Дори той заговори за осиновяване на и в последствие къщата да остане за нас.

Наблизо до къщата на „Казака“ живееше един генерал на име Баларев, който беше интерниран със семейството си от София. С тях също поддържахме близки отношения.

Кмет на Своге по това време беше Милко Станчев. Градът беше сравнително малък. Повечето от хората там се познаваха. Познаваха и нас. Освен с колегите от околийската администрация установихме приятелски отношения и със семейства на началника на отдел просвета, с това на околийския инспектор Михо Карабалиев. С последния сме ходили заедно по селата от Свогенска околия по различни задачи. След това той замина заедно със съпругата си (също учителка) командирован за 3 години в Българското училище в Прага – Чехословакия. След завръщането си в България той почина твърде млад.

С приятелските семейства в Своге често ходехме на излети до различни места – Лъкатник и пещерата „Елата“, до Владо Тричков, където се сприятелихме с директора на училището, който бе родом от селото на съпругата ми – Дерманци, Ловешко. Ходехме и за дренки и круши из балкана.

Работата си като лектор-консултант изпълнявах с желание. Изнасях лекции пред различни аудитории, на събрания и други сбирки. Лекциите бяха на разнообразна тематика. Но главно по актуални икономически проблеми. Такива бяха и консултациите. Освен в самия град Своге, с такива излизах и пред слушатели от населени места от околията. Провеждах и организирани курсове с активисти на центъра. Така също и със самата администрация на околията, с учители, лекари и други. Най-голямо предприятие в града беше „Антрацитни мини“, след него Шоколадовото „Република“. В село Искрец имахме голям санаториум. *(В това село Искрец е родена и живяла като малка с родителите си Лили Вартан)*. Ръководител на „Антрацитни мини“ беше Божинов, който по-късно го избрах за секретар на ЦК на Партията в София.

Дори и семейството на нашия първи ръководител – Благой Атанасов не скриваше желанието си да се сближи повече с моето семейство. Каниха ни у тях на гости. А самият Благой Атанасов през втората година от съвместната ни работа започна да ми гласува по-голямо доверие. Канеше ме да бъда с него за някои служебни мероприятия.

Обаче към края на 1958 година с решение на Министерско постановление се извърши ново райониране. Създадоха се нови административни области, нови общини, а всички околии се закриха. Закри се и Свогенска околия. Закриха се и всички наши длъжности включително моята на „Лектор-консултант“. Ръководителите ни се постараха за всеки да осигурят нова подходяща работа. И тъй като аз имах завършено висше икономическо образование ме назначиха временно на счетоводна длъжност в Свогенския захарен завод. Тогава той се именуваше „Република“ и произвеждаше, както и понастоящем шоколадови изделия. Гласяха ме да стана там Главен счетоводител. Но в този захарен завод работих само една седмица - през месец януари 1959 г., защото предния месец (*декември 1958 г.*) бях се явил на конкурс за асистент в Свищов и бях избран (*за което ще стане дума по-нататък*).

В Своге на мен и на съпругата ми ни се случи едно друго важно събитие. На 9 януари 1959 г. се роди първият ни син Сашо. Това за нас беше изключително голяма радост. Ние го очаквахме с нетърпение. Роди се в родилното отделение в Свогенската болница. Започнаха и грижите ни за неговото отглеждане. Съпругата ми излезе в отпуск по майчинство. В нейна помощ дойде при нас в Своге нейната родна майка от с. Дерманци баба Инка. Спомням си, че бебето ни (*Сашо*) имаше колики и плачеше нощем много. Затова и хазаинът ни Бай Казака един път твърде силно му викна „Стига си плакал бе“, от което той се стресна и наистина млъкна. Но само временно.

*Майка му Янка Ценова Яндина
1897-1990 г.*

*Баща му Иван П. Игнатов
1903-1967 г.*

Първо отделение с учителка Радка Павлова, проф. Петков в първия ред (крайния вдясно)

Семейството на проф. Петков: баща Иван, брат Методи, майка Янка, снаха Дица, племенничка Янка и Данчето

Ученик във Врачанската Мъжка гимназия 1939-40 г.

Ученик във Врачанската Мъжка гимназия 1939-40 г.

На свадбата на Спас Стаков с приятелите му от селото: (От ляво на дясно) Асен Шопов, Кръстю Велчев, Витан Мъшкарски, Борис Ганов, Петър Мурат, Петко Петков, Цветан Пирашки, Цветко Дънашки и Аспарух Димитров, Градешница, 1941 г.

с. Градешница с Юлитка Хр. Гечева - дъщеря на Пена даскалицата, 1940 г.

Край манастира на с. Градешница с първите му приятели, август, 1945 г.

*С баща си Иван Петков „Бърдара”
и приятеля Нацко Харалампи Заешки.
На курс за хигиенисти, София 1943 г.*

*Хигиенист в Свиленград с колеги -
Марин и „Попето”, 1948 г.*

Войник в Санитарна школа Плевен, 1945 г.

Със състуденти от ВИИ „К. Маркс”, София, 1953 г.

На абсолвентският бал, 1956 г. студенти от спец. „Полит. икономия” и спец. „Планиране”. По възрастните на средния ред са от ляво на дясно - Ректора проф. Тодор Ненов, проф. Минко Казанджиев, акад. Жак Натан, проф. Кирил Григоров (с очилата)

Карта за ежедневното пътуване по БДЖ до гр. Своге, където започва работа от 01.07.1957 г.

Лектор-консултант, Своге, 1958 г. с учителите и пропагандисти в Рилския манастир

Сключване на граждански брак в Благовски Районен съвет с кумовете, София - 15.07. 1957 г.

Учителският колектив на с. Градешница с д-р на ик.н. Петко Петков, 1965 г.

*С майка му Янка Ценова, съпругата Гечева Петкова,
синовете Ирослав на 1 година и Сашо на 4 години, 1963 г.*

Със съпругата и синовете Сашо и Ирослав, Свищов 1965 г.

Част IV.

Времето в Стопанска академия „Д. А. Ценов“

Първи години

В ранната есен на 1958 г. стана ясно, както посочих по-горе, че ще се извърши коренна промяна на административното деление на България и ново райониране. То предвиждаше закриване на съществуващите околии и създаване нови общински структури.

По едно съвпадение тъкмо тогава (*есента на 1958 г.*) разбрах, че във Висшия финансово-стопански институт (тогава все още не беше възстановено името на Дарителя „Д. А. Ценов“) се обявява конкурс за редовен асистент по политикономия. По този повод отидох в София и разговарях с проф. Жак Аройо, тогава той беше декан на факултета във ВИИ „К. Маркс“ и с проф. Никола Вълев. Исках да се допитам до тях дали да кандидатствам и аз в този конкурс. И двамата ме насърчиха да кандидатствам. Дори думите на проф. Н. Вълев бяха: „Отивай и ако те избера само след година-две ще те взема при нас във ВИИ – София“.

По същото време във ВИИ София беше обявен конкурс за двама нови доценти, в които участваха и по-късно избрани Жак Аройо и Чавдар Беязов от Свищов.

Без колебание заминах за Свищов и си подадох документите за участие в конкурса за асистент. В този момент няха представа какви други кандидати и колко на брой ще се явят на този конкурс. Получих съобщение за деня и часа на конкурса и се явих. За моя голяма изненада за асистентското място по политикономия се явиха 9 кандидати. Изпитната комисия беше в състав: Проф. Петър Мاستиков – председател на комисията, член проф. Тотю Тотев (*двамата с проф. Мастиков бяха и зам.-ректори*) и доц. Чавдар Беязов като ръководител на катедрата по политическа икономика.

Спомням си и въпросите, които ми се паднаха – единият беше за стопанската сметка, а другият за закона за стойността. Развих и двата въпроса и ми зададоха и допълнителни. Като най-много такива ми задаваха доц. Чавдар Беязов и проф. Петър Мастиков.

След това се върнах в Своге. Но нямах почти никакви надежди за положителен изход от конкурса, защото бяха много кандидатите. При това повечето от 9-те кандидати бяха завършили ВФСИ – Свищов. Не знаех те как са се представили. По същото време вървяха още два конкурса – по счетоводна отчетност и по статистика. През декември 1958 г. закриха Околийския център Своге и моя милост, както вече изтъкнах, започнах работа като икономист в шоколадовата фабрика „Република“.

Изминаха няколко седмици без никакво известие за резултатите от конкурса. Останах с впечатление, че може би за асистент по политическа икономика е избран някой друг от кандидатите. Затова към края на м. януари 1959 г. реших да попитам по телефона пом.-ректора Челюстин Добранов как мога да си получа документите и най-вече дипломата за висше образование обратно. Дали могат да ми ги върнат по пощата.

Останах обаче приятно изненадан от отговора на г-н Ч. Добранов. Дословно думите му бяха: Но другарю Петков (*такова беше тогава официалното обръщение*) „Вие сте единствения, който Академическия съвет Ви избра за асистент по политикономия. Трябва незабавно да дойдете в Свищов да подпишете акт за встъпване в длъжност и започнете работа при нас.

Ще си призная уважаеми читателю, че в моя живот не бях изпитвал по-голяма радост от тази, която изживях, от съобщението на г-н Ч. Добранов, че съм избран за асистент с оценка „отличен“ от изпитната комисия.

Още на другия ден съобщих това на ръководителите в завод „Република“ Своге и заминах за Свищов. Разбира се, обадих се затова и на проф. Н. Вълев и на Жак Аройо от ВИИ София.

В Свищов Ректорът проф. Минко Русенов ме посрещна радушно и доста насърчително. Също и ръководителя на катедрата доцент Чавдар Беязов. В контактите си с други граждани и от София и от Своге споделях за изключително добрите ми впечатления от преподавателите в Свищов (Ректорът проф. М. Русенов, проф. Т. Тотев, проф. П. Мاستиков, доц. Чавдар Беязов и други) за тяхната интелигентност, култура, сърдечност. Споделях го и пред моята съпруга.

На същия Академичен съвет през м. януари 1959 г. бяха избрани за асистенти Светлозар Калчев по анализ и счетоводство и Иван Батьов по статистика. Така че заедно с тях започнахме работа в Академията от 01.02.1959 година.

По това време нашата катедра беше обща (сборна). Освен преподавателите по политическа икономика, се числяха и тези по философия (*Петър Велчев, Богомил Гешев*), по стопанска история (*Петър Горанов*), по политология и по истории (*Димо Гроздев, Иван Игнатов*) и др. Но името на катедрата се запазва (*политическа икономика*) още от нейното създаване от проф. Т. Владигеров.

Политикономисти бяха ръководителя на катедрата доц. Чавдар Беязов по политикономия на капитализма, ст. преп. Симеон Лалев (*тогава още не бе станал доцент*) по политикономия на социализма и ние двамата асистенти – Делчо Порязов и аз. Но понеже Делчо Порязов беше постъпил една година преди мен и водеше упражнения при доц. Чавдар Беязов, на мен ми предоставиха единствена възможност да бъда асистент на Симеон Лалев. Така изкарахме няколко години, след което Делчо Порязов премина в катедра Финанси, а упражненията по политикономия на капитализма започна да води новоизбраният асистент – Стоян Христов, а лекциите продължи да чете избрания на мястото на Чавдар Беязов – доц. Бежамин Варон.

Бих могъл тук да отбележа нещо по-подробно за преподавателите – титulary – Чавдар Беязов и Симеон Лалев.

Доц. Чавдар Беязов е русенлия (роден на 01.09.1925 г.). Завършва висше образование във ВИНС – Варна и специализация във Виена. В Стопанска Академия – Свищов постъпва 1950 г. и още следващата година е избран за доцент. Разработва цялостен курс лекции по политикономия. Лекциите си готвеше изключително старателно и изнасяше с патос. Слушаха се с голямо внимание в първа аудитория от всички студенти. Тогава имаше правило асистентите да посещават лекциите на преподавателите – титulary. Това правехме редовно и ние двамата асистенти с Д. Порязов. От 1955 г. Ч. Беязов е избран за ръководител на катедрата, след като дотогавашния ръководител проф. Петко Спирков заминава за София, където е избран за Старши научен сътрудник I степен в Икономическия институт на БАН с изпълняващ директор проф. Тодор Владигеров.

Доц. Чавдар Беязов се отличаваше със своята коректност, строгост и принципност като ръководител катедра и като преподавател. Още при моето постъпване като асистент той ме покани на личен разговор. На него ми подчерта, че иска да бъде внимателен и коректен в контактите си с колегите от катедрата, и че не би желал да се носят каквито и да било клюки за отделни преподаватели. Каквото има да се

казва, да се казва само на заседания на катедрата – открито. Едновременно доц. Ч. Беязов въведе едно важно правило при обсъжданията на научни трудове и на други въпроси от дневен ред. То бе – първо да се изказват най-младите преподаватели-асистенти, а след това последователно – по-старите. Ще допълня, че това правило влезе и като един от елементите на Свищовските традиции.

След около една година Чавдар Беязов замина на работа в София – във ВИИ „К. Маркс“ бе избран за доцент заедно с Жак Аро-йо. Но едновременно бе назначен за Директор на Централната профсъюзна школа в София. По-късно бе командирован като представител на България в Международния институт по труда в Женева – Швейцария. След завръщането си отново в България бе избран за професор и ръководител на катедра История на икономическите учения в университета за Национално и Световно Стопанство.

Ще си позволя нескромността да отбележа, че към мен Чавдар Беязов се отнасяше също с особено уважение. Такова той изразяваше по различни поводи. Предполагам, че това негово уважение се дължеше на няколко обстоятелства. Но не изключвам и това, че бях завършил Висше образование във ВИИ „К. Маркс“ София и то именно специалността „Политикономия“, че преподаватели са ми били такива видни учени – икономисти като: акад. Жак Натан, чл. кор. проф. Тодор Владигеров, акад. Евгени Матеев, проф. Кирил Григоров и други.

Връзките ни с проф. Чавдар Беязов не прекъснаха и когато той вече работеше в София като директор на Централната Профсъюзна школа. Дори си спомням един епизод от тези връзки и отношението му към мен. При едно предстоящо пътуване от Свищов за София му се обадох по телефона, а той веднага ми каза: „Обади ми се с кой влак ще пътуваш и кога пристигаш на гара София, ще изпратя кола да те вземе и докара при мен в Горна Баня (*там беше кабинета му в Централната профсъюзна школа*) да се видим. Обаче в този момент срещата ни не можа да се състои, защото закъснявах за научна конференция във ВИИ, в студентски град „Дървеница“.

Няколко пъти се виждахме (както посочих по-горе) с проф. Чавдар Беязов по различни поводи. Подозирам че той е имал и намерение да ме изтегли (както често се казваше) в София на работа, може би и при него. Предполагам защото открито не ми го е казвал.

Ще призная, че докато работех в Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ заедно с доц. Чавдар Беязов винаги съм се възхищавал

от него, от неговия интелект, начетеност, аристократически маниери. Стремях се доколкото мога да му подражавам. Не е случайно, че заради същите качества и широката му икономическа култура – той – Чавдар Беязов заедно с проф. Тодор Владигеров бяха признати от много преподаватели в университета за Национално и Световно Стопанство като единствени учени – аристократи в науката, в най-добрия смисъл на думата.

Симеон Лалев беше другият титуляр – преподавател в катедра Политикономия в Свищов. Той беше старши преподавател, също бе завършил висшето си образование във ВИНС – Варна. След това защитава и докторат в Швейцария – Женева по спец. Икономически учения 1943-1946 г. В Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ – Свищов е избран за асистент на проф. Петко Спирков по политикономия. От 1960 г. бе повишен за преподавател, а за доцент бе избран 1963 г. От началото на 1959 г. с него работим заедно. Слушах му лекциите. Стремеше се да бъде любезен както с преподавателите, така и със студентите. С последните се държеше изключително добродушно. Затова заслужено си бе спечелил наименованието „Татко Лалев“. Заедно с него изпитвахме студентите. Той много рядко пишеше слаби оценки или връщаше студентите за повторно явяване. Затова често бе критикуван в отчетните доклади на Ректорското ръководство, за неговото либерално отношение към студентите.

Иначе доц. Симеон Лалев се стремеше с преподавателската си дейност да развива и научна такава. Публикациите му бяха главно по проблемите на международното разделение на труда, интеграцията, жизненото равнище на населението и други.

Когато се създадоха специализираните научни съвети към ВАК (Висшата атестационна комисия) той бе избран редовно за член на научния съвет по политикономия – първо към Софийски университет „Климент Охридски“ с председател акад. Евгени Каменов, а след това в същия към УНСС София (*Бившия ВИИ „К. Маркс“*) с председател първо акад. Жак Натан, а след това проф. Жак Аройо. През 1971 г. доц. С. Лалев получи фатален инсулт и почина.

В моите спомени доц. Симеон Лалев винаги ще си остане като един изключително скромен, добродушен, честен преподавател. На Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ той отдаде цели 23 (*Двадесет и три години*) от своя творчески живот. От тях тринадесет години работихме заедно.

До малък доктор
(Кандидат на икономическите науки)
и за доц. Иван Игнатов
и доц. Бенжамин Варон

Първите осем месеца от работата ми като асистент във ВФСИ „Д. А. Ценов“ изкарах сам без семейството ми, което си оставаше в Своге. През това време с няколко колеги от Академията живеехме на бежарски начала в единственото тогава малко студентско общежитие. То се намиреше в стара сграда, където сега е новата сграда на ДСК и ДЗИ. Там бяхме заедно с Минко Памукчиев (*по счетоводна отчетност*), Константин Попов (*по руски език*), Георги Беловеждов (*по Застрахователно дело*) и други.

С посочените преподаватели и с по-младите асистенти установихме и поддържахме много близки приятелски взаимоотношения. Такива имахме с асистентите: Делчо Порязов, Светлозар Калчев, Ив. Батков, С преподавателите от нашата катедра: Петър Горанов, Иван Игнатов, Петър Велчев и др.

Най-близки бяха с Иван Игнатов – преподавател по история. Той беше малко по-стар от нас. Роден е 1921 г. в с. Паскалевец, Велико Търновско. Завършва висше образование в Софийския университет „Кл. Охридски“ 1952 г. по спец. Славянска филология. Като преподавател започва във ВФСИ – Свищов 1954 г. За старши преподавател е повишен 1962 г., а за доцент е избран 1965 г.

Доц. Иван Игнатов се отличаваше със своя добродушен и благ характер. Затова беше приятен събеседник. Уважаван беше от всички колеги в Академията, включително от студентите. Неговото голямо хоби беше риболова с въдица и лова. Понеже и моя милост станах ловец по-късно (*1967 г.*), а имах и билет за риболов с въдица на тая тема станахме още по-близки с него.

Лекциите на доц. Ив. Игнатов бяха по история и социология. По тези дисциплини той разработи свои цялостни курсове. Лекциите му се слушаха с голям интерес от студентите.

Публикациите на доц. Иван Игнатов са посветени главно на исторически събития от местно значение. Той ги интерпретираше като такива, оценява ги, анализира ги, като развили се на територията

главно на Великотърновски и Плевенски окръг. Така доц. Ив. Игнатов се утвърди като добър краевед.

Тук няма да се спирам на другите по-млади преподаватели от академията, с които в тези първи години общувахме редовно. Такива бяха преподавателите Петър Велчев, Димо Гроздев, Петър Горанов, Делчо Порязов, Светлозар Калчев, Димитър Панайотов и др. На тях съм направил по-подробно изложение в книгата си: „Поглед към съзидателите на Стопанска Академия „Д. А. Ценов“².

Още от първата ми година като асистент започнах да обмислям някаква тема и по нея да напиша научна статия. И понеже още като абсолвент във ВИИ – София дипломната ми работа беше по проблемите на себестойността реших да продължа по тази тема. Интересите ми към нея се подсилиха от няколко разговора с проф. Васил Ранков. А той имаше издадени няколко монографии по въпросите на калкулацията на себестойността в промишлеността. Под тези мотивации написах първата си статия за себестойността в хранително-вкусовата промишленост. Тя бе поместена в Академичното списание „Народностопански архив“. Екземпляр от тази моя първа научна статия подарих на акад. Жак Натан. В следващия разговор с него той ме поощри да продължа да работя по тази тема.

Ранната есен на 1959 г. доц. Радослав Ангелов замина на работа във ВИНС – Варна (там по-късно бе избран и за професор) и освободи квартирата си. Тогава Академичното ръководство я даде на мен. Тя бе в къщата на „Известния свищовски род Бръчкови“ на II-я етаж в центъра на Свищов до ДНА. Състоеше се от 2 стаи (спалня и кухня). В кухнята имаше вода, но без канал. Отпадната вода я изнасяхме с кофи в канал на двора. Собственици на къщата бяха леля Блага и майка ѝ – баба Донка, Последната беше си счупила тазобедрена кост. Затова беше ѝ сложен крепежен клин от благороден метал. А леля Блага е била омъжена за един Свищовски народен представител, от семейството на известния род Якимови. При идването на 9 септември и новата отечественофронтовска власт той се уплашва и самоубива със личния си пистолет.

И така м. октомври 1959 г. преместих семейството си от Своге в Свищов в дадената ни квартира. Първородният ни син Сашо беше

² Вж. Петко Ив. Петков. Поглед към съзидателите на Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ посветена на нейната 80 годишнина. Изд. на СА „Д. А. Ценов“ Свищов, 2016 г.

бебе на 9 месеца. Съпругата ми я назначиха на работа като детска учителка в полудневна детска градина на мястото на друга нейна колежка, която пък отиде на предишната ѝ работа в Своге. По този начин заживяхме със цялото ми семейство в Свищов.

В края на първата ми асистентска година, ръководителят на катедрата ни доц. Чавдар Беязов, както отбелязах по-горе, замина на работа във ВИИ „К. Маркс“ и на негово място бе избран доц. Бенжамин Варон. Започнахме с него съвместна работа. Той се отличаваше с широката си обща култура, с икономическата си начетеност. Беше един от първите, който беше защитил кандидатска дисертация в София по новия Закон за научните степени заедно с проф. Иван Николов и Жак Аройо.

В Академията доц. Бенжамин Варон започна да чете собствен курс лекции по политикономия на капитализма и по история на икономическите учения. Лекциите му бяха на високо научно-творческо равнище. Той имаше изключителни ораторски способности. Затова аудиторията се пълнеше със студенти и всички го слушаха с голямо внимание. Но на втората година към 1961 г. бе обвинен в заговор против управляващите, съден, интерниран и затварян. След 10 ноември бе реабилитиран. Видяхме се с него за последно в ресторант „България“ на бул. Руски – срещу Руската църква през пролетта на 2016 г. Той беше заедно със съпругата си – бивша диригентка в музикалния театър София г-жа Бояджиева.

Няколко поредни години (*след 10 ноември 1990 г.*) доц. Бенжамин Варон се изявяваше с интересни публикации по актуални въпроси. А докато беше в Свищов написа няколко студии и монографии. Такива бяха по проблемите на националния доход; за селското стопанство в Западна Европа; за мястото на кооперациите във външната търговия и други.

Сашо и детското кошче

Ще си позволя да споделя един мил спомен за малкия ни син Сашо. В първия месец след като заедно със съпругата ми ги бях довел в Свищов, в новата ни квартира в къщата на леля Блага, Сашко беше на 9 месеца. През септември или по-точно началото на м. октомври ни докараха гориво – въглища и дърва за зимата в един ранен следобед Сашко спеше в детското си кошче в спалнята ни, която се намиреше в южната част на жилището с прозорец към главната улица на Свищов – „Цар Освободител“. Ние със го оставихме да си спи самичък в кошчето и слязохме долу да внасяме с кофи въглищата и дървата. Леля Блага ни разреши да ползваме малко складче, намиращо се под широкото дървено стълбище, по което се изкачвахме на горния етаж. Като внесохме въглищата остана долу да помете останалия боклук, а аз пръв се качих горе да видя Сашко. Като отворих вратата на спалнята останах много изненадан.

Картината беше изключително интересна и мила. Детското кошче беше паднало на пода. Дюшечето от него се изтърсило заедно с юрганчето. Сашко седнал до кошчето и с ръчичките си дърпаше юрганчето, очичките му бяха зачервени. Беше плакал много. Сълзичките му бяха засъхнали и вече не плачеше, а само дърпаше с ръчичките си юрганчето. Уважаеми читателю – никога няма да забравя онова мило и тъжно родителско чувство, което изпитах в онзи миг, когато видях Сашко паднал от кошчето, плакал, но вече се успокоил и седнал до кошчето да си играе с юрганчето със засъхнали сълзички на очите. Веднага го взех на ръце и целунах. Тогава влезе в спалнята ѝ и тя видя милата картина.

Заварени видни учени – времето със професорите: Д. Бъров, Г. Тошев, В. Ранков, В. Гаврийски и др.

Тук ми се иска да отбележа и един изключително важен факт, с който винаги съм се гордял. А той се отнася до това кои видни учени създатели на Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ Свищов съм заварил, когато постъпих като асистент и с които съм имал на живо съвместни дейности. По това време (1958-1960 г.) в Академията заварих първия Ректор на Академията – проф. Димитър Бъров. Той беше се пенсиони-рал но четеше лекции 1958-1959 г. на хонорар. Идваше от София два пъти месечно. Спомням си и първата среща с него. Тя стана на цент-ралния площад в Свищов, където сега се намира новия шадраван. Той вървеше с бастуна си заедно с Ректора тогава проф. Минко Русенов откъм военния клуб към Академията, а аз в обратна посока. Поздра-вих ги, а проф. Минко Русенов ме спря, запозна ме с проф. Димитър Бъров, като подчерта, че той е първият Ректор на Академията. А мен ме представи на проф. Д. Бъров с думите: „Проф. Бъров – това е нашият най-нов асистент. Завършил е ВИИ „К. Маркс“ София при акад. Жак Натан, проф. Тодор Владигеров, проф. Кирил Григоров, специалност „Политикономия“. При нас започна работа при доц. Чавдар Беязов“.

Никога няма да забравя тази първа среща с проф. Д. Бъров и това запознаване с него наред площада на Свищов. За мен то беше изключително интересно, защото вече знаех, че той проф. Димитър Бъров бил член на Ефорията за управлението на Дарението на „Д. А. Ценов“ и е изиграл решаваща роля за реализирането му и откриване на Висшето търговско училище именно в Свищов. Бях чувал също за заслугите на проф. Димитър Бъров като първи ректор на Академията за нейното утвърждаване и развитие.³

Заварих акад. Никола Михов, който в тези години беше ди-ректор на академичната библиотека. По-късно тя бе наименована на негово име акад. Н. Михов беше изключително колоритна личност. Учен с международна известност и признание. Работел в много Ев-ропейски столици и библиотеки. Той създава и развива Българската

³ За проф. Д. Бъров и за другите първостроители на Академията вж. П. Петков. Поглед към съзидателите на Стопанска Академия „Д. А. Ценов“, Свищов, 2016 г., с. 19-61).

Библиография заедно с проф. Тодор Владигеров написаха аналитичната монография на тази тема. Беше известен с добродушния си характер. Затова си беше спечелил обръщението „Бачо Кольо“. Най-голяма заслуга за Българската наука и българската библиография акад. Н. Михов има с капиталния си труд, публикуван под редакцията на проф. Тодор Владигеров – „Стопанска и социална книжнина в България. Библиография на българските книги и статии от началото до днес 1950-1955 г. След 1957 г. акад. Михов се преселва за постоянно в София, но често посещаваше Свищов и ВФСИ. Той почина на 5 април 1962 г. в София.

Проф. Господин Тошев е другият виден учен, когото заварих в Свищовската академия 1959 г. Тогава той беше все още ръководител на катедра „Счетоводство и контрол“ с членове проф. Тотю Тотев, доц. Д. Спасов, преп. Атанасов, М. Памукчиев, Величко Нанков и др. Запомнил съм го със стройната му фигура и приветливия си характер. Беше доста откровен в изразяването на мислите си. Спомням си едно негово изказване на открит академичен съвет (съвещание) в 7 аудитория. На това съвещание се обсъждаше въпроса за издаване на учебници за студентите. Като взе думата проф. Господин Тошев каза: „А бе колеги, няма какво да си кривим душата, ами да си признаем всички преписваме от съветските (руските) учебници. Затова трябва да издигнем паметник на Съветския автор. В аудиторията избухна спонтанен смях, такъв открит и самокритичен беше проф. Господин Тошев.

В първите години след откриването на академията 1936-1937 г. проф. Господин Тошев е бил и единствения зам.-ректор при първия Ректор проф. Димитър Бъров. От 1960 г. той се пенсионира. Почина 1974 г.

Сред ветераните-учени в Свищовската академия, които заварих беше и **проф. Васил Ранков**. Той също беше колоритна личност. Широко скроен с богата икономическа и обща култура. С европейски маниери, проф. Васил Ранков бе завършил в Лайпциг – Германия Висшето търговско училище. Ще отворя скоба и посоча, че при една от командировките ми в Германия през седемдесетте години на миналия век посетих за кратко и гр. Лайпциг и ми уредиha среща с преподаватели икономисти от същото Висше училище. С проф. Васил Ранков често бяхме в контакти по различни поводи. Той обичаше да беседва с нас по-младите асистенти. Споделяше и за своите научни интереси по проблемите на икономиката на промишлеността. По-конкретно

той имаше редица публикации по въпросите на калкулацията на производствените разходи в памуко-текстилната, консервната и други промишлени отрасли. За себестойността. Затова и моя милост съм му признателен, че от него още повече се подсилиха и моите интереси към този кръг проблеми.

Общуванията ни с проф. Васил Ранков ставаха и по време на обедните и следобедните почивки. Спомням си и понякога и обядвахме заедно в тогавашния ресторант „Славяни“. Той се намираше срещу ново-то кино в Свищов, където понастоящем е детската площадка. Там вечер имаше жива музика. Свиреше и известния акордеонист Дончо, а песни изпълняваше младата тогава естрадна певица Донка. Между другото тя, макар и на посребрена възраст е още жива (и дано още да бъде) и живее близо до Академията. С нея се срещаме понякога в съседния денонощен магазин. Беседваме си защото се познаваме още оттогава.

Други преподаватели, които заварих в първите ми една-две години във Висшия финансово-стопански институт тогава бяха професорите Васил Павлов, Велислав Гаврийски. **Проф. Васил Павлов** пое ръководството на катедра счетоводство и контрол, след проф. Господин Тошев. Това беше и неговата специалност (*контролът*). С него редица следващи години имахме много близки взаимоотношения. Дори две десетилетия (*70-те и 80-те години от миналия век*), живеехме в един и същи блок – „Радецки 3“. Но за него ще се спирам и в по-нататъшното изложение на спомените си.

Що се отнася до **проф. Велислав Гаврийски**, него не само го заварих в Академията, но съдбата ни отреди две десетилетия, до края на живота му (*1976 г.*) да работим заедно във Финансовия факултет. Със своята колоритност той беше изключителен. С богата европейска култура, наследена от неговия баща (основоположник на академията) проф. Димитър Гаврийски. Понеже той беше получил докторат по икономически науки в Германия – Франкфурт на Майн, на него даваха да рецензира първите ми научни статии по проблемите на собствеността. Той беше постоянен член на редколегията на институтското списание „Народностопански архив“. Оценките, които даваше за научните ни трудове бяха много задълбочени, прецизни, но и с някои препоръки. Затова няма как да не съм му благодарен.

Развитие на институтите и катедрите

В периода – началото на 1959 г. и следващите 1960-63 г. ВФСИ – Свищов претърпя едно бурно бих казал скокообразно развитие. С всяка следваща година се увеличаваше приема на нови студенти. Нарастаха учебните потоци и студентските групи. Затова се налагаше да се обявяват конкурси и приемат много нови асистенти. В нашата катедра „Политикономия“ бяха назначени като нови асистенти Стоян Христов, Георги Василев, Пеню Михайлов, а по-късно (1963 г.) и Йордан Георгиев, а по философия - също нов асистент на име пак Василев. По застраховане беше назначен Христо Драганов, а по-късно и Петър Пенков, по счетоводство Дамян Дамянов, Марин Нейков, Марин Димитров, планиране Димитър Панайотов, Кр. Папазов и Иван Николаев, по финанси Владинка Костова, Методи Христов, Велчо Стоянов, Цв. Коцев и др.

Някои хабилитирани преподаватели се преместиха в други университети. Както стана дума вече проф. Васил Ранков и доц. Радослав Ангелов заминаха във ВИНС – Варна. За София ВИИ – Чавдар Беязов, а след него напусна доц. Бенжамин Варон.

След доц. Б. Варон за ръководители на нашата катедра назначиха проф. Петър Мастиков като едновременно той си остана и ръководител на катедра Планиране. За известно време за ръководител на сборната ни катедра беше и Димо Гроздев до напускането на Свищовския институт 1963 г. и заминаването му в новооткрития Химико-технологичен институт в Бургас. Така че доц. Димо Гроздев беше р-л катедра преди проф. Петър Мастиков.

По-късно (1964 г.) напусна Свищовската академия и доц. Петър Горанов, който стана ръководител катедра по Стопанска история във новооткрития университет във Велико Търново, а през 1966 г. напусна и доц. Петър Велчев, който отиде в Института по философия към Българската Академия на науките.

Това бяха все значими кадрови промени във Висшия финансово-стопански институт – станали по мое време.

В първите ми години в Академията като асистент бях изцяло под влияние на утвърдените вече Свищовски традиции. В духа на тях всеки преподавател се стремеше да не изостава от другите – да

работи научно, да пише научни трудове. Едновременно със изследователската си ангажираност да се усъвършенства и в учебно-преподавателската си работа. Тези неща бяха решаващи предпоставки за кариерното, академичното им израстване.

За мен лично това също беше ръководно начало в цялостната ми преподавателска ангажираност. Пропит бях от съзнанието, че трябва да дам всичко от себе си, но да не се посрамя пред ръководството на Академията, пред колегите си, пък и пред студентите. Затова продължавах и денем и вечер до късно да чета и изучавам не само класиците икономисти но и съвременни учени. Готвех се сериозно по основните проблеми на политическата икономия за упражненията със студентите. И понеже бях единствен асистент на доц. Симеон Лалев водех упражнения на всички студентски групи от всички специалности във втори курс. А те бяха по 10-12 групи.

Същевременно пишех и публикувах първите си научни статии. Те бяха главно в Институтското списание „Народностопански архив“. След първата ми статия⁴ „някои въпроси на себестойността като икономическа категория“, написах и следваща. Тя беше по въпросите на изграждането на материално-техническата база на обществото, за новите етапи в развитието на двете световни стопански системи.⁵

Преди всичко обаче вниманието ми беше насочено към целта – да си избира основна тема за кандидатска дисертация. Давах си сметка, че за мен това не търпи никакво отлагане, че първата решаваща стъпка в научното развитие на един начинаещ млад преподавател е написването и успешната защита на кандидатска дисертация. Това е изходен момент за по-нататъшното кариерно развитие.

След задълбочено обмисляне се ориентирах окончателно към темата за себестойността. По-конкретно в хранително-вкусовата промишленост. Започнах бързо с библиографирането на излязлата от печат литература по темата. Оказа се, че тя не бе така обилна. От български автори това бяха трудове на проф. Васил Ранков, на проф. К. Луканов - Института по хранително-вкусова промишленост – Пловдив.

След проучване на литературата, направих такова и на практиката. Посетих някои по-големи предприятия на захарната, кон-

⁴ Вж. Петко Петков. Някои въпроси на себестойността като икономическа категория. Известие на ВФСИ, Свищов, 1960, № 3, с. 259-272.

⁵ Вж. Петко Петков. Нови статии... Известие на ВФСИ, № 2, с. 127-142.

сервната и др. отрасли. Изследвах годишните им финансови отчети. Направих нужните анализи. И така написах и първата си по-голяма работа: „Резерви за снижение на себестойността на продукцията в хранително-вкусовата промишленост“. Поместиха ми я в Годишника на ВФСИ 1961 г.⁶ Това стана след подробно обсъждане на монографията в катедрата.

Спомням си и за някои подробности при публикуването ѝ в Годишника на института, главен редактор на който беше проф. Тотю Тотев. След като монографията бе обсъдена и одобрена от катедрата, първа глава от нея в обем от 40 стандартни страници занесох лично и предадох на проф. Т. Тотев за публикуване в посочения годишник. След около 2 седмици проф. Т. Тотев ме извика в кабинета си в сградата на ректората – третия етаж и ме попита имам ли други готови глави от тази монография. Казах му че имам, защото пълният им обем беше към 200 стандартни страници, каквото беше изискването за една нормална кандидатска дисертация. „Донеси ми, каза проф. Т. Тотев, още 35-40 страници от следващата глава“. Занесох му ги. Обаче след около десетина дена той пак ме повика със същия въпрос (дали имам напълно готова следващата част). Занесох му още 40 страници. И така редколегията на Годишника, начело с проф. Т. Тотев ми прие и публикува по-голямата част от кандидатската дисертация – към 120 машинописни страници. Изглежда, че някой от другите преподаватели от Академията, които бяха заявили трудове за публикуване в годишника не бяха успели в срок да ги предадат, и затова приеха допълнителни части от моята дисертация.

Така изпълних едно от главните изисквания – основни части от дисертацията да бъдат публикувани, за да се даде ход на нейната публична защита.

Такъв ход се даде от Академията и от научния съвет. По силата на действащия закон за научните степени и звания. Във Висшите учебни заведения, нямаше научни съвети с подобни права, а само Централизираните такива. В София 1963 г. току що бе създаден такъв централизиран научен съвет по политикономия със седалище Софийския университет „Климент Охридски“. Негов председател беше проф. Евгени Каменов и членове: акад. Жак Натан, проф. Тодор Мин-

⁶ Вж. Петко Петков. Резерви за снижение на себестойността...“Годишник на ВФСИ „Д. А. Ценов“ – Свищов, т. XX, 1961, Държ. Изд. Варна, с. 141-246.

ков, проф. Юри Бахнев, проф. Илия Хаджилиев, проф. Жак Аройо, проф. Иван Николов и други.

И понеже този научен съвет току що беше създаден оказа се, че защитата на моята дисертация пред него бе първа. Рецензенти ми бяха проф. Петко Спирков от икономически институт на БАН и проф. Петър Мاستиков. На защитата присъства изпълняващия тогава длъжността Ректор на Академията доц. Марин Петров, заедно с проф. П. Мастиков, а от по-младите бяха ст. ас. Светлозар Калчев и ст. ас. Христо Драганов. След като двамата рецензенти докладваха положителните си рецензии, обстойно позитивно изказване направи акад. Жак Натан, след него проф. Илия Хаджилиев, а от страна на академията – ст. ас. Светлозар Калчев. Всички подчертаха, че авторът (*моя милост*) прави приноси в изследването на проблемите на себестойността в отрасъла, а Св. Калчев – че в дисертацията е приложен нов метод на изследване, а именно на структурния анализ.

Така защитата на дисертацията мина успешно, а след това бе утвърдена и от Висшата атестационна комисия.

Пак през първите години на преподавателска работа в Академията продължиха близките ни колегиални връзки с редица асистенти и доценти. Дори с някои контактите ни прераснаха и в приятелски. Такива бяха тези със семейството на Петър Горанов, Минко Памукчиев, Делчо Порязов, Петър Велчев, Христо Драганов, Иван Батлов и други.

През 1962 г. (*на 06.10*) ни се роди втория син Ирослав. Когато той направи една годинка поканихме у нас някои от тези преподаватели. Бяхме още в старата квартира в къщата на Бръчкови (леля Блага) дойдоха с жените си Петър Горанов, Хр. Драганов, Петър Велчев, Минко Памукчиев дойде също със съпругата си Дида и сина му Светослав. Последният тогава беше на около 8-9 години, след това завърши художествената академия в София, а сега е професор в същата академия.

Спомням си как видях за пръв път втория ни син като бебе. Тогава съпругата ми беше току що го родила в родилния дом в Свищов. В същото време в центъра на града, където сега се намира новия шадраван бяха докарали на голяма платформа препарирани огромен кит. Този кит беше от най-големия вид предполагам „Кашалот“ около 10 метра дълъг и огромна уста и търбух. За раз-

глеждането му се допускаха граждани с децата си срещу входни билети. Аз заведох първородния ни син Сашо, който вече беше пораснал на три и половина години, да го разгледаме и ние. А след това заведох Сашо до родилния дом да видим бебето – втория ни син – Ирослав.

Началник на родилния дом в Свищов тогава беше много добрия лекар-гинеколог д-р Христов, не допускаха да се влиза вътре. Но се обадох на дежурна акушерка и тя изведе съпругата ми до прозореца и от там ни показа родилия ни се вече втори син Ирослав. Така го видяхме за първи път още от родилния дом.

След изписването от родилния дом съпругата ми с втория ни син се прибраха у нас в квартирата ни (*къщата на Бръчкови*). Но вече с две деца сами с нея не можехме да се оправяме. Затова поканихме майка ми Янка и тя дойде от Градешница при нас в Свищов. Помагаше ни много в гледането на двете ни деца Сашо на 3 години и Ирослав на 1 месец. Така и аз можех да се занимавам с преподавателската си и научна работа. А съпругата ми продължи работата си в полудневната, а след това и в новата целодневна детска градина „Васил Левски“, намираща се в центъра на Свищов. По-късно я назначиха за директорка на същата градина.

Студентски стаж – Унгария, Чехословакия

След защитата на кандидатската ми дисертация, което стана през 1963 г. вървеше и нормалната ми преподавателска работа. Продължих да водя семестриални занятия със студентите от втори курс упражнения. Водех такива с по 8-10 групи. Лекциите четеше доц. Симеон Лалев. Но упражненията започна да води и новоназначения асистент Георги Василев 1961 г., който след хабилитирането си към 1976 г. се премести на работа в Медицинския университет в Плевен към 1989. Асистенти в катедрата ни бяха назначени още Пеню Михайлов – 1962 г., който замина на работа във ВИНС – Варна (1966 г.), Йордан Хр. Георгиев – 1963 г., който след около 3 години бе преназначен към катедра икономика на промишлеността.

Ректор в тези години като втори мандат беше проф. Минко Русенов, който продължи да ръководи Академията до 1964 г. Определено мога да потвърдя, че той изкара своите два ректорски мандата 1956-1964 г. напълно успешно. През това време и с неговото активно съдействие Академията се разви изключително много. Разкриха се нови специалности, увеличи се приема на редовни и задочни студенти. Успоредно с това увеличи се преподавателския състав. Редица преподаватели израснаха в академичната кариера. Разви се аспирантурата и докторантурата. Не малко преподаватели получиха хабилитации в доцентури и професури.

По време на втория си ректорски мандат проф. Минко Русенов бе командирован (1963 г.) за два месеца към ООН Съединени Американски Щати – Ню Йорк. По това време го заместваше доц. Марин Петров, който беше по същото време с мандат на зам.-ректор по учебната работа.

През тези години след 1960 г. в Академията се пое една полезна практика. Тя се състоеше в това, че всяка година след приключване на учебната година през лятото се изпращаха групи студенти на едномесечен стаж в Европейски страни – предимно Югославия, Унгария и Чехословакия. За научни ръководители на тези групи се изпращаха преподаватели.

През лятото на 1963 г. моя милост също бях назначен да ръководя такава студентска група. Но определи се и още една студентска група с научен ръководител доц. Минко Памукчиев. Двете групи обаче тръгнахме по маршрут – Югославия (*Белград*), Унгария (*Бу-*

дапеща), Чехословакия (Братислава, Бърно, Прага, Карлови вари и обратно). По-големият ни престой беше в Чехословакия.

Отдаде ми се тогава за пръв път да посетя и се запозная с тези държави и техните столици и големи градове.

И така потеглихме с влак по БДЖ. Първият ни престой беше в Белград. Понеже никой от нас не бе ходил там ни се наложи още с пристигането ни на гарата в Белград да потърсим местен екскурзовод. За такъв ни се предложи сам един студент от Белградския университет. У нас в България не беше обичайно за такава услуга от студенти на студенти да не се иска парично възнаграждение. Но сръбския студент без никакво притеснение си поиска хонорар. Както и да е платихме му. Той ни заведе и се настанихме за ношуване в студентски общежития. Ще допълня, че и в другите градове и държави, които посетихме търсехме за настаняване студентски общежития. Нямахме пари за хотели. Хранехме се в студентски столове на университетите.

Спомням си един интересен епизод от първото ни пребиваване в Белград. С помощта на съпровождащия ни местен студент разглеждахме забележителностите на Белград – университета, прочутия военен музей, Белградските възвишения и други. През 60-те години в България бяха станали модерни така наречените шушляци. Това бяха шлифери от шумяща материя. Но ги нямаше в България – вървяха на черно и скъпи. Някой от студентите от групите ни се бяха изкушили и си купили такива от случайни продавачи. Но без да ги огледат. Като ги разгънаха вечерта на лампа в общежитието, където бяхме настанени, се оказа, че някои от тези шушляци бяха втора употреба, а някои дори и пробити от цигарени угарки. Стана голям смях. Бяха направо излъгани.

След двудневното ни пребиваване в Белград пак с влак потеглихме за Унгария. Понеже бяхме с група студенти по над 10 души пътуването с влак беше с голямо намаление.

В Унгария спряхме направо в столицата Будапеща. И там още от гарата потърсихме водач. За такъв ни се предложи жител на града, който говореше перфектно руски език. Оказа се, че той е бил пленен като войник във Втората световна война от Червената армия, а след приключване на войната като пленник е прекарал няколко години в Москва. Там е работил на високите сгради на брега на Москва река и научил добре руския език.

Та този унгарец ни развежда цели два дена из Будапеща. Запозна ни с най-големите забележителности на града – Кралския дворец, остров Маргид на Дунава, с много известния „Видам парк“ (*един от най-големите в Европа след Виенския*). Хълма „Гелерт“ със Световно известните Римски крепости и много други забележителности. Уредихме си и среща с университета в Будапеща.

Там бяхме приети специално от Ректора на Будапещенския университет проф. (*не си спомням името му*). За него ще допълня и това, че той е бил заедно с нашия Ректор – проф. Минко Русенов командировка в Ню Йорк. Затова още като тръгнахме от България за Унгария и Чехословакия проф. Минко Русенов ни даде две бутилки български коняк да ги занесем подарък от него на колегата му – Ректора от Будапеща. Това и направихме. Но на първата ни среща с Унгарския Ректор, на която бяхме заедно с Минко Памукчиев и с нас беше и секретаря на вузовския комитет на студентите Ганчо от Видин. След разговора ни Ректорът ни попита „Бихме ли приели да ни покани на вечеря в елитното заведение на хълма „Гелерт“. Преди ние с доц. М. Памукчиев да отговорим, Ганчо избърза и каза „Разбира се приемаме – ще дойдем“. Така ни постави пред свършен факт. На уречения час вечерта Ректорът ни взе с неговата кола мен, доц. М. Памукчиев, а разбира се и Ганди (*така бе известен Ганчо от Видин*) и ни закара в ресторанта на посочения хълм. Заведението беше едно от най-представителните в Будапеща. Там ходеха елита на Будапеща, включително дипломати, от правителството, военни и други. Разположено е в най-запазената част на Римската крепост. Състоеше се от обособени, но свързани помежду си зали – сепарета. Оркестърът изпълняваше предимно унгарска музика. Цигулари спираха до отделни маси и по желание на клиентите изпълняваха „парчета“. До нашата маса също дойде цигулар, а ние пожелахме и той ни изпълни музика по унгарския композитор Калман от оперетата „Царицата на Чардаша“. Така прекарахме една прекрасна и запомняща се вечеря на този прочут връх „Гелерт“. Благодарихме най-сърдечно на нашия домакин.

На другия ден доразгледахме и двете части на Унгарската столица и Буда и Пеща, намиращи се на двата бряга на Дунава.

След това потеглихме пак с двете групи заедно за Чехословакия. Първият град, който посетихме по предварително уточнения маршрут бе Братислава. И там се настанихме в студентските общежития. Запознахме се със Братиславския университет. Съпровождаха ни

колеги преподаватели, комуникациите ни с тях бяха улеснени, защото всички говореха много добре руски. Хранехме се в техния студентски стол. Силно впечатление ни направи това, че в порцията (*менюто*) задължително се включваше и халба бира за всеки хранещ се.

Лично аз се сприятелих с един колега млад преподавател. Той много искаше втория ден да ме заведе мен до една забележителност от партизанската съпротива през Втората световна война. Но нещо тази среща ни се размина по моя вина за което съжалявам. Общо взето в Братислава всички тамошни колеги от университета бяха много мили и сърдечни. Навярно това се дължеше на общата ни славянска принадлежност.

Следващият град, който посетихме на територията на тогавашната Чехословакия бе Бърно. Там също престояхме два дена. Оттам в личен план започнах закупуването на някои от набелязаните ми подаръци за мен и семейството си.

Бях обещал по нещо и за двамата ни синове Сашо и Ирослав. Дори си спомням, че при тръгването ни от Свищов попитах малкия ни син (тогава той беше едва на две годинки) какво иска да му купя от Чехословакия, а той без колебание отговори Гачи (*гачи*) и нихека (*фанелка*). Реших да му изпълня желанието. Но тези и други подаръци закупувах едва на връщане по обратен път, когато пак спряхме в Бърно. Оттам си купих и първата пишеща машина. Тогава 1963 г. все още нямаше компютри. Всички научни трудове пишехме на механична пишеща машина. Тази, която купих от Бърно бе марка „Консулт“. Тя бе нещо средно между големите канцеларски такива и най-малките портативни. Нея ползвах над 10 години, след което си купих нова немска „Ерика“, а още по-късно и от новите български „Марица“.

След град Бърно потеглихме за Прага. Там престоят ни бе по-продължителен. Запознахме се с учебно-преподавателската работа на Пражкия икономически университет. А след това с най-интересните забележителности на града: центъра с прочутия площад „Вацловски е намести“, много известния часовник с редуващите се икони на православните светци и много други. Убедихме се че нарицателното й име „Златна Прага“ е напълно оправдано.

От Прага потеглихме с влак на Северозапад като спирахме в редица други градове. А това бяха курортните селища известни с минералните си води – Франтишкое Лазне, Марианское Лазне и други. Казват, че Марианское Лазне с неговите минерални извори лекува успешно бездетните жени.

Крайната ни цел бе да стигнем до прочутия курорт – Карлови Вари. По същото време там се провеждаше световно известния кинофестивал. По този повод си спомням един комичен епизод. Като спряхме във Франтишкове Лазне студентите по малки групи се разпръснаха из града. Ганчо (студентския ръководител) с още 2-3 студенти се запознали с някакви дами. Последните ги попитали какви са и къде отиват, а Ганчо казал, че е кинорежисьор и отиват за кинофестивала в Карлови Вари. Дамите силно се впечатлили от тях и дори ги поканили на гости – голям смях.

В Карлови Вари останахме два дена. Взехме си и екскурзовод. Той ни разведе из курорта. Показа ни прочутите минерални извори, като ни разказа една легенда как навремето са открити тези извори и откъде идва името „Карлови Вари“. Легендата гласи, че преди векове известен крал бил на лов със свитата и кучетата си. По едно време едно от кучетата не се върнало. Те тръгнали из гората да го търсят. Изненадали се когато го открили паднало в горещата вода на извора - Вряща вода. И оттам идвало името Карлови (кралски) вари (връща вода).

Курорта е посещаван всяка година от световни известни личности – държавници, творци – художници, писатели, композитори. Някои са си построили там и собствени вили – Чайковски, Лев Толстой и много други. Разбрахме, че там е ходил и Ленин.

От Карлови Вари отидохме до един град на самата Западна граница на Чехословакия със Западна *(тогава така се наричаше)* Германия. За разлика от Източна Германия. Градът се казваше Хеб... За него също ни разказаха интересни истории.

Пропуснах да отбележа, че по маршрута Прага – Карлови Вари спряхме и в известния със своята бира „Пилзен“ гр. Пилзен. Там разбира се опитахме от този еликсир в напълно прясно състояние.

От крайната спирка гр. Хеб се върнахме по същия маршрут в обратна посока, като правихме по кратки престои в Прага, Бърно *(от където си купих пишещата машина)*, Братислава. След това през Унгария, Югославия, Румъния, Русе, Свищов. Останахме изключително доволни от този стаж, съчетан със запознаването ни с тези европейски държави, с техните столици и по-големи градове, в т.ч. и с техните университети.

До първа хабилитация – доцентура 1964-1967 г. Командировка Румъния

След защитата на кандидатската ми дисертация и присъждането от Висшата Атестационна комисия към Министерския съвет София на първата научна степен „Кандидат на икономическите науки“ (*мальк доктор*) започнах да мисля за първо хабилитиране. Ще подчертая, че затова мислех не само аз, но преди всичко и тогавашното академично ръководство. Ректор по това време беше проф. Величко Нанков. Предходния ректор проф. Минко Русенов беше изкарал двата си мандата от по 4 години общо осем години и по Закон нямаше право на трети мандат.

Нашата катедра – Политикономия се числеше към Счетоводния факултет. А ръководител – Декан на този факултет беше проф. Никола Мутафов. По същото време в Стопанска Академия „Д. А. Ценов“ вече беше утвърдена и действаше успешно плановата система за Академичното развитие на преподавателските кадри. Трябваше безапелационно да се признае, че тези петгодишни планове изиграха решаваща роля за по-голяма съсредоточеност на преподавателите в научно-изследователската дейност. Те очертаваха определена перспектива за всеки. На всеки един бе определен срок, в който му се дава възможност за следваща степен в кариерното израстване. Постигаше се една незаменима мотивация. Ще допълним и това, че по този начин се задържаха преподавателите да продължават работата си в Свищовското Висше училище.

По този повод ще споделя и личния си пример. Получих покана лично от акад. Жак Натан да участвам в конкурс към ВИИ „Карл Маркс“ – катедра Политикономия, но точно тогава ми предстоеше защита на първата дисертация. Без колебание прецених, че е по-добре да си защита дисертацията, а след това да мисля за кандидатстване в София. На същия конкурс във ВИИ „Карл Маркс“ тогава избраха друг наш колега – Ташо Пачев. С него, както и с другите по-млади колеги от ВИИ поддържахме винаги много добри отношения. Такива бяха още Стоядин Савов, Лалю Радулов, Никола Великов, Здравко Ковачев от ВИНС Варна, Тончо Трендафилов, Димитър Янчев – от Русенски институт и други.

През 1964 г., когато току що бях защитил кандидатската си дисертация, Ректорът ни проф. Величко Нанков ме извика в кабинета

си и ми каза, че от Министерството има писмо, с което предлагат на нашата Академия (*тогава ВФСИ*) да изпрати един научен работник на двуседмична командировка в Букурещ Румъния. Попита ме съгласен ли съм да ме предложат. Не зная, но допускам, че за Румъния не е имало кандидати от по-старите хабилитирани преподаватели – професори и доценти. Те биха предпочели другите Европейски страни – Германия, Чехословакия, Унгария.

Но както и да е приех. Заминах с влак през Русе, Гюргево. На букурещката гара ме посрещна преводачка. Научната ми командировка беше към Букурещкия Висш икономически институт. Затова първата ми среща беше с ръководителя на тяхната катедра „Политикономия“ проф. Константинеску. По негово предложение уточнихме програмата. Тя включваше запознаването ми с техните учебни планове, с научно изследователската им дейност, работата им със студентите и др. Но освен това ми предложиха и пътуване до двата Северни градове – Клуж и Брашов.

До тези градове отидохме с влак. С мен неотклонно беше преводачката – българка, женена за Румънец и говореща перфектно румънски. На отиване спряхме и разгледахме Плуещ, след това в Клуж имахме среща с ръководители в тамошния университет. В град Брашов – също. Само че в този Северен град, намиращ се до границата с Унгария живееше и много унгарско население. Затова силно впечатление ми направи, че имаше два напълно отделни и самостоятелни университета. В единия се преподаваше на студентите на румънски, а в другия на унгарски. Срещите ми се уредиха с румънския.

От Брашов се върнахме в Букурещ със самолет. Прелетяхме над по-голямата част на Румъния над много градове и села. Силно впечатление ми направи, че значителна част от къщите в някои села бяха покрити със слама. Това говореше, че селяните там живееха бедно.

В Букурещ дойде и съпругата ми и заедно прекарахме последните дни. Хотелът, в който бяхме настанени беше луксозен, петзвезден. Там настаняваха и български туристи. Спомням си един интересен епизод. Една вечер в съседна стая бяха настанени две българки. И вечерта като се върнаха не можеха да си отключат вратата на стаята. Тя беше с много модерна брава. Наложих се да им помогна.

Продължи изпълнението на цялостната програма, а тя включваше и културни мероприятия – посещение на опера, на музеи, разглеждане на забележителностите в Букурещ. Разгледахме и едно изцяло реставрирано малко селище в околностите на Букурещ.

В България се върнахме заедно със съпругата ми. Но пътувахме с влак – пак през Гюргево и Русе. Останах изключително доволен от тази научна командировка. Тя ми даде възможност да се запозная по-добре с Румъния като наша съседна държава, с нейния бит и култура за периода и най-вече с тяхната система на висше икономическо образование.

По това време в семейството ми също настъпваха промени. Продължавахме да живеем в къщата на Бръчковите до ДНА в центъра на Свищов, както посочих по-горе. Къщата беше собственост на леля Блага, която живееше с майка си баба Донка в същата къща на втория етаж. Стаите бяха във Виенски стил – високи тавани към 4 метра, а таваните с още запазени цветни изображения на ангели и др. Всички стаи бяха свързани с врати помежду си и със зидани печки. На южната страна с тераси откъм главната улица на Свищов. До нас пък в две стаи живееше семейството на Тинчо Янков, който в тези години бе главен редактор на Свищовски вестник „Дунавско дело“. Те имаха едно малко момиче на годините на нашия първи син Сашо. С него често си играеха заедно.

Непосредствено до къщата на леля Блага се намира друга също двуетажна къща пак във Виенски стил. Тя бе притежание пак на фамилията Бръчкови. Собственост беше на братовчед на леля Блага. Той беше дългогодишен учител в Търговската гимназия. Преподаваше по физика и ако не се лъжа и математика. Беше с весел нрав, приветлив, шегуваше се често и с нашите две деца Сашо и Иро, като ги съветваше да ядат повече плодове, особено ябълки и круши. Казваше народна поговорка, че ябълките се ядат по правилото „Бери и яж“, т.е. без ограничение, а крушите „Брой и яж“, т.е. с мярка.

Двете къщи на Бръчковите фамилии бяха къщи близнаци, напълно еднакви. Между тях имаше порта и вход към малък двор. Къщата на учителя Бръчков и сега (2017 г.) стои празна, горния етаж – полуремонтиран, но без прозорци. А къщата на леля Блага е купена от местния бизнесмен Ангел Беляков. В приземния етаж на кота нула се намират търговски обекти, а на горния етаж е модернизирани и обявени за „къща за гости“. Той е с два входа, като до него се отива по широка и вита дървена стълба. Точно под тази стълба леля Блага ни даваше да си съхраняваме въглищата и дървата за огрев през зимата.

Подготовка за Доцентура и I-во хабилиотиране

През периода 1964-1966 година продължаваше нормалния ритъм на работата ми във Висшия финансово-стопански институт в Свищов, провеждах упражнения със студентите от втори курс. С мен като асистент водеше упражнения пак на втори курс Георги Василев Стефанов. Той прие за официално име Стефанов. Лекциите на втори курс четеше доц. Симеон Лалев обикновено в първа аудитория. Започнах усилена научно-изследователска работа. На донесената от Чехословакия, гр. Бърно пишеша машина пишех всичко. А някои трудове първо написвах на ръка (ръкописно), след това редактирах, доуточнявах и чак после преписвах на чисто на пишешката машина.

Към задълбочена и напрегната научна работа ни насочваха и академичното ръководство. След 1964 г. изтече и вторият законов мандат на Ректора проф. Минко Русенов и общото събрание избра за нов Ректор проф. Величко Нанков. Ще подчертая чест му прави на проф. Величко Нанков, че той още по-последователно се грижеше за успешното кариерно развитие на всички преподаватели. Особено настойчиво стимулираше младите асистенти. Спомням си как на едно събиране той се обърна към нас по-младите с думите: „Вие, които вече сте защитили дисертации и сте станали кандидати на икономическите науки, гответе се защото най-късно след 2-3 години ще ви обявим конкурси за доценти“.

Проф. Величко Нанков още по-последователно продължи традицията на утвърждаване на 5 годишни планове за развитие на учебно-педагогическия персонал на Академията. На всеки се определяше в този план до коя година трябва да получи нова научна степен и ново научно звание (*гл. асистент, или доцент, или професор*).

За мен лично ми бе определена 1967 г. да получа първо хабилиотиране доцент. Няма да скрия, че тази добра перспектива ме накарва да се въздържа пак от възможности за преместване на работа в София. Спомням си по този повод как на един разговор със ст. науч. сътрудник в Икономическия институт на БАН – Иван Ангелов той ми предложи да отида при тях на работа като науч. Сътрудник. С него се познавахме още като студенти – бяхме в един и същи курс, само

че той в специалност Икономика на промишлеността, моя милост в спец. Политическа икономия. Тогава той ме заведе при Веселин Никифоров, който в момента завеждаше секцията в БАН и там ме представи на него и по-конкретно мотивираха поканата си.

Нямаше да отклоня тази възможност да премина на работа към БАН в София, още повече, че по това време се даваше възможност по действащия закон да се добие Софийско жителство и премине на работа в столицата. Това ставаше само чрез конкурс и избор на научна работа във Висше учебно заведение или към научен институт, примерно към БАН. Но като бях включен в плана на ВФСИ – Свищов, да получа доцентско звание до 1967 г. предпочетох пред София да си продължа в Свищов.

Издателска дейност и хабилитиране – доцент

Започнах да пиша научни статии, които публикувах предимно в институтското списание „Народностопански архив“. В него 1965 г. излезе статията ми „Законът за стойността, неговите функции и ценообразуването“, 1964 г. в Известие на ВФСИ излезе „Относно печалбата в системата на стоково-паричните отношения“, 1966 г. статията „Структурните изменения в стойността на обществения продукт“, публикувах в сп. „Железопътен транспорт“ статията „Особености на транспорта в условията на стоково-паричните отношения“ и др. Отпечатах и някои по-големи студии – главно в Годишника на института като: „Съотношение между двете подразделения на съвкупния обществен продукт“ 1967 г. и др.

Освен всички тези трудове през годините 1964-1970 г. започнах както другите колеги от Академията, така и аз да издавам и отделни книги към Държавно издателство „Георги Бакалов“ Варна. Тогава най-големите издателства бяха те, заедно с издателствата „Наука и изкуство“ София и Партийното издателство. Беше направено някакво райониране на Висшите учебни заведения и научни институти кой къде да издава учебници и други. Нашият институт беше райониран към изд. „Георги Бакалов“ Варна.

Директор на Държавното издателство „Г. Бакалов“ Варна беше г-н Анев, а стилови редактори (щатни) бяха Васил Бояджиев и Вяра Алексиева.

Издателство „Г. Бакалов“ Варна също по периодични перспективни планове издаваше учебниците и другите трудове в отделни книги. Плановете се обсъждаха по предварителни заявки от преподавателите; обсъждаха се и се утвърждаваха от научен редакционен съвет. Спомням си, че след като станах професор и аз бях включван в този редакционен съвет към Варненското издателство, заедно с проф. Здравко Ковачев.

Първата самостоятелна книга, която предложих за отпечатване във това издателство беше под заглавие: „Развитие и сближаване на формите на собственост в НРБ“. Издателството назначи за рецензент на тази ми книга доц. Василка Диновска от АОНСУ София (*предишната ѝ фамилия по мъж, бе Стойновска*). Преди да стане доцент в АОНСУ тя работеше в околийски партиен комитет във Враца.

Доц. Василка Диновска даде убедително положителна рецензия. Дори в рецензията отбелязваше, че моята книга е много по-задълбочена и с по-добре обосновани нови идеи отколкото един труд

на неин колега от АОНСУ – доц. Александър Томов. И книгата ми бе приета за печат и издадена 1967 г.

Наближаваше времето да ми се обяви конкурс за доцент. За целта имаше две задължителни условия. Едното – да има осигурен поток от лекции пред редовните студенти, другото кандидатът за участие в конкурса за доцент освен да е защитил кандидатска дисертация и получил научна степен „Кандидат на икономическите науки“ (малък доктор) изискваше се още да има и допълнително научни публикации и най-вече хабилизационен труд, по възможност отделна книга.

В тези години (1960-1970 г.) нашата катедра „Политикономия“ с ръководител доц. Симеон Лалев беше към счетоводния факултет и Декан на факултета беше проф. Никола Мутафов. Именно той – Деканът – проф. Н. Мутафов ме извика на разговор и ми заяви: „Другарю Петков предлагаме ти да поемеш лекциите по дисциплината „История на икономическите учения“. Това е необходимо за да можем да ти обявим конкурс за Доцент“. Нямахме кат да откажа – приех, въпреки, че до този момент винаги съм водил упражнения само по политикономия, по дисциплината „История на икономическите учения“ упражнения не се водеха. А лекциите по нея се четяха последователно от проф. Тодор Владигеров, след него от доц. Чавдар Беязов, после от доц. Бежамин Варон, а после временно идваше като хонорован от София и проф. Кирил Григоров.

Спомням си как протече самото заседание на факултетския съвет, на което трябваше да се обяви конкурса за доцент по политикономия. Присъствах и аз на това заседание, защото бях делегиран като представител на Вузовския профкомитет. Изказаха се отделните членове на факултативния съвет и по едно време надделя становището да се изчака да излезе от печат в издателство „Г. Бакалов“ книгата ми „Развитие и сближаване на формите на собственост в НРБ“ и чак тогава да ми се обяви конкурса за доцент. Обаче накрая думата взе проф. Васил Павлов. Той беше ръководител на най-голямата катедра в Академията – „Счетоводна отчетност“ и каза следното: „Аз мисля, че не бива да отлагаме обявяването на този конкурс. Книгата на Петков е вече рецензирана, приета е за печат и след няколко месеца ще се публикува. Освен това обявата за конкурса трябва да излезе в „Държавен вестник“ и в един от централните Софийски ежедневници, като самият конкурс за подаване на документите от евентуални кандидати ще е със срок най-малко 2-3 месеца. До тогава книгата на Петков ще е излязла от печат“. Това бяха неговите думи.

Посоченото становище на проф. Васил Павлов се прие и факултетният съвет реши конкурса да се обяви. Никога няма да забравя това доброжелателно негово становище. Проф. Васил Павлов винаги се стремеше да съдейства на младите преподаватели в тяхното кариерно израстване. А неговия авторитет се зачиташе.

Срокът на конкурса изтече. Подадох си документите. Той бе напълно публичен. Но други кандидати за него нямаше.

Интересно протече избора на рецензенти по посочения конкурс. Нашата катедра излезе с предложение за рецензенти да бъдат избрани от Академията проф. Минко Русенов и един външен проф. Жак Аройо от ВИИ „К. Маркс“ София. Обаче проф. М. Русенов в стремежа си да се спазват традициите каза: „Нека да предложим за първи рецензент проф. Тодор Владигеров, а ако той поради голямата си заетост откаже, тогава ще стана аз рецензент“. Това негово предложение се прие и бе избран проф. Т. Владигеров. Той пък прие да бъде рецензент. Дватама с проф. Жак Аройо дадоха много прецизни и добре аргументирани положителни рецензии.

Дори на заседанието на факултетния съвет, на което стана избора проф. Тодор Владигеров дойде и лично докладва рецензията си. На заседанието не присъствах – по закон няха право на това. То мина много добре.

Проф. Т. Владигеров доведе тогава и съпругата си – г-жа Клер. Те не бяха идвали в Свищов десетина години и затова им беше интересно да си възстановят хубавите спомени от годините прекарани преди в града. Вечерта до късно заедно с доц. Георги Беловеждов ги развеждахме из Свищов. Останаха и през следващия ден.

За голямо съжаление обаче само 5 месеца след това в София проф. Тодор Владигеров почина от инфаркт. Така България изгуби един от най-светлите си умове. Икономиста от Европейски мащаб. Един от най-видните съзидатели на СА „Д. А. Ценов“, 1967 г. т.е. на 69 години преди да се пенсионира. Дълбок поклон пред светлата му памет.

Утвърждаването на доцентурата мина и във ВАК през 1967 г., за което от тази комисия получих и съответната диплома.

Част V.

С най-видни учени-икономисти в България

За чл. кор. на БАН проф. Тодор Владигеров

За проф. Тодор Владигеров пиша подробно и в книгата си „Поглед към съзидателите на СА „Д. А. Ценов“. Но там акцента е главно именно като един от основните деятели за укрепването и развитието на Академията, в т.ч. и на катедра Политикономия в Свищов.

Ще ви помоля уважаеми читателю да ме извините затова повторение на спомените ми за него. Но то се налага, защото първите ми преки контакти с проф. Тодор Владигеров станаха през студентските години във ВИИ „К. Маркс“ София. Те станаха, когато в трети курс Академичният съвет беше му поверил той да ни води Специализирания курс по политикономия. Това ставаше в една съвсем малка аудитория на втория етаж на института откъм ул. „Стефан Караджа“. В същата аудитория друг спец. Курс ни водеше проф. Стоил Сукмаджиев.

Проф. Тодор Владигеров току що се бе върнал от Берлин (*Източен*), където беше участвал за изграждането на икономическа структура към Хумболтовия университет. Ръководството на БАН го беше натоварил да оглави Икономическия институт на Академията като зам.-директор. Щатен директор нямаше. Владигеров изпълняваше функциите и на директор. Във ВИИ „К. Маркс“ беше назначен като съвместител.

Само за 2-3 години Академичният състав на института се беше уверил, че проф. Тодор Владигеров е учен-икономист от най-висока класа, от Европейски мащаб. Заради неговата благородност и изискани маниери, както и за цялостния му манталитет бяха го признали само него и проф. Чавдар Беязов за истински аристократи в науката.

Контактите ни се задълбочиха, когато проф. Владигеров започна да ми възлага да разработвам научни доклади и реферати и почнах да ходя в директорския му кабинет на консултации. Със нас студентите се държеше много сърдечно. Дори излизаше с нас и на разходка.

Имам и снимка от една такава, направена близо до паметника на Съветската армия.

Иска ми се в тази част на мемоарите да се спра по-подробно и на другите най-видни учени-икономисти от България.

Акад. Жак Натан

Акад. Жак Натан си остава най-видния родоначалник на икономическата мисъл в България. Бих казал дори и извън България. Гордея се че съм един от неговите възпитаници. Той успя да впише златни страници в създаването и развитието на висшето икономическо образование в страната ни. Това го постигна с неговата всеотдайност, целенасоченост и като председател на Комитета за наука и висше образование, и като един от първите ректори (*след проф. Тодор Ненов*) на Висшия икономически институт „К. Маркс“ в София, и като създател и дългогодишен ръководител на катедра „Политическа икономия“ в института.

Личните ми и на живо първи контакти с акад. Жак Натан станаха през есента на 1952 г. Тогава станах студент първи курс по специалността „Политическа икономия“. Тогава Жака (*както обичайно го наричаха преподавателите и студентите*) започна да ни чете лекции по дисциплината Политическа икономия общозадължителен за всички специалности курсове. Лекциите вървяха в старата сграда на икономическия университет на улиците „Раковска“ и „Стефан Караджа“.

Контактите продължиха, когато в трети и четвърти курс започнаха специалните ни занятия по политическа икономия с него – акад. Жак Натан, с проф. Тодор Владигеров, руският проф. Тополин и други.

Още по-непосредствени и съществени взаимоотношенията с акад. Жак Натан станаха по време на абсолвентския стаж. Този стаж карахме в завода по металолеене в квартал „Захарна фабрика“ София. Там ходехме 4 студенти (*Желязка Колева, Маргарита, Христо Нокон и моя милост*). Едновременно започнах консултации с Жак Натан, който ми беше научен ръководител на дипломната работа. После пък пред него и проф. Михаил Геновски (*като декан*) и ректора проф. Т. Ненов се явих на нейната защита. Оценката, която те ми поставиха на държавен изпит беше – Отличен.

Ползотворни срещи с Жак Натан продължих да имам и като лектор-консултант в Своге, а още повече, когато започнах работата си като асистент в Свищовската Стопанска академия 1959 г. и следващите години. Убеден бях, че той непрекъснато се интересуваше как върви моето асистентство, как протича научната ми дейност. Затова когато написах първата си статия по проблеми на себестойността като икономическа категория, която публикувах в Известие на ВФСИ – Свищов, 1960 г. му я изпратих. На следващата ни среща в София той сподели, че тя му е харесала и ме насърчи да продължа да работя по тази тема.

Така и направих. Продължих да задълбочавам научно-изследователската си работа именно по темата за себестойността като я конкретизирах за хранително-вкусовата промишленост. Така написах и публикувах в Годишника по-голяма монография, която стана основа на кандидатската ми дисертация (за малък доктор).

На поредната ни среща Жак Натан ми каза, както посочих вече, че в неговата катедра – Политикономия обявяват конкурс за асистент, и че и аз мога да участвам. Разбира се бях поласкан от неговата покана, но се въздържах и не подадох документи, защото вече ми предстоеше защитата на кандидатската дисертация.

Последната ни среща с акад. Жак Натан стана в Софийския университет „Климент Охридски“. Там току що бяха създали нов научен съвет към Висшата атестационна комисия за присъждане на научни степени и звания. Защита на дисертацията ми пред този научен съвет беше една от първите. Там Жак Натан направи едно изключително и много аналитично изказване за дисертацията ми, за нейните приноси и други научни достойнства. Накрая научният съвет с тайно гласуване единодушно реши да ми бъде присъдена научна степен „Кандидат на икономическите науки“ (*малък доктор*).

Това беше последната ни среща с акад. Жак Натан. След година и нещо той почина. Светла му памет!

Оставам му вечно признателен. В моите спомени за изтъкнатите учени-икономисти, с които съдбата ми отреди да влизам във взаимоотношения и от които съм получавал съдействие в научната ми кариера, акад. Жак Натан заема първо място.

В развитието на икономическата наука той има много приноси. По-специално в областта на политическата икономия. Но значими са и трудовете, посветени на Стопанската история на България. На него дължат научното си развитие и израстване редица млади кадри.

Акад. Евгени Матеев

Първите ми на живо контакти с акад. Евгени Матеев бяха 1955-56 г. Тогава бях студент трети курс във Университета за национално и световно стопанство („VIII „К. Маркс“) София. Акад. Евгени Матеев ни четеше курс-лекции по „Баланс на народното стопанство“ в аулата на университета. Малко преди това той бе член на Министерския съвет – оглавяваше Плановия комитет. В лекциите акад. Ев. Матеев впечатляваше със своята ерудираност, задълбоченост и със своя аналитичен ум. Аулата винаги бе пълна със студенти. Той активно се включваше в научни дискусии. Включително по философски проблеми. Беше много деен.

Вторите ми контакти с акад. Ев. Матеев бяха, когато аз вече бях преподавател в Стопанска академия – Свищов. Той идваше по покана на нашето Академично ръководство. Изнасяше лекции пред преподавателите и студентите.

Обаче най-интересни, непосредствени и лични бяха контактите ми с акад. Ев. Матеев на научна конференция в Будапеща в началото на 80-те години на миналия век. Тази конференция бе посветена на тема „Критичен анализ на най-съвременните теории на Западни автори за икономиката на страните от Източна Европа“. В нея взеха участие видни учени от Германия, Русия, Чехословакия, Румъния, Унгария и България. Моя милост бях поканен, защото четях лекции по „История на икономическите учения“. В българската шестчленна делегация бяха включени още акад. Евгени Матеев, проф. Иван Николов, проф. Тончо Трендафилов, проф. Стефан Мечев и проф. Нансен Бехар. И така бяхме всички заедно в Будапеща четири дена – и на конференцията, и в хотела, и на разходка из града през свободното време. Ръководител на делегацията ни бе акад. Евгени Матеев. Тогава се убедих каква светла личност е академик. Колко сърдечен и духовит е той. Ходехме заедно на вечеря в подземните увеселителни заведения в центъра на Будапеща. Имахме и специални срещи в Българския културен център.

Посещавахме и двете части на града на двата бряга на р. Дунав. А на връщане за България се наложи един по-продължителен престой на летището на Будапеща поради отменен полет на един

самолет. Прекарахме престоя в компанията на акад. Ев. Матеев. Той ни развеселяваше и забавляваше. И така времето мина неусетно. Активно се включваха и проф. Иван Николов и проф. Тончо Трендафилов.

За проф. Кирил Григоров

С проф. Кирил Григоров преките ми контакти датират от 1952-1953 г. бях студент втори курс. Той ни четеше лекции по История на икономическите учения в аулата на ВИИ „Карл Маркс“ (УНСС) на ул. „Г. С. Раковски“ и ул. „Стефан Караджа“. Може да се подчертае, че тази учебна дисциплина беше една от най-трудните. Но тя дава широка икономическа култура. Защото дава подробна представа как се зараждат и развиват първите икономически идеи в лицето на Античните енциклопедисти Аристотел, Платон, Ксенофон: Как тези идеи прерастват в наука чрез английските теоретици: Уйлям Пети, Адам Смит, Давид Рикардо и френския – Франсоа Кене. Какво е мястото в това отношение на по-сетнешните школи – на утопичните социалисти, на историческата и социологическата и др. За да се стигне до Марксическата на Карл Маркс и Фридрих Енгелс и до най-съвременните писатели – Джон Мейнард Кейнс, монетаризма на Милтън Фридман и други.

Проф. Кирил Григоров никога не проверяваше за присъствие. Но аудиторията (аулата) винаги се пълнеше. Студентите с голямо внимание слушаха лекциите му. Той беше сладкодумен. Разказваше за освежаване и някои любопитни епизоди – за театрите. Например спомням си един такъв за популярни актьори от Народния театър в София. Тогава в него се играеше постановката за Ромео и Жулиета. Ролята на Ромео играеше Апостол Карамитев, а на Жулиета – Ирина Тасева. Проф. К. Григоров се обърна към нас студентите в пълната аула с въпроса: „А знаете ли Ирина Тасева на колко е години“? Разбира се ние не можеше да знаем. А той отговори на 60 години. Тя ми е връстница. Но това не ѝ пречи да играе роля на 18 годишно момиче. Аудиторията избухна в смях.

Сред другите видни преподаватели от ВИИ „К. Маркс“ в София проф. К. Григоров се бе утвърдил като един от най-галантливите и колоритните.

На един по-късен етап, когато доц. Бенжамин Варон напусна академията в Свищов, тогава нашето ръководство покани проф. Кирил Григоров да го замества и той идваше да чете лекциите по История на икономическите учения. Така с него се опознахме и сблизихме още повече.

А понякога се виждахме в София – в УНСС. На една такава среща той ме спря, подаде ми ръка с думите „Честито“. Аз се изненадах и в момента не се сетих какво ми честити, но той побърза да се уточни „Честита доцентура“. Разбрах, че чл. кор. проф. Тодор Владигеров, с когото бяха приятели и който ми бе рецензент му беше казал, че е участвал за избирането ми за редовен доцент по политикономия в Свищовската Академия.

Голямо творческо постижение за проф. Кирил Григоров е разработването и написването на подробен и задълбочен цялостен нов учебник по дисциплината История на икономическите учения за студентите от Икономическите висши учебни заведения.

По неговия учебник десетки години лекциите по посочените дисциплини се четяха и в трите ВУЗ – Варна (*Марко Вълканов*), проф. Здравко Ковачев, доц. Анна Балтаджиева, проф. Пеню Михайлов, проф. Владимир Владимиров, проф. Зоя Младенова; в Свищов – проф. Бенжамин Варон, доц. Стоян Христов, проф. Петко Петков, проф. Методи Кънев, доц. Людмил Несторов и други; София – проф. Стефан Мечев, проф. Светла Тошкова и др.

Иначе научни публикации заедно с него нямаме много, но все пак една такава, в която участват: акад. Жак Натан, акад. Евгени Каменов, проф. Кирил Григоров, проф. Тончо Трендафилов, доц. Стоян Христов, Райна Полякова, проф. Стоядин Савов, проф. Петко Ив. Петков, Гинка Сотирова и Методи Кънев. Темата беше „Методологически проблеми на критиката на буржоазната политическа икономия“ публикувана в изд. „Наука и изкуство“, Варна, печат „Ст. Добрев“ – „Странджата“, 1974 г.

Част VI.

Времето след доцентурата

Продължих да работя във ВФСИ – Свищов. Но вече като хабилитиран. Четях лекции на студентите по две учебни дисциплини. На лекционен поток от специалност „Счетоводна отчетност“ – по дисциплината „История на икономическите учения“. Такъв курс четеше и Стоян Христов, но на спец. „Финанси и кредит и застрахователно дело“. В тези курсове по История на икономическите учения излагаме концепциите на класиците от английската, френската и немската икономическа мисъл – Адам Смит, Давид Рикардо, Уилям Пети (*Англия*), на Франсоа Кене, Симон де Сисмонди (*Франция*). По-късно разбрах че студентите са ни викали за това на доц. Стоян Христов – „Сисмонди“, а на мен „Кене“. Разбира се не съм им се сърдил затова, и нямаше защо, не им се сърдеше и колегата доц. Ст. Христов.

Но освен по История на икономическите учения, ми се възложи и лекционен курс по дисциплината „Политическа икономия на социализма“. Тази втора дисциплина ми беше основна. Четях я пред студентите от Финансовия факултет. В този поток бяха и специалностите „Застрахователно и социално дело“ Едновременно пред част от студентските групи от тези специалности водех и упражненията (*семестриалните занятия*)“.

Полагах доста усилия да излизам пред студентите с по-задълбочени лекции. Проучвах и достатъчно допълнителна литература. Повечето от лекциите ми бяха в първа аудитория. Заедно с други колеги от катедрата издавахме учебни пособия – свитъци от лекции, сборници и други.

Освен това понеже продължих да чета лекции и по „История на икономическите учения“ започнахме да пишем и монографии по тази тематика. В съавторство с Методи Кънев и Георги Стефанов публикувахме „Критика на съвременни теории за материалното стимулиране, планомерността и пазара...“ 1970 г. изд. Варна, 176 с. Същата година (*1970 г.*) в Годишника на ВФСИ „Д. А. Ценов“ издадохме монографията „Личната собственост в системата на производствените отношения“ и др.

По това време Ректор все още беше проф. Величко Нанков. С негово съдействие ходехме на конференции, научни симпозиуми и др. в София, Варна и Пловдив.

В София – с Г. Василев и Пеню Михайлов

Спомням си един интересен епизод от пътуването ни на симпозиум в София. За него ни командироваха трима преподаватели от катедрата – моя милост като доцент, заедно със старши асистентите Георги Стефанов и Пеню Михайлов. При тръгването ни от Свищов помолихме помощник ректора Димитър Желев да се обади на един от хотелите в София и ни осигури нощувки. Когато пристигнахме в хотела попитахме обадили ли са се от Свищовския институт за запазване на места, а администраторът от рецепцията ни отговори – да, обадиха ни се да запазим места за „Трима професори“. Избухнахме в спонтанен смях, защото никой от нас не беше професор. Обратното – аз млад доцент, другите двама колеги старши асистенти. Освен това интересен случай имахме и вечерта на вечерята. Чудехме се къде да отидем. Накрая решихме и отидохме в ресторанта, който се намираше на най-горния етаж на Централния универсален магазин (ЦУМ) в центъра на София. Той се славеше тогава с хубавия си имидж. Келнерът ни настани на една маса тримата. Поръчавме си вечеря със салата. Но когато свършихме вечерята сервитьора ни представи сметката. За наша голяма изненада тя се оказа доста „солена“ за нашите преподавателски заплати никак не беше по джоба ни. Колегата Пеню Михайлов попита сервитьора защо е толкова голяма сметката, а той започна да ни обяснява подробно за всяко нещо. И понеже салатата се оказа също много скъпа П. Михайлов се обърна към него с думите „Ами щом като знаеш, че тази салата е толкова скъпа, защо ни я носиш“. Пак избухнахме в смях – особено ние с колегата Василев. След това като се върнахме в Свищов разказвахме на другите преподаватели от Академията за този комичен случай. Разказвахме и как Димитър Желев ни бе представил пред администрацията на хотела като „трима професори“.

За семейството

През годините след като станах доцент в семейството ми също настъпваха някои промени. Съпругата ми премина на работа в целодневна детска градина, която по-късно я наименоваха „Васил Левски“. Тя и понастоящем се намира в центъра на Свищов и е една от сравнително най-хубавите. С решение на градската управа я назначиха и за директорка на същата градина, на която длъжност се и пенсионира.

Двамата ни синове растяха. Сашо преминаваше последователно в трети, четвърти до шести и седми клас. Ирослав също преминаваше в първите класове на основното образование. Доволни бяхме с моята съпруга от тях защото се учеха много добре. И двамата Сашо и Ирослав бяха отличници. Учеха в основно училище „Николай Катранов“.

В битовото ни устройване също настъпиха промени. Изгради се вторият жилищен блок на община Свищов в квартал „Велишана“. И в него се настаняха 7-8 семейства от академията. На мен и на доц. Пенко Чантов ни дадоха апартаменти на втория етаж. На същия етаж настаняха и семейството на първия директор на Химкомбинат „Свилоса“ инж. Борис Чакалов и съпругата му Лариса. Тя пък бе назначена за директор на музея в Свищов. Те имаха само една дъщеря на годините на големия ни син Сашо, с когото често си играеха заедно в нашия апартамент. В същия блок настаняха и двама зам.-директори на Химкомбината – енергетика инж. Савов и още един инж. Пеев (*съпруга му бе Ваня Пеева – преподавателка по руски език в института*). Но тогава беше в сила едно постановление на Министерския съвет, по силата на което във всеки новопостроен държавен и общински жилищен блок да бъдат настанявани по 1-2 семейства на военни офицери и на активни борци против фашизма. Затова и в нашия настаняха на първия етаж семействата на по един активен и на един майор от военното поделение. С всички тези семейства живеехме в много добро съседско разбирателство.

От преподавателските семейства Академичното ръководство с Ректор проф. Величко Нанков, настаняха още: това на Стоян Илчев – преподавателя по френски език и жена му Халина (*последната работеше в библиотеката на академията*), на Петър Пенков от катедра „Застраховане и социално дело“, математичката Радка Христова, на Методи Христов, Пенко Чонтов и други.

Със всички преподавателски семейства бяхме в изключително добри взаимоотношения. Ходехме си взаимно на гости, а със семей-

ството на Ваня Пеева имахме един интересен епизод. През един от зимните месеци някакви крадци бяха разбили вратата на мазето на Пееви и бяха им задигнали всички консерви, подготвени като зимнина. Но не след дълго от нашата тераса откъмнаха окачените на въже паламуди, които бях купил също за зимнина. И това го направили двама крадци, като единият се качил на раменете на другия и така се прехвърлил на терасата ни, откачил паламудите и ги хвърлил долу на другия след това двамата побягнаха. Видял ги съседа ни доц. Пенко Чонтов, извикал но те в тъмното избягали.

На другия ден Ваня Пеева ме срещна и ми каза: „Петков, вашите паламуди май заминаха при нашите консерви“. Много се смяхме, защото и тя със семейството си и аз с моето се простихме с ценната си зимнина.

Първата лека кола

Ще ми се да разкажа още как си купих първата лека кола. Това стана в първите ми доцентски години, когато бяхме в нов апартамент в общинския блок в квартал „Велишана“. Ще разкажа за него, защото стана по малко по-особен начин. По това време практиката беше предварително да се внесе депозит от 1500 лева в банката, след което се чакат 4-5 години да ни дойде редът и ни съобщават от Мототехниката за това. А през шестдесетте години на миналия 20-ти век Мототехника имаше само в гр. Ловеч. Такова нямаше в близките областни градове, нито във Велико Търново, нито в Плевен, нито Габрово, само в Ловеч.

На мен и на проф. Методи Христов едновременно ни изпратиха съобщение, че можем да си купим леки коли. Той беше декан на Финансовия факултет, а по-късно със семейството си живееше до моето в блок „Радецки 3“ врата срещу врата. Беше м. юни, изпитната сесия и учебната година бяха завършени. Ректорът проф. В. Нанков бе закарал с автобуса (*шофьор – бай Стоян*) голяма група преподаватели на семинар в почивната ни станция в с. Орешака, близо до Троянския манастир.

Ние заедно с проф. М. Христов, тръгнахме за Мототехника – Ловеч. Аз бях зам.-декан на Финансовия факултет. Разговаряхме си какви коли да си купим – дали Москвич или от новите Жигули. Но на първата партида на Жигулитата имаше дефект в шарнирните болтове и някои се въздържаха да ги купуват. Аз рискувах и си купих Жигула. Обаче проф.

М. Христов не посмя, а купи Москвич. Имахме шофьорски книжки и с новите си коли отидохме направо в почивната станция на Орешаха. Там преподавателите заедно с проф. В. Нанков започнаха да разглеждат и коментират колите ни. До същата година леки коли имаха много малко преподаватели, между които и проф. Дамян Дамянов.

След като свърши семинара голямата група преподаватели си тръгна за Свищов с автобуса на бай Стоян. А ние с проф. М. Христов с новите си коли. Моя милост поканих в моята жигула по опитен шофьор. Такъв беше проф. Дамян Дамянов, но той не пожела да рискува, а седна в автобуса. Тогава поканих проф. Димитър Панайотов. Той прие и седна с мен в жигулата. Та заедно се придвижихме без проблеми до Свищов.

Карах жигулата около 7 години. Но бях направил депозит за следваща кола. Получих съобщение, че вече и за такава ми е дошъл редът. Посъветвах се с управителя на Свищовския сервиз – каква да взема, дали пак жигула или от новия модел „Лада“. Той беше категорично за „Лада“. Точно такава модел „1500“ купих. Старото жигули продадох на същата цена, на която я бях купил.

Ладата карах също около десет години. Вече се бяхме настанили в новия ни апартамент на ул. „Генерал Кисимов“ № 2 в блок „Радецки 3“.

За Вектрата

Но един ден проф. Камен Каменов ми се обади по телефона, че са му докарали една кола – „Опел Вектра“. Помоли ме да изляза от апартамента и да я видя. Веднага слязох. Бяха я спрели на пътеката до блока ни. Цветът ѝ бе тъмно син-металик. Две момчета я бяха купили от Германия, гр. Нюрнберг, била собственост на кмета на града. Те често ходели там за коли втора употреба. А там сестрата на единия била женена. Вектрата беше производство 1991 г. на 8 години, двигател 160 к. сили.

Качих се на колата и заедно с проф. Камен Каменов направихме обиколка из града. Хареса ми и му казах, че може да я купи. Но той се поколеба и накрая отказа. Тогава реших и я купих аз за мен за 4300 лева. Вектрата ми бе първата западна кола. Карах я дълго до 2017 г., когато си ступих десния крак и бях опериран в ортопедията „Свети Пантелеймон“ в Плевен. С нея съм пътувал из цяла България по задачи на академията – главно на Центъра за Следдипломно и факултативно обучение с директор доц. Тодор Кръстевич.

Поради оперирания крак и напредналата ми възраст – над 94 г. не можех да я карам повече. Затова през м. май 2019 г. я продадох. Ще допълна, че същата година – когато я купих 1999 г. предходната лека кола „Лада“ я подарих на по-големия ни син Сашо, който продължава да живее и работи в гр. Пловдив, като актьор и режисьор. Има частен театър „А’ парт“, на който е художествен ръководител. Добре работи и със студентския театър на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ Свищов, за същото бе награден от Ректора на Академията доц. Иван Марчевски със специален почетен плакет.

Нов апартамент в бл. „Радецки“ 3 и земетресенията „Вранча“ и Стражица

През 1969 г. с няколко колеги от Академията решихме да си построим собствени апартаменти с банков кредит – заем чрез ВФСИ. За целта учредихме жилищно-строителна кооперация. Тя бе в състав доц. Юлиан Дончев – председател, Петко Ив. Петков, проф. Васил Павлов, Мирослав Минев и Георги Коларов. С цел да бъдем по-близо до института избрахме сегашната площадка на ул. „Генерал П. Киселов“ № 2. Наложих се отчуждаване на намиращите се там недвижими имоти на бай Борис Шопов и на Тодор Велчев (Америката). С тяхно съгласие те бяха обещетени, като на бай Борис осигурихме безплатно два апартамента, а на Велчев един. Но в същото време беше отчужден имот и на стария фотограф „Моката“, намиращ се на главна улица, където сега е двора на училище „Сакелариевич“. Затова той бе обезщетен с два апартамента (*на първия и втория етаж*) в нашия блок.

Блокът трябваше да си го строим ние – кооперацията, по стопански начин. Но в същото време се промени закона и се наложи това да стане само чрез „Комунално стопанство и благоустройство“. Тази служба използва нашите депозити и заеми, като посредник, а самото изграждане на блока и апартаментите „до ключ“ се осъществи от Свищовската строителна организация с директор инж. Христо Петров.

Строителството бе завършено напълно с акт 16 през 1972 г. Блока се наименова „Радецки 3“. На същата улица преди това бяха изградени: блок „Радецки 1“ и блок „Радецки 2“. Апартамент в нашия блок закупи и Методи Христов – в нашия вход „Б“ на IV етаж, а Петко Вълчев Петков, Иван Кузнецов – във вход „А“, Георги Енчев, и други – във вход „В“.

Когато разпределяха кое семейство, кой апартамент да вземе се намирах на дългосрочна специализация в Московския държавен университет (МГУ) Стопанския факултет. Той се намираше на манежният площад в центъра на руската столица, а ръководителя на катедра „Политикономика“ бе световноизвестния проф. Цаголов. Затова предоставих на моята съпруга тя да избере апартамент. Такъв тя избра във средния вход „Б“ на блока – югоизточен тристаен. На същия етаж срещу нас по-малък апартамент купи Методи Христов. След като замина на работа в София той го продаде на доц. Любен Краев, който сега 2019 г. продължава да живее в него.

Проектант на блока ни беше една жена от В. Търново. Общо взето сме доволни, но имаше два съществени пропусака. Единият, че е могло да се предвиди и асансьор, защото освен четирите жилищни етажи има и партер с шивашко ателие, мазета, плюс тавански стаи с нормална височина 2,40 метра и тераси към тях. Или общо стават 6-7 етажа.

Другият пропуск е, че поради големия наклон на терена се наложи изграждането от източната страна на бетонна стена висока над 4 метра. А е могло там да се проектират и изградят подземни гаражи. Затова се наложи по-късно да си построим гаражи на друго място – отдалечени от блока на повече от 100 метра разстояние.

Оценката на строителния контрол е, че блока ни е изграден качествено.

Земетресението във „Вранча“ Румъния през 1974 г., което засегна силно Свищов със сриването на два жилищни блока и една офис сграда. Не засегна нашия блок. Той издържа.

Същата вечер ние със съпругата ми и още две семейства бяхме в ресторант „Калето“ на предосмомартенска вечеря. Бяхме на крайната маса в тази част на ресторанта, която е издадена над брега към Дунава. Бяхме си пили аперативите и хапнали предястията. И тъкмо си поръчахме основното меню, когато усетихме първия подземен трус. Аз извиках – !земетресение!“ След секунда, две удари силния трус – скъса електрическата мрежа, лампите изгаснаха, чашите и бутилките с напитките на масата изпаднаха. В тъмнината настъпи неопикуема паника – имахме чувството, че се свличаме в Дунава. Всички клиенти на ресторанта се юрнаха пипнешком в тъмнината да търсят изходите. Ние със съпругата ми едва намерихме главния изход.

Когато излязохме навън пред ресторанта срещнахме двамата ни синове – уплашени бяха тръгнали да ни търсят. Разказаха ни, че

били в апартамента, когато всичко започнало да се клати, те с ръце подпирали библиотеката да не падне, но много предмети паднали на пода. Започнахме да ги успокояваме. След това се придвижихме към падналия блок към казармата. Картината беше ужасна. Блокът се беше сринал до основи – станал огромна камара от развалини тухли, парчета бетон. Спешно бяха дошли военни от поделението, разравяха развалините и търсеха оцелели живи хора. От развалините се вдигаше пушек. Директорът на месокомбината Райчо и съпругата му плачеха, защото двете им деца бяха загинали под развалините. Те двамата били на друго място на гости.

Военните успяха да извадят и спасят някои хора, но други в шок в ръцете им бяха починали. Имаше загинали цели семейства, включително едно гръцко, което е било на гости в блока. Но за някои имаше и щастлив изход. Така например нашият преподавател Махлев с жена си били извън блока. Дъщерята им обаче останала сама в разрушения апартамент. Но когато етажите започнали един по един да се свличат тя била на терасата и заедно с терасата се свлякла и невреди-ма слязла от терасата. Пострадало цялото им домашно обзавеждане заедно с ръкописите на дидатската дисертация на Махлев.

Земетресението срина и общежитието на химкомбината в квартал Велишана, в което също загинаха някои млади хора. От земетресението в планината „Вранча“ – Румъния загиналите в Свищов бяха общо 111 души.

Няколко години след това земетресение, стана също такова в Стражица, но нашия блок „Радецки 3“ издържа на него. Получиха се само малки напуквания. За тях не се наложиха никакви ремонти. В момента на това земетресение се намирах на вилата ни, започна да ме люлее, но успях да се хвана за една череша. Колата ни беше до портата край шосето за с. Вардим. Гледах как земетресението я люлее напред – назад. Беше през деня в следобедните часове.

Дано повече да не се случват такива ужасни неща!

Време на контакти с чуждестранни колеги

(сърби – Чудомир, Илийката, Джоко Росич;
гърци – Сотирос Кириазаполис, Ст. Павлидис и др.)

Още в студентските години във ВИИ „К. Маркс“ обстоятелствата“ ни събраха първо с някои сръбски емигранти. Така например се сприятелихме първо със сръбския емигрант Чудомир. Викахме му „чудото“. Той беше изключително добродушен и обаятелен със всички колеги се държеше съвсем приятелски. Завърши висше образование по икономика на промишлеността, след което замина някъде на работа. От тогава ни пресекнаха контактите.

Друг сръбски емигрант беше Илия. С него четири години имаме ежедневни контакти. Бяхме студенти в една и съща специалност – политикономия. Той беше с подчертано чувство за хумор. Често развеселяваше групата ни. Сполучливо имитираше сръбския Шпакер как вулгарно коментира мачовете на „Цървена Звезда“ с техния център нападател навремето - Митич.

Но най-интересни си остават контактите с друг сръбски емигрант. Това бе Джоко Росич. Той следваше във ВИИ „К. Маркс“ и завърши нашата специалност една година преди мен. След дипломирането се виждахме от време на време, но той успя да пробие в киното, и се наложи като интересен типаж. Имаше външност на истински каубой с изключителен глас много нисък бас. Включи се и в някои популярни сериали като „Капитан Петко войвода“ и др. За известно време не бяхме се виждали. Аз бях вече преподавател в Свищов – бях станал доцент. Ходех често и в София. Един ден съвсем случайно се срещнахме с Джоко Росич пред централния вход на Софийския университет „Климент Охридски“ и там на стъпалата се заговорихме. Той се поинтересува къде съм на работа. Казах му че съм доцент в Свищовската академия „Д. А. Ценов“. Стана дума и за другите колеги, които също вече бяха избрани за доценти във ВИИ „К. Маркс“ – Стоядин Савов, Лалю Радулов, Никола Великов, Борислав Борисов, Стати Статев и др. А във Варна Здравко Ковачев. Тогава Джоко Росич спонтанно избухна с басовия си глас „Ей мааму му дееба вие всички ора станахте, а пък ние нищо“. Но аз веднага му възразих как бе, викам му ти направи изключителни роли във филми в киното, дори в големи сериали като „Капитан Петко войвода“ и други, с който стана един от най-популярните актьори дори и в чужбина. Това беше и последната ни среща с него. Към 2012 г. той почина.

Друг емигрант бе проф. Кичович. Той беше преподавател по планиране във ВИИ „К. Маркс“ София при акад. Евгени Матеев и проф. Никола Велев през последните 3-4 десетилетия на ХХ век. В началото с проф. Кичович слабо се познавахме, но през 1967 г. съдбата ни събра в Москва. Там и двамата бяхме на 4 месечна специализация към Московския държавен университет. А през м. декември, т.е. към края на командировките при нас в Москва дойдоха нашите съпруги. Заедно с неговата, която беше лекарка и моята, която беше Директорка на Целодневна детска градина в Свищов, отидохме за 2-3 дни до Петербург (тогава именуван Ленинград). Пътувахме с влака „Стрела“. Там на хотел пак бяхме заедно и пак заедно със съпругите си разгледахме всички най-важни забележителности. Това бяха „Исакиевския събор“, най-голямата в Русия православна катедрала, известна с това, че в нея Руския цар обявява войната срещу Османска Турция, и с която освобождава България от турско робство. Посетихме и известното „Девическое кладбище“, Зимния дворец (Ермитажа), Крайцера „Аврора“ с който се започва Октомврийската революция 1917 година, прочутия Невски проспект. В Москва не пропуснахме да се изкачим и на телевизионната кула в квартал Останкино и в Большой театр гледахме световния балет „Лебедово езеро“ и др.

Но след завръщането ни от Русия се виждахме само няколко пъти в София, а по-късно контактите се прекъснаха.

Твърде интересни бяха и познанствата ми със гръцки емигранти. Такива бяха тези със състудента ми Сотирис Кириазаполис

Той завърши „Политикономия“ с мен. След това започна работа в телевизията. Там няколко пъти го беше срещал нашия друг състудент Павел Писарев, но след това му изгубихме следите. Вероятно беше се върнал в Гърция след падането от власт на Военната Хунта. Сотирис за разлика от другите гръцки емигранти се затрудняваше с българския език.

И с други емигранти от Гърция имах контакти. Един от тях завърши специалност планиране. А с друг бяхме заедно в една стая (*в единственото в България тогава 1952-1956 г.*) студентско общежитие. То се намираше на ул. „Граф Игнатиев“ и бе известно като „Гешевия дом“, защото бе построено, когато Гешев е бил министър-председател на България. Същият гръцки емигрант ни учеше на някои гръцки думи и песни. Но и със него прекъснахме връзките си след като се дипломирахме.

Най-дълготрайни и близки ни бяха връзките ни с други двама гръцки емигранти – Стелиус Павлидис и Христос Фундилис. След завършване на висшето образование Христос Фундилис постъпи на научна работа в Икономическия институт на БАН и там стана професор. Затова с него контактите ни бяха по-редки.

За разлика от тези с него, много по-близки и дълготрайни бяха връзките ни със Стелиус Павлидис. С него почти едновременно израствахме в научната си кариера – той във ВИИ „К. Маркс“, а моя милост в Свищовската Академия. Редовно се срещаме в УНСС (*Университета за национално и световно стопанство*). Споделяхме си как се готвехме за защити на докторските си дисертации, за хабилитирането си. Почти едновременно станахме доценти, а след това и професори. Освен това и двамата заедно бяхме членове на специализирания научен съвет към ВАК (Висшата атестационна комисия), която присъждаше научните степени и научните звания. Дори често сядяхме един до друг. Сътрудничехме си по защитите на наши кандидати, на които той или аз бяхме научни ръководители. Така приятелството ни с проф. Стелиус Павлидис продължи редица години – три-четири десетилетия от втората половина на ХХ в.

Той наистина беше близък и верен приятел.

След политическите промени в Гърция с установяване на демократичен режим проф. С. Павлидис се завърна в Гърция заедно със семейството си. Установи се на преподавателска работа в Солун – университета.

Не бива да пропусна да споделя за последната ни среща, която се състоя именно в Солун, защото тя беше изключително интересна и сърдечна. Случаят бе такъв. Наканихме се с моята съпруга да се разходим до Солун. Предпочетохме есента, когато беше международния панаир в Солун. Още от Свищов ни дадоха два адреса на наши български семейства, живеещи в Солун с надеждата те да ни уредят там нощувките в някои по-сносни хотели. Още повече, че ние не познавахме града. Пристигнахме там с колата ни някъде към обяд. Паркирахме на някакъв паркинг и тръгнахме пеша. Намерихме първия адрес на българското семейство, но се оказа, че то вече не живее там. Отидохме на втория адрес. Позвънихме долу на входа, но от горе от прозореца се показва някаква стара жена и ни каза, че ако търсим сем. Петрови, то те ги няма – ще отсъстват няколко дни.

Вече стана късен следобед и ние не бяхме си осигурили хотел за ношуване. Сетихме се, че на панаира в Солун има и български павилион. Затова намерихме панаира и българските представители там, но те ни отрязаха с оправданията, че са много заети и не могат да ни

помогнат. Вече приближаваше залез на слънцето, а ние не сме успели да си уредим нощувките. И двамата със съпругата ми изпаднахме в отчаяние, в немилост. Чудехме се какво да правим. Тогава изведнъж се сетих за моя приятел – проф. Стелиос Павлидис. Започнах да проверявам списъка си с телефони. За моя изненада намерих и телефон на Павлидис. Веднага отидохме до най-близката телефонна будка. Позвъних и за най-голяма и приятна изненада Павлидис ми се обади с думите: „Петко (към мен всички колеги – професори във ВИИ „К. Марк“ Жак Аройо, Н. Велинов и др. се обръщаха на малкото ми име „Петко“). Ти ли си бе?“ Той ме позна по гласа. „Къде се намираш?“ Викам тук съм в Солун на панаира. А Павлидис продължи: „Тръгвай обратно по бул. „Игнация“, а от следващия площад се отбивате по ул. „Олимпбус“ и търсите № 42. Така и направихме. Намерихме този номер, а от горе от терасата на третия етаж Павлидис извика: „Петко тука, тука“. Слезе отвори и ни въведе у тях. Ние веднага го помолихме да ни намери хотел за нощувка. Но той възрази и настоя да останем в тях. Апартаментът му не бе голям. Живееха само двамата със съпругата си.

Докарахме колата и я паркирахме близо до тях. От нея свалих и им занесох 3-4 подкови „Горнооряховски суджук“, две бутилки Свищовско Каберне. Прекарахме една изключително сърдечна вечеря. Разказахме си много спомени от България.

Изкушавам се уважаеми читателю тук да споделя че в този момент най-добре в моя живот почувствах каква велика истина е поговорката, че „Приятел в нужда се познава“. Защото ние със съпругата ми бяхме изпаднали в пълна безизходица и отчаяние в непознатия ни Солун, а приятелят ми проф. Павлидис ни се появи като „ангел спасител мана небесна“. Никога няма да забравя тези щастливи минути.

С проф. С. Павлидис говорихме си много и по чисто професионални въпроси. Той се интересуваше как ние в България след промените преподаваме на студентите. Темата за „Общата криза на капитализма“ и др.

На другия ден Павлидис ни разведе из Солун и ни показа всички по-големи забележителности, включително известна крепост на върха. За голямо съжаление след десетина години по-късно разбрах, че проф. Павлидис е починал. Така ни напусна един от най-близките и верни приятели. Вечна му памет!!!

Няма да отмина, а ще се спра макар и накратко, за съвместните ни връзки и с един колега от **Албания**. За съжаление вече не си спомням името му. С него връзките ни започнаха като студенти в студентското общежитие на ул. „Граф Игнатиев“. Тогава България си

запазваше много доброто отношение с Албания и по специална културна спогодба прие група младежи да следват висше образование в различни Български (в София) висши учебни заведения. Специално въпросния албански колега започна да следва фармация, но с него живеехме в една стая. В групата имаше и албански момичета. За отбелязване е, че те дойдоха от различни в т.ч. и малки населени места от Албания. Но бързо научиха български език. В техните очи България беше по-културна и авторитетна страна. Нашето Министерство им осигуряваше много добри стипендии. И те бързо се „окултуриха“!

С Албанския студент, с който бяхме в една стая, станахме много добри приятели. От него учих и някои албански думи. И така четири години. След дипломирането ни се разделихме. Той се върна в Албания и си изгубихме следите. Минаха 10-15 години България беше прекъснала дипломатическите отношения с Титова Югославия. Но с Албания си запази дипломатическите връзки. Моя милост бях вече в Свищовската академия. Бях станал доцент. Ходех често в София и веднъж както се разхождах в Централния универсален магазин на третия етаж гледам насреща ми албанския колега върви, облечен в официален костюм. Познахме се веднага и се прегърнахме. Стана съвсем случайно, но мила и сърдечна среща. Седнахме на маса в ресторанта, разказахме си спомени и взаимно се информирахме кой къде е сега. За себе си той каза, че вече е станал зам.-министър на Албанското здравно министерство и че е дошъл в София с делегация да сключват договор за доставка на фармацевтични средства за Албания. Ще си призная, че тази случайна, но мила среща с него никога няма да забравя.

Първи колективни трудове с международно участие, с национални автори и самостоятелни книги

Нека да не прозвучи като самохвалство, но самата истина е, че идеята за написването на колективен труд с международно участие я дадох аз. Също и темата да бъде: „Националният доход“. Много добре си спомням и как стана това.

Беше празничен ден. Разхождахме се с най-близкия ми колега и приятел Методи Христов. Той беше избран за декан на Финансовия

факултет, а моя милост за зам.-декан. Отговорях за научно-изследователската работа във факултета. Другият зам.-декан беше проф. Христо Драганов, отговарящ за учебната работа. С нас на разходката по билото на възвишението над Свищов, където е телевизионната кула бяха и нашите съпруги. Но те двете вървяха пред нас. А ние с проф. М. Христов след тях. Поведохме разговор за бъдещата ни работа във факултета. Тогава за пръв път му споделих идеята, която отдавна обмислях за научно-изследователската работа във факултета и института. А именно, че ще бъде хубаво да съставим колектив от няколко по-утвърдени наши учени. Да поканим евентуално и по 2-ма учени поне от две държави. Предложих да бъдат от Московския финансов институт и от Берлинския Хумболтов университет или тогавашния икономически институт „Бруно Лойшнер“. С посочените университети току що бяха установили договорни отношения за сътрудничество.

За тема на колективната разработка предложих националния доход. Защото е по-комплексна и по нея могат да участват преподавателите с различни специалности – макроикономисти (политикономисти), финансиста, плановици и други.

Проф. Методи Христов прие идеята за напълно уместна. Също и да поканим за съучастие видни учени от Германия и Русия. Договорихме се и след седмица отидохме на специална среща с Ректора. За ректор току що бе избран проф. Делчо Порязов. Прави му чест на Ректора, че той безрезервно прие идеята. Предложихме му той да оглави колектива. По това време всяка година ходехме в командировка в Московския финансов институт. С проф. Д. Порязов поканихме за участие в колективната разработка проф. д-р Мариам Семьоновна Атлас и проф. Алла Георгиевна Грязнова. Последната в момента беше и председател на синдиката на преподавателите.

Обаче след като направихме предложението и тя (*проф. М. Атлас*) прие двете с проф. Ал. Грязнова да участват, прие и темата да бъде Националния доход. Но и се обърна към нас с думите за пълнота на тази тема ще е необходимо да се включат и обработят много статистически данни; ще е необходим специалист-статистик. Затова предложи да поканим чл. кор. на Руската Академия на науките проф. Геннадий Михалич Сорокин. Последният беше Генерален директор на Централното Руско Статистическо управление. Беше се утвърдил и като най-добрия учен в тази област. Едновременно беше и съпруг на проф. Мариам С. Атлас.

Нямаше как да откажем. Затова съгласувахме и включихме и чл. кор. на РАН – проф. Г. М. Сорокин.

Следващото предложение, което М. С. Атлас направи беше, че за комплексност на темата е необходимо да има глава: „Критика на съвременни теории за Националния доход“. А за тази глава най-подхождаше доц. Т. Семенкова от Московския финансов институт. Не можеше да откажем – включихме в колектива и доц. Семенкова. По подобен начин се развиха нещата и с акад. Ноткин. Същият беше добил Световна известност след като Йосиф Висарионович Сталин беше отправил към него публично сериозна критика. Самият акад. Ноткин беше научил за нашия международен колектив и изразил желание да се включи.

Уточнихме макета, структурата на темата. Предстоеше да съберем целия колектив и обсъдим конкретното съдържание на разработката. Ние като водеща страна – България – Свищов, и ръководител на темата – проф. Делчо Порязов ги поканихме при нас. Започнахме обсъждането в клуба на преподавателите във втори блок – в малката заседателна зала. Обаче по същото време в София – Икономически институт на БАН беше дошъл в командировка известния финансист акад. Злобин. По някакъв начин научили, че в Свищов се намират други учени от Русия (*проф. М. С. Атлас, чл. кор. Г. М. Сорокина и др.*) и заедно с български учени обсъждат колективна разработка. Академик Злобин веднага „вдигнал парата“. Как може, той Световноизвестния финансист да не бъде „поканен“. А той – Злобин е бивш министър на финансите на Русия (*тогава СССР*). Чрез директора на Икономическия институт на БАН се обсъдили в нашето Министерство в София, а Министерството по телефона помолили нашия Ректор – проф. Д. Порязов да включим акад. Злобин. Така групата на авторите от Русия – Москва нарасна на 6 души.

Изкушавам се уважаеми читателю тук да добавя нещо повече за колегите учени от Москва. С тях завързахме много близки и сърдечни отношения. Първо, най-често в Свищов идваха проф. М. С. Атлас и Алла Грязнова (последната по-късно стана Ректор, а понастоящем 2019 е почетен президент на Московската Финансова Академия). Гостувахме си на семейни начала в Свищов и Москва. Проф. Атлас ме е канила у тях в апартамента им. Първо в стария, после се преместиха в нов в центъра на Москва близо до ГУМ „Детский мир“. Водеше ме и на телевизионната кула в „Останкино“. Там обядвахме в ресторанта „На седмое небо“. Веднъж заедно със съпругата си – чл. кор. Генеди

Михалич Сорокин ме заведеха на тяхната дача в подмосковieto. Тя се намира в едно равно поле, обрасло с високи брези. Там веднъж докато Атлас приготвяше нещо за обяд ние с Генади Михалич се разходихме из гората и разговаряхме. Тогава разбрах какъв човек е този световноизвестен учен. Дотогава знаехме само, че той е малко затворен и по-особен. А от разговора ни разбрах, че напроотив Генади Михалич (*Атлас го наричаше „Гената“*) се оказа толкова сърдечен, лъчезарен и мил човек).

Няколко пъти ни водиха и в Большой театр. А в операта гледахме „Лебедово езеро“. Също и на концерт. Дъщеря им свиреше на пиано. Слушахме нейни изпълнения. Ще допълня, че проф. М. С. Атлас ми стана и рецензент на дисертацията за голям доктор.

Що се отнася до немското участие нещата се развиха по следния начин: Нашият декан проф. Методи Христов беше защитил дисертацията за голям доктор в Берлин – Хумболтовия университет. Научен ръководител му беше проф. Зайферт. Проф. Христов знае добре и немски. Затова при една от командировките му до Берлин със съдействието на проф. Порязов поканиха двама учени от Германия за участие в международната ни разработка. И това да бъдат проф. Курт Амбре (*с него нашата академия вече поддържаше добри отношения. Той често идваше в Свищов*). А другият да бъде проф. Зайферт.

Впоследствие обаче от Хумболтовия университет и други учени разбрали, че се формира международен колектив за разработване на комплексна тема. Изразили желание да участват. Така се наложи последователно да включим допълнително още проф. Хунщок, проф. Калтофен и проф. Бадер. Така немската група също се увеличи на пет човека. Координатор на Немската група беше Курт Амбре, а на Московската – проф. М. С. Атлас.

След няколко обсъждания глава по глава трудът за националния доход завършихме. Решихме да го издадем в отделна книга. Така и стана издадохме го в два тома на три езика – български, руски и немски. Интересът към нея изненадващо беше много голям и тя бе разпродадена и изчерпана. Затова се наложи да отпечатаме и второ издание, което дотогава беше голяма рядкост за икономическа литература.

Книгата ни за Националния доход бе наградена от президиума на Съюза на научните работници в България с Първа награда.

Възложено ми беше да занеса книгата в София и да я подаря на Зам.-министъра (*Председателя на Съвета за Висше образование*). Такъв беше проф. Михаил Савов. С него (както посочих по-горе) се познавахме още когато беше асистент по политикономия, а и по-къс-

но, когато бе представител на България в СИВ, а моя милост на специализация също в Москва. И там (*в Москва*) също се виждахме.

В тези години (седемдесетте) на миналия век много се заговори за интеграция в научно-изследователската работа, за формиране на научни колективни в това число и международни от различни научни институти и разработване на крупни теми.

Затова, когато предадох на Зам.-министъра проф. Михаил Савов нашата книга за Националния доход в два тома с автори от три държави – България, Русия и Германия той остана много приятно изненадан. Ахна и каза „Ето това е реална интеграция в научните изследвания. Поздравявам Ви затова крупно постижение“.

Следваща тема, която разработихме пак съвместно с учени от Москва и Берлин беше за Стойностите категории. На мен като инициатор се възложи да бъда главен редактор и съставител. Колектива беше малко променен, а труда издадохме също в два тома. В неговото написване участваха като съавтори: от Германия – проф. Зайферт, проф. Волф, проф. Ерика Молиер, проф. Волдфид Шлигер; от Русия М. С. Атлас, А. Грязнова, О. Ив. Лаврушин; от България Петко Ив. Петков, Д. Порязов, Д. Панайотов, Цв. Коцев, М. Христов, Хр. Драганов, Н. Чонов. Отпечатахме я във Варна 1981 г., т. I - 266 с. и т. II 231 с.

Много колеги, познати още от студентските години във ВИИ „К. Маркс“ София се посветиха на научна работа – предимно в трите Висши икономически университета в България и в Икономическия институт на БАН. Помежду си поддържахме добри контакти. Така се стигна до колективната ни научна разработка със съавтори: Здравко Ковачев, Ташо Пачев, Г. Минчев, Стефан Стоилов, Н. Великов, Петко Ив. Петков, К. Николова. Под заглавие „Икономическа и социална ефективност на социалистическото възпроизводство“ я издадохме в отделна книга през 1977 г.

Положителни отзиви се получиха и за монографията „Законът за икономията на време...“, която издадохме като книга 1986 г. В авторския колектив влизаха: от Москва М. С. Атлас, С. Б. Барнголц, А. Г. Грязнова, С. Ленская; от България Петко Ив. Петков, С. Калчев, С. Найденова, Н. Чонов; от Берлин проф. Бор, проф. Волф.

С най-видните български учени икономиста акад. Жак Натан, акад. Евгени Каменов, проф. Кирил Григоров също имаме една книга на тема „Методологически промени на критиката на политикономията...“. Тя излезе в издателство „Наука и изкуство“ София, 1974 г. Съав-

тори бяхме още Тончо Трендафилов, Стоян Христов, Райна Полякова, Стоядин Савов, Петко Ив. Петков, Гинка Сотирова и Методи Кънев.

Като значим успех може да се отбележат и някои монографични изследвания, които реализирахме с учени само от нашата Академия. Подобно беше това с участието на Ив. Стефанов, М. Русенов, П. Мاستиков, Т. Тотев, Д. Порязов, Хр. Маринов, Д. Панайотов, М. Памукчиев, Петко Ив. Петков, М. Кънев и Кр. Папазов. Темата бе „Икономиката в социалистическото общество“. Издадохме я в два тома (т. I – 280 с.; т. II – 320 с.) в изд. Г. Бакалов, Варна, 1977 г.

Ще се спра по-подробно на комплексната юбилейна разработка. Наближаваше честването на 50 годишнината на нашата „Алма Матер“. Отдавна преди това обмислях в чест на този половин вековен юбилей на Академията да разработим и издадем нещо по-мощно. Окончателно се спрях на темата „Качеството и ефективността в икономическата система“. На специален разговор отидох при Ректора – доц. Светлозар Калчев. Благодарен останах, че той безрезервно прие идеята. Заедно уточнихме да поканим като съавтори всички бивши ректори и по-утвърдени икономисти. Всички приеха и навреме представиха своите части.

Ректора С. Калчев ми възложи да бъда главен ректор и съставители но в общата редакция участва и той самия. А съавтори станаха всички живи бивши ректори: Ст. Станев, Минко Русенов, Д. Порязов, Д. Панайотов, Св. Калчев, Здр. Георгиев, М. Кънев и преподавателите: Хр. Маринов, Д. Спасов, Петко Ив. Петков, Сл. Славев, М. Памукчиев, М. Мойнов, Хр. Драганов, Й. Георгиев, Н. Чонов, Л. Ангелов, В. Божков. Общо 17 души.

Рецензентите дадоха висока оценка за книгата. Тя бе наградена от президиума на Съюза на научните работници. Самото честване на 50 годишния юбилей на Стопанската академия стана на общо събрание и тържествено заседание на академичния съвет в големия салон на новото кино. Присъстваха всички преподаватели и гости. Основен доклад изнесе Ректорът доц. Светлозар Калчев, а след това имаше много приветствия.

Имал съм участие и в редица още колективни научни изследвания. Но на тях няма да се спирам. Някои монографии и студии писахме само с колеги от катедрата, най-много с професорите – М. Кънев, Н. Чонов, Сн. Найденова, Василев и др. Някои от тях публикувахме в Годишника и другите издания на Свищовската академия.

Бил съм ръководител и на колективни научни изследвания с насоченост към практиката. Последните реализирани след 2000 (две

хилядната година) бяха посветени на социално икономически проблеми по възможностите за възобновяване строителството на АЕЦ Белене. В тях участвахме заедно с проф. К. Каменов, доц. Кр. Кунев, доц. Марина Николова, доц. Анатоли Асенов... Възложители бяха френската ядрена компания „Парсънс“. Техни специалисти я приемаха и утвърждаваха в офиса на „Булатом“.

През последните три десетилетия на ХХ век с по-старите преподаватели от катедрата – проф. М. Кънев, проф. Н. Чонов, проф. Сн. Найденова и др. издадохме и редица учебни помагала за студентите. Такива бяха методически указания; Сборници от тестове, задачи и други по политическа икономия за студентите от първи и втори курс. Цялостни учебници от катедрата не сме издавали. Защото такива издавахме централно, под редакцията на акад. Никола Попов и проф. Жак Аройо, за трите икономически ВУЗ и за стопанския и юридическия факултети на Софийския университет „Климент Охридски“. В тях политическата икономия се преподаваше по най-широката програма.

Самостоятелни книги

Самостоятелните ми научни изследвания – монографии, студии, научни статии и др. са няколко десетки. Голяма част от тях са описани в „Юбилейна библиография“ в четири тома, издадена по случай 50 годишнината от основаването на института (*1936-1986 г.*), Свищов, 1986 г.

Първата самостоятелна книга „Развитие и сближаване на формите на собственост“ бе и хабилитационната работа. Публикувахме я във Варна 1967 г. в обем 156 с.

Следващата ми книга бе на тема за общонародната собственост. Тя излезе от печат 1974 г. И бе докторската ми дисертация за голям доктор.

Написах и публикувах още няколко до края на 2000 г.

По обективни причини след 2000 г. намалих темпа на научно-изследователската си дейност. Вниманието ми бе насочено към други области. Главно с научно ръководство на специализанти към центъра за следдипломна квалификация; към научни консултации и др.

Но все пак успех през този период да издам още две книги. По случай 85 годишнината ми от рождението и 50 годишната ми работа в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, написах книгата „Стопански размисли“. Тя излезе от печат 2009 г.

Последната ми книга, посветена на честването на 80 годишнината от основаването на Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Заглавието бе „Поглед към съзидателите на академията“. В нея споделям личните ми впечатления от първостроителите: Дим. Бъров, Господин Тошев, Ал. Бешков, Т. Владигеров, С. Гаврийски, Ив. Стефанов, В. Павлов и др. Също и за следващото поколение съзидатели, с които съм работил, като: Ст. Станев, Минко Русенов, П. Мاستиков, Т. Тотев, Ч. Беязов, В. Нанков, Д. Спасов.

Съвместна дейност с акад. Н. Попов, проф. Жак Аройо, проф. Ив. Костов, проф. Здр. Ковачев, проф. Стоядин Савов и др.

Вече описах видните български учени, които са ми били преподаватели в студентските години във ВИИ „К. Маркс“ София, а в първите десетина години като преподавател в СА „Д. А. Ценов“ Свищов са ми съдействали в кариерното развитие и утвърждаване. А това бяха изтъкнатите учени: Жак Натан, чл. кор. на БАН Тодор Владигеров, проф. Кирил Григоров, проф. Никола Вълев, проф. Евгени Матеев и др.

Сега идва ред да се спра на следващо поколение видни учени, с които съдбата ми отреди да работя съвместно няколко десетилетия. Това са на първо място акад. Никола Попов, проф. Жак Аройо, проф. Ив. Костов, проф. Стоядин Савов, проф. Здравко Ковачев. И на тях ще съм винаги благодарен. Някои от тях като акад. Н. Попов, проф. Жак Аройо, проф. Стоядин Савов за съжаление вече са покойници.

За акад. Никола Попов разбрах още в първите ни студентски години, а на живо за първи път го видях на една научна конференция във Варна. А когато излезе от печат една от първите му книги за „Стоково-паричните отношения и пазари“ написах рецензия за нея и я публикувах в нашето институтско списание „Известие на ВФСИ“. На специално среща с него в София се запознахме за пръв път и му подарих копие от рецензията. Той остана много приятно изненадан. Благодарих ми и от този момент започна и нашата съвместна благотворна дейност.

Съдействие от акад. Н. Попов получих и при утвърждаване на Втората ми докторска дисертация. Като председател на специализираната комисия към ВАК той съдейства да се избере супер рецензент (*такъв беше проф. Димо Владов*). След това на специално заседание на ВАК

(съгласно действащия закон) и докладваната положителна рецензия на проф. Димо Владов, ВАК ми присъди научната степен „Доктор на икономическите науки“. Като член на ВАК съдействие ми бе оказано от ст. науч. сътрудник Генчо Генчев. Започна и съвместната ни научно-изследователска дейност. Акад. Никола Попов редовно ме включваше в авторски колективи и издаването на двутомните учебници по Политикономия. Те заедно с проф. Жак Аройо бяха главни редактори и ръководители. Като съавтори в написването на тези учебници участваха още проф. Стоядин Савов, проф. Здравко Ковачев, проф. Делчо Порязов от Стопанска академия Свищов, проф. Никола Великов.

За акад. Н. Попов ми се иска да отбележа още нещо. Дълго време той работеше в един кабинет в Софийския университет трети етаж заедно с проф. Ангел Милушев. Но последния почина и акад. Н. Попов продължи да работи сам в същия кабинет. Аз ходех там при него. Бюрото му винаги беше отрупано с книги и ръкописи.

Акад. Никола Попов стана първият ректор на Софийския университет „Кл. Охридски“. След идването на демокрацията 1990 г. Той изигра решаваща роля за успокояване атмосферата в университета и за преодоляване на тоталитарните подходи. На студентската организация ръководител стана Емил Кошлуков. Акад. Никола Попов действаше в много добър синхрон с него.

Иначе с акад. Никола Попов за последно се видяхме пак в неговия кабинет. Подарих му една от последните ми книги „Стопански размисли“, а той ми подари неговата последна книга „За пазарната икономика“, след това го поканих на обяд долу в ресторант „Яйцето“ на Софийския университет по случай моя 85-ти рожден ден. Наскоро след това той беше паднал на стълбището в университета и си счупил здравия крак (другият му крак беше раняван като партизанин в Трънския партизански отряд). Последната една година прекара повече като трудноподвижен в апартаментата си в квар. Лозенец. За него се грижеше негова племенничка. Последно с акад. Н. Попов се чухме по телефона. Поканих го на моя 90-годишен юбилей в ресторант „Люти чушки“ в София. Той се извини, защото беше трудноподвижен. Почина през м. май 2015 г. на 93 години. Светла му памет!

Проф. Жак Аройо

С проф. Жак Аройо се запознах още като студент във ВИИ София. Тогава той беше асистент. Водеше ни семестриални занятия по Политикономия. Ще подчертая, че с Жак Аройо съм имал най-дълго сътрудничество – 60 години. Чак до неговата смърт 2011 г. Той бе един от първите *(заедно с*

проф. Ив. Николов и др.), които защитиха кандидатска дисертация. Заедно с проф. Чавдар Беязов бяха избрани за доценти във ВИИ.

Проф. Жак Аройо винаги е бил съпричастен към кариерното ми развитие. Той бе избран два мандата за декан във ВИИ „К. Маркс“ бе избран и за председател на специализирания научен съвет към ВАК, на който съвет бях член и аз. Признателен съм на проф. Жак Аройо затова, че ми беше рецензент на моята доцентура, че подкрепи защитата на докторската ми дисертация (*за голям доктор*). С него бяхме съавтори в написването на няколко учебника по политикономия, а също и няколко други монографии, които под неговата и на акад. Никола Попов редакция бяха издадени в отделни книги.

Проф. Жак Аройо написа и няколко самостоятелни научни трудове, съдържащи безспорни приноси. Като изследовател беше задълбочен и прецизен в научните си обосновки. А също така и като редактор и съставител.

Последната ни среща с проф. Жак Аройо бе след като той се пенсионира. Живееше в съседен до нашия блок на бул. „Шипченски проход“ срещу Румънското посолство. Тази среща стана случайно в трамвай 20. Жака ме попита какво правя и пиша ли? За акад. Никола Попов той каза: „Ей Кольо Попов продължава да пише“. За себе си каза, че вече окончателно се е отказал да пише.

Това беше последната ни среща с проф. Жак Аройо, когото винаги съм уважавал и съм му бил признателен. Почина малко преди да навърши 90 години.

Други колеги, с които имахме добри контакти в научния съвет

Докато следвах във ВИИ „К. Маркс“ в София имаше една традиция – да се провеждат вечери на специалността. На тези вечери участвахме всички студенти от специалността Политикономия от всички курсове I, II, III и IV-ти. И понеже в един курс не бяхме много, на тези вечери, а и чрез други събирания се опознавахме взаимно. Така и аз познавах много колеги от по-горните курсове. Много от тях се посветиха на научно-преподавателска работа, станаха доценти и професори, като Марин Петров, Стоядин Савов, Здравко Ковачев, Лалю Радулов, Тошо Пачев, Никола Велинов и редица други. По този начин установихме и разширихме колегиалните си взаимоотношения.

В настоящите мемоари не е възможно обстойно да се спирам на всички. Но ми се иска на някои от тях да се спра. Още повече, че с някои срещите ни продължиха и в специализирания научен съвет към ВАК, който заседаваше в УНСС в студентския град. С някои от тях и сега 2019 г. ходим на сбирките на клуба на ветераните, които стават веднъж месечно също във УНСС.

Важно място сред тези колеги заемаше **проф. Стоядин Савов**. С него познанството ни датира също още от студентските ни години. Той бе тогава два курса преди мен. Приятелските отношения задълбочихме като преподаватели (той в София) аз в Свищов. От него съм срещал добра подкрепа при защитата на дисертацията за голям доктор, и при избирането ми за професор. Стоядин Савов се отличаваеше със своята скромност и принципност. Беше ректор на УНСС. За последно с него се срещнахме в квартал „Борово“. Той малко накуцваше. Изглежда че там живееше. Почина преди десетина години.

Проф. Здравко Ковачев се познаваме също от студентските години. Той беше един курс преди мен, но пак по Политикономия. След това стана доцент и професор във ВИНС Варна. Стана ръководител на катедрата и ректор. Отношенията ни станаха много близки. Бяхме заедно в специализирания научен съвет. Заедно на научните пътувания до Солун, Анталия и Атина в Гърция. Също и до Тбилиси в Грузия. Съавтори на учебници по Политикономия и на други научни трудове. Канил ме е за рецензент на доцентури към неговата катедра.

Ще отворя скоба за да се спра на някои интересни епизоди от тези научни командировки до Гърция и Грузия.

И на двете ръководител беше акад. Никола Попов. В групата за Гърция бяха включени по-утвърдени хабилитирани преподаватели към катедрите по Политикономия от ВУЗ в България. Почти всички се познавахме. По идея на проф. Николина Илиева (*с нея заедно отговаряхме за ТНТМ – студентска научна дейност във ВИИ 1954-1956 г.*). Първо посетихме Античния град Анталия разрушен от голямо земетресение. След това проведохме срещи с колеги от Солунския университет. Пътувахме със служебен автобус от Министерството ни. В Атини проведохме конференция със Стопански факултет на университета. С нас постоянно бяха декана и проф. Христос Фундулис, който бе завършил във ВИИ „К. Маркс“, а след това работи във Икономическия институт на БАН. Разведоха ни по всички забележителности, в т.ч. – най-голямото пристанище Пирея и прочутите гръцки Таверни.

На връщане в автобуса бяхме седнали на двете първи седалки акад. Никола Попов до него проф. Недялко Белев. А ние с проф. Панайот Коларов от Лесотехническия университет на другите две първи седалки зад шофьора. Вече приближавахме границата между Гърция и България много от колегите си бяха купили хубави гръцки маслини. А седящия до мен проф. П. Коларов ми показа, че неговите бяха най-едри. В момента ми хрумна една шега. И на висок глас да чуят и другите седящи на близо колеги казах: „Абе знаете ли, че отскоро нашите български митничари (*повечето от тях бяха завършили нашата академия в Свищов и ме познаваха*) са получили нареждане и с халка проверяват маслините, и ако са по-големи налагат мито. Проф. Коларов веднага взе да се ядосва с думите: „Ей тези митничари само се чудят как да обират пътниците с мита“?. Акад. Попов и проф. Н. Белев разбраха майтапа и спонтанно заедно избухнаха в силен смях. Смях се и аз. П. Коларов разбра, че е майтап.

Това бе най-комичния епизод от научната ни командировка в Гърция! Смяха се и седящите зад нас проф. Николина Илиева, близначките доцентките Райна и Радка Първанови, Станка Георгиева от отдел Обществени науки към Министерството, която бе зам.-ръководител на групата.

На командировката ни в Грузия ръководител пак беше акад. Никола Попов. Обаче бяхме включени само ръководителите на катедрите. На самолета се качихме от летището във Варна. Тогава Грузия беше една от Съветските републики. Горбачов бе развенчал култа към личността на Йосиф Сталин.

В самолета седнахме един до друг с проф. Здравко Ковачев. Целта ни беше заедно с ръководители на катедрите по Политикономия на съветските ВУЗ от всички републики да проведем международна научна конференция.

В един разговор, който стана при посещението на родния град на Сталин с ръководителя на Съветската група той сподели интересно становище. А именно, че наистина през последните си години Сталин е допуснал неоправдани репресии и други управленски грешки. Но трябва да се знае, че значителна част от тях са станали заради подвеждането му от Берия. И още, че не бива да се забравят заслугите на Йосиф Сталин за победата на Червената армия над Хитлеристка Германия във Втората Световна война.

С **проф. Иван Костов** станахме по-близки след като той от селско-стопанската академия премина на работа във ВИИ „К. Маркс“. Беше рецензент на моята монография за формите на собственост. След това бяхме съавтори на няколко книги и учебници. Заедно бяхме в специал. научен съвет към ВАК. Ще допълня, че пред нашия съвет защитаваха дисертациите си и ги хабилитирахме много видни личности като бившия премиер Иван Костов, Кристилина Георгиева, понастоящем Председателят на Световната банка, Ренета Инджова, Румен Гечев, бивш Министър, а сега депутат и др.

На заседанията на спец. научен съвет сядяхме един до друг. Спомням си как веднаж проф. Ив. Костов ми каза: „Абе, разбра ли, че моят син Димитър Костов са го избрали за Зам.-министър на финансите? Въпреки, че е съвсем младо момче. След това синът му Димитър Костов дълго време беше и шеф на БНБ. Бяхме заедно при пътуването ни в Гърция. Тогава те с проф. Никола Чонов се къпаха в Дойранското езеро на границата между Македония и Гърция. Поканвах го след срещите на ветераните заедно да обядваме. Дойде и на моята 90 годишнина в механата „Люти чушки“ в София.

Последната година 2018 г. бяхме заедно с проф. Иван Костов на честването на юбилея на Катедрата на Ректора на УНСС - София Стати Статев. Тогава него го наградиха с почетен плакет. Присъстваха още бившия ректор на УНСС – проф. Борислав Борисов, проф. Никола Великов и др.

С **проф. Никола Великов** се познаваме пак от студентските години във ВИИ. След дипломирането си той бе избран за редовен аспирант на Жак Натанат. След това успешно бе избран за доцент и професор. Едновременно беше съвместител в икономическия институт на БАН с директор ст.н.с. Киряк Кирков. С проф. Никола Великов бяхме съавтори на няколко книги. Той продължава задълбочено да пише. Заедно участваме на сбирките на Клуба на ветераните, където е един от най-активните заедно с чл. кор. Иван Ангелов, проф. Стефан Стоилов, Стою Дулев, Марин Петров и др.

Поканих проф. Никола Великов на моята 90 годишнина. Той дойде и поднесе специално приветствие към мен. Затова сърдечно му благодарих. Ще подчертая, че проф. Великов издава една изключителна поредица от книги под заглавие: „Такива ги видях“. В тях споделя личните си впечатления за най-видните учени икономисти – Жак Натан, Евгени Матеев, Кирил Георгиев, Тодор Владигеров и много други.

Проф. Станиш Бонев е следващият мой познат още от студентските години във ВИИ. Но и той завърши една година преди мен. По разпределение започна работа в Перник. Както стана дума по-горе, там завеждаше кабинет по лекторско-консултантска дейност към околийските структури. Когато се отзовах при него за сондаж за работа, той ме прие с голямо желание. Декларира, че веднага ще ми осигурят квартира. Но отидох в Своге по понятни съображения.

След това Станиш Бонев го изтеглиха в София, назначиха го на по-отговорна работа – Завеждащ отдел планово-финансов към ЦК на партията. Негов заместник беше проф. Д. Порязов. Ходил съм при тях двамата. Не след дълго издигнаха Станиш Бонев на още по-отговорна държавна работа с ранг на министър. След пенсионирането си живееше в София и пак се виждахме. Но по-редовните ни срещи ставаха в клуба на ветераните в УНСС. За съжаление към 2016 г. почина.

Проф. Стою Дулев

Той ми е състудент. Във ВИИ „К. Маркс“ бяхме в един факултет. Само, че той в спец. Планиране, а моя милост в Политикономия. Но в едно младежко дружество. Още като студент Стою се ожени за съпруга от същата специалност. След дипломирането си започна работа в Икономическия институт на БАН, в плановия комитет. Съратници бяха с другия наш съвипусник – проф. Ив. Ангелов.

След идването на демокрацията Стою Дулев бе избран за Народен представител. Активно участваше във формирането на икономическата политика на държавата. До тогава се срещахме по-рядко, а през последните години много по-често в клуба на ветераните, където сядаме един до друг. Поканих го и той дойде на честването на моята 90 годишнина.

За Станю Калпушанов

Ще ми се тук да допълня, че в клуба на ветераните към УНСС – София членуваме няколко професори съвипусници. Имах и един интересен случай. На една от сбирките ни преди 3 години седнах до един от ветераните без да го познавам. Той беше с очила и през цялото време с наведена глава позадремваше.

Когато свърши заседанието с голяма изненада видях, че този ветеран с очилата до мен беше един от съвипусниците ни – Станю Калпушанов. Като студенти с него бяхме много близки. След дипломирането си се виждахме по-рядко. По-късно той бе издигнат на по-отговорна работа към Министерския съвет. Но последните 20-30 години не бяхме се виждали.

В клуба на ветераните от нашия студентски випуск сме общо 5 души, в т.ч. чл. кор. Иван Ангелов, проф. Крум Александров, проф. Стою Дулев, проф. Станю Калпушанов и моя милост.

Проф. чл. кор. Иван Ангелов изкара целия си стаж в Икономическия институт на БАН (заедно с проф. Стефан Стоилови и проф. Веселин Никифоров). Предлагаше и на мен да отида при тях.

Проф. Крум Александров се дипломира в спец. Икономика на транспорта. Остана на научна работа във ВИИ „К. Маркс“, където се хабилитира в доцентура, а после в професура. Два мандата бе избран за зам.-ректор. През последните години бе зам.-председател на Съюза на Икономистите при проф. Д. Порязов – председател. Виждахме се и на събрания на съюза, които ставаха в сградата на БИАТ на ул. „Раковска“.

Другите членове на клуба на ветераните към УНСС са пак колеги професори, но от други випуски, между тях са:

Проф. Иван Илиев, но той отдавна не идва на сбирките ни. Познаваме се с него от 1952 г., когато като млад асистент той беше председател на Българско-съветското дружество във ВИИ „К. Маркс“ а аз като зам.-председател от страна на студентите. След това проф. Ив. Илиев се издигна до председател на Плановия комитет и зам.-председател на Министерския съвет.

Проф. Марин Петров завърши нашата специалност, но три години преди мен. След това бе издигнат и за председател на комитета за наука и технически прогрес. Веднъж се срещнахме случайно на трамвайната спирка пред Националната електрическа компания. Говорехме си надълго. Виждаме се редовно и на сбирките на Клуба на ветераните. Той често идва заедно със съпругата си.

Проф. Стефан Стоилов и него го познавам още от студентските години. И той завърши 3-4 години преди мен, специалност Политикономия. Хабилитира се и продължи да работи в Икономическия институт на БАН, а като съвместител в УНСС. Активен член е на клуба.

Проф. Иван Душанов. Дипломира се във ВИИ две години преди мен по специалност Счетоводна отчетност. Изкара аспирантура при проф. Йорданов и проф. Коста Пергелов. С него заедно започнахме подготовката на докторските си дисертации. Често си разговаряхме в кафе-сладкарницата, която се намираще тогава до аудитория 32, където заседаваха научните съвети, и където сега стават сбирките на клуба. Заедно се готвихме за хабилитиране. После стана експерт-счетоводител, председател на Съюза на счетоводителите, член на Смет-

ната палата, заедно с доц. Георги Николов (*първи неин председател*). И там се виждахме, като Г. Николов понечи да ни запознае, без да знаеше, че ние с проф. Ив. Душанов се познавахме отпреди 20-30 години. Заедно с проф. Ив. Душанов бяхме и на учредяването на Камарата на лицензираните бизнесоценители в България. Той често идва в Стопанска академия на различни тържества, в т.ч. на проф. д-р Марин Димитров. Преди 4 години Академичното ръководство го удостои с най-високото почетно звание „Доктор Хонорис Кауза“ на академията. Ректор тогава беше проф. д-р Величко Адамов. Присъствах и аз.

В клуба на ветераните в УНСС – София членуват още мои колеги професори – проф. Д. Порязов, проф. Методи Христов, проф. Д. Панайотов, проф. Методи Кънев, доц. Ив. Николов, проф. М. Нейков и др.

Проф. д-р Велчо Стоянов е председател на клуба. От Свищовската академия се премести в УНСС. Стана професор. Двама мандата беше зам.-ректор. Пише много активно по проблемите на финансите. Последната му книга „Парите и смъртта на запада през призмата на глобализацията“ е изключително интересна с редица оригинални оценки и приноси за съвременните икономически тенденции. С него най-често се виждаме и чуваме по телефона.

Проф. д.и.н. Стати Статев. С проф. С. Статев се познаваме повече от 30 години. Той завърши висшето си образование също във ВИИ „К. Маркс“, но след мен, т.е. след 1957 г. Последователно е избран за асистент, доцент и професор. Бил е на дългосрочна научна командировка в САЩ (Съединени американски щати). След завръщането си в България бе избран за член и за секретар на Специализирания научен съвет по Политикономия към ВАК със седалище ВИИ – София. В този съвет бяхме заедно с него и оттогава имаме и преки контакти.

По-късно проф. Стати Статев беше избран за ръководител на филиала на УНСС в град Враца. Също за зам.-ректор и член на Академичния съвет, когато Ректор беше проф. Борислав Борисов. Понастоящем е първи мандат Ректор на УНСС. Миналата 2018 г. под негово ръководство се проведе интересно честване юбилея на катедрата, на която той е ръководител.

Определено може да се подчертае, че негови са големите заслуги за успешното развитие на университети за Национално и Световно стопанство; за разширяване на неговата материална база; за успешното сътрудничество с правителството на г-н Бойко Борисов и осигуряването на 7 500 000 лева за довършване на новия Корпус на Висшето училище.

Проблеми и задръжки в развитието

В нашите научни среди е известно, че почти всички са претърпявали едни или други задръжки; преодолявали са едни или други проблеми в кариерното си израстване. Изживявали са някакво разочарование. Същите ги имаше и при мен.

Най-голяма задръжка и разочарование бяха при защитата на дисертацията ми за научната степен „Доктор на икономическите науки“ – (голям доктор). Три – четири години работих върху темата за тази степен – Общонародната собственост и стоково-паричните отношения в развитието на обществото. Реализирах и няколко публикации по тази тема, което беше задължително изискване по действащия по това време закон. По предложение на катедрата за рецензенти бяха избрани:

1. проф. д-р Мариам Семьоновна Атлас от Московската финансова академия (ръководител на катедра Политикономия към Академията);

2. проф. Делчо Радев Порязов от нашата Академия и неин зам.-ректор;

3. проф. Лалю Радулов от ВИИ „К. Маркс“ – София.

Проф. доц. М. С. Атлас и проф. Д. Порязов дадоха аналитични задълбочени, много добре аргументирани положителни рецензии затова им бях безкрайно благодарен. Обаче за голяма изненада не такава даде проф. Лалю Радулов. Неговата рецензия беше донякъде повърхностна. Той изтъкваше и положителни моменти в докторската ми дисертация, но преувеличаваше някои пропуски и слаби моменти. Заключение то ми не беше положително.

Бях много изненадан. Не очаквах, защото с Л. Радулов се познаваме още от студентските години. Той също завърши специалност Политикономия, но една година преди мен. Беше и председател на профкомитета, а моя милост зам.-председател на студентското научно дружество. Заедно с Николина Илиева и на Българо-съветското дружество на ВИИ „К. Маркс“.

По-късно разбрах, кое е мотивирало Л. Радулов да даде такава рецензия. Тя е че той е останал засегнат, защото от тримата рецензенти е поставен на последно място след проф. М. С. Атлас, и след проф. Д. Порязов. Освен това се е опасявал, че ще го изпреваря в кариерното си развитие. Или как може моя милост завършил ВУЗ след тях и работещ в провинциалния институт в Свищов да излезе пред тях – Софийските преподаватели (*завист*). От това се бяха малко притеснили и някои други колеги на ВИИ „К. Маркс“ като проф.

Никола Великов. На самата ми защита те също бяха недоброжелателни. Бяха „настроили“ и някои други от Научния съвет (*Ташо Пачев и доц. Георги Крумов последният беше и Секретар на научния съвет*).

Заседанието на Научния съвет (*което ръководеше доц. Г. Крумов*) вървеше малко бурно. След рецензентите обстойно изказване направи проф. Жак Аройо, който подчерта приносите в дисертацията ми. Оригиначните моменти в нея изтъкнаха и още някои. Но от страната на Л. Радулов, проф. Н. Великов ги апострофираше.

Не скривам, че бях силно притеснен от създаващата се ситуация. Но успях да запазя самообладание. Спокойно и аргументирано отговорих на забележките на рецензентите и на критичните въпроси на присъстващите на заседанието. След това проф. Д. Панайотов, проф. Т. Минков и други изказаха впечатленията и затова, че се получила истинска защита, че съм запазил спокойствие и съм успял добре да се защита.

В резултат на всичко това при тайното гласуване 13 гласа бяха „За“. Те обаче не бяха достатъчни, защото имаше 3-4 „Не“ и останалите „Въздържали се“.

Протокола от заседанието на научния съвет, заедно с рецензиите и самата докторска дисертация от канцеларията на ВИИ препратиха в икономическата комисия на ВАК към Министерския съвет. Спомням си, че служителката, която подготвяше препращането им се обърна към мен с успокоителните думи: „Пък знай, че всяко зло е за добро“. Така и стана.

Но в същото време председател на икономическата комисия на ВАК беше акад. Никола Попов. Членове бяха още Генчо Генчев от икономическия институт на БАН и други утвърдени български учени. По закон тази комисия имаше право да обсъжда цялостно процедурата и да пререшава въпроса. Тя така и постъпи като установи, че от трите рецензии двете на проф. М. С. Атлас и на проф. Д. Порязов са определено положителни. Само тази на проф. Радулов не беше такава; и че при гласуването близо половината – 13 членове са гласували с „Да“.

Комисията избра проф. Димо Владов за супер рецензент. Същият беше един от най-авторитетните учени от ВИИ „К. Маркс“. Неговата рецензия беше много обстойна, научно обоснована, с подчертаване на преобладаващите в докторската ми дисертация приноси.

Заклучението на проф. Димо Владов беше, че напълно заслужено може да бъде присъдена научната степен „Доктор на икономи-

ческите науки“. С тайно гласуване такова решение взема Икономическата комисия на ВАК.

Ще допълня и това че на по-късен етап професорите Никола Великов и Лалю Радулов бяха разбрали, че на докторската ми защита малко са попрекалили. Бяха малко гузни. С Лалю Радулов не се виждаме. Той живее в Карлово. Не дойде и на юбилейното 70 годишно честване на катедрата „Икономикс“ във УНСС с ръководител проф. Стати Статев и предходен ръководител проф. Борислав Борисов, които едновременно бяха и Ректори на Софийския икономически университет.

А с проф. Никола Великов станахме близки приятели. Виждали сме се на срещите ни на професорите ветерани, които правим един път месечно в УНСС – София. Той беше и на честването на 90 годишния ми юбилей, който направихме 2014 година в София. Освен това там пред всички присъстващи на 90 годишния ми юбилей – тримата бивши ректори на Академията – професорите Делчо Порязов, Димитър Панайотов, Методи Кънев + проф. Стою Дулев, проф. Ив. Костов, проф. Ив. Дочев, доц. Георги Николов, проф. Методи Христов, проф. Велчо Стоянов, съвипускниците ми Павел Писарев, ст.н. сътр. Христо Ноков и всички гости. Проф. Никола Великов взе думата и поднесе много мило приветствие.

Приятелството ни с проф. Никола Великов продължава вече от две-три десетилетия. Той ми подарява с автограф всяка своя книга от неговата поредица „Такива ги видях“.

Имал съм още един подобен случай – когато даден критик на мой научен труд на по-късен етап същият ми става един от най-близките ми приятели. Става дума за проф. Иван Костов от ВИИ „К. Маркс“. През 70-те години на миналия век той написа прекалено критична рецензия на мой труд, който бях депозирал за публикуване в Софийско издателство с директор Анастасия Бонева (*съпруга на видния държавен ръководител, след това преподавател в УНСС – София – Станиш Бонев*). През следващите години с проф. Ив. Костов станахме най-близки приятели. Съавтори бяхме на редица колективни научни изследвания; на монографични книги, на учебници по Политикономия за студентите икономисти от трите специализирани икономически ВУЗ – София, Варна и Свищов. И той ме уважи, като присъства на 90 годишния ми юбилей.

Ще си позволя тук да допълня, че същият мой ръкопис с малко допълнения за „Общонародната собственост ...“ след година и поло-

вина бе приета и публикувана като самостоятелна книга в Държавно издателство – Варна.

Много благодарности дължа и на рецензентите на конкурса ми за професор. За такива специализираният научен съвет по Политикономия със седалище ВИИ „К. Маркс“ избра проф. Тодор Минков, проф. Никола Вълев и доц. Личо Гюлемезов. Последният и проф. д-р Т. Минков бяха от Софийския университет „Кл. Охридски“, а проф. Н. Велев от ВИИ „К. Маркс“.

И тримата дадоха изключително обстойни рецензии с категорично становище за присъждане на научното (*Академично*) звание „Професор“. Спомням си, че в един разговор проф. д-р Тодор Минков ми сподели, че е бил на Защитата на моята докторска дисертация, че видял тенденционните изяви там на проф. Л. Радулов и проф. Н. Великов. Каза и че съжالياва, че тогава не е имал възможност да се противопостави на последните. Със своята рецензия за професурата той напълно се реваншира.

На избора в специален научен съвет много добра подкрепа е направил проф. Стоядин Савов.

Научна командировка в Италия – Рим „Чита университета“

През времето на епохата от тоталитарния социализъм на моя живот имаше много събития. По-голямата част от тях са пряко свързани с научната ми кариера в Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Преподавателската ми работа вървеше главно в четенето на лекции по две дисциплини – Политикономия и История на икономическите учения пред редовните и задочните студенти. Те бяха от т.нар. „Задължителен блок“ (*за студентите от всички специалности*). По първата водих и упражнения (семестриални занятия) на по 1-2 групи. Политикономия четях на специалностите „Финанси и кредит“, „Социално и застрахователно дело“, а история на икономическите учения пред спец. „Счетоводство и контрол“ в първа аудитория. Те се посещаваха от всички студенти.

Успоредно с учебно-преподавателската дейност постоянно бях ангажиран и с научно-изследователска такава. Плод на тази дейност бяха както по-големите монографии (*книги*), така и редица научни студии и статии. Поименно на някои от тях се спирам на друго място.

През времето на Втората епоха на живота ми важно място заема научната специализация в Италия – Рим. Тя се състоя в Римския държавен университет – „Чита университета“. След съответно утвърждаване и проведено интервю в Италианското посолство в София заминах с влак в кушет-вагон през м. май 1977 г. Бях закупил от БНБ разрешените ми като професор 500 долара. На гара Местре смених влака, но на Венеция трябваше да изчакам спален вагон за Рим около 12 часа. Затова вечерта се разходих из центъра на Венеция, за пръв път го посещавах. Силно впечатлен бях от разкошните магазини, от златарските витрини. Минах и през „Канале гранде“ на Венеция с гондолите. Бях на прочутия площад „Сан Марко“ с голямата катедрала. Изкачих се и на нейната висока кула. Посетих и музикалния павилион на площад „Сан Марко“. Беше неделен ден. И затова много хора се разхождаха на площада. При това беше и първият ден на католическия Великден. Срещах много туристи. Чувах говор на английски, френски, испански, но никакъв говор на руски не чух. Посетих и двореца на Дожите и др.

От Венеция (*гара Местре*) чак в 12 часа през нощта със спален вагон потеглих за Рим. А в Рим пристигнах сутринта на разсъмване. На гарата ме чакаше представител на Българското посолство, който ме настани временно в хотел. По това време посланик на България беше г-н Венелинов. Беше вторият ми ден на техния Великден. Затова се разходих сам из града.

В Рим се запознах с доц. Павлов от Варненския технически университет, който беше там вече от един месец преди мен. С негова помощ се настаних в по-евтин пансион (хотел), където беше и той.

В Римския университет ми определиха за научен ръководител проф. Федерико Кафи. С него провеждах консултации. Посещавах и негови лекции. Направи ми впечатление, че по време на лекциите му студентите свободно влизаха и излизаха от залата. Някои слагаха пред катедрата му устройства и записваха лекциите.

По мое желание проф. Кафи ми уреди една среща с представители на една от най-големите в Италия компании „Иени“, която владееше най-много акции в областта на енергетиката. Искан да се запозная с нейната структура и някои други аспекти. Понеже не бях напреднал много с италианския език ползвах за преводачка една наша българка. Тя беше женена за италианец и от няколко години живееше с него в гр. Латина на около стотина километра на юг от Рим. Между другото ходих на два пъти у тях на гости. Тя добре превеждаше на разговорите ни с представителите на компанията „Иени“, но понеже не беше икономист малко се затрудняваше с икономическата терминология.

От моя страна разказах на италианските представители как ние в България съчетаваме по това време стоково-паричните отношения с държавната собственост. А те тъкмо от това се интересуваха. Така и срещата ни мина твърде интересно и за двете страни.

На два пъти имах среща с посланика – г-н Венелинов. Също и с консултът ни в Рим. През цялото време на специализацията ми в Италия постоянно общувахме с нашия доц. Павлов. А живеехме заедно в един пансион. Той беше ходил в Рим два пъти преди. Беше напреднал с италианския език. Аз продължавах от него да уча италианския. Освен това доц. Павлов беше археолог по професия и беше си набелязал всички по-важни обекти. Заедно с него аз също успях да посетя много музеи. Такива бяха многото вили, фонтани като „Треви“, музея на Ватикана, в т.ч. „Сикстинската капела“, най-голямата катедрала в света „Сан Пиетро“. В тази катедрала присъствах и на някои от големите богослужесни ритуали. Силно впечатление ми направиха въведените от предишния папа Йоан II нови църковни правила, включително и черковното пеене. В катедралата тържествено влизаха – първо редовните свещеници в черни раса, след това по-старшите – митрополитите облечени в сини раса, после подредените в две редици Кардиналите облечени в червени раса. Имаше и чернокожи кардинали. И най-накрая водещият литургията кардинал. Всички първо целуваха иконата на Света Дева Мария със сина си Исус, после заемаха местата на трибуната. Литургията винаги завършване със слово на един граждан.

Бях и на някои от най-големите тържества, които се състояха на площада пред катедралата Сан Пиетро. Целия огромен площад се пълнеше с народ. А от намиращата се до самата катедрала сграда на Ватикана от прозореца на четвъртия етаж с постлаано червено платно, Папата произнасяше словото си. Така успях два пъти да видя Папата на живо.

В Рим освен с доц. Павлов поддържахме контакти и с други българи, които бяха командировани там. С група от тях ходихме на екскурзия до археологическия резерват Римини. Аз със влак пътувах до други исторически места. Още от България от Министерството на транспорта ми бяха дали специална карта с която пътувах безплатно с жп влаковете на Италия. Затова с влак направихме пътуване до Помпей (*залят от лава от Вулкана Везувий*), а оттам до Неапол. След това до Световно известния курортен град Соренто. От Соренто с излетно корабче бях и

на остров Капр̀. На този остров за първи път видях зъбчата железница с която се изкачваше на върха на острова. Самият остров е осяян с красиви алеи и вили. Там се разхождах целия ден. Имах намерение да посетя и най-южната част на Италия – остров Сицилия и градовете Палермо, Катания, Сиракуза... Но наши българи ме посъветваха там да не ходя, защото се подвизават най-големите мафиоти на Италия.

В последните дни на специализацията направих дълго пътешествие в цяла Северна Италия и там първо посетих Ливорно пак с влак пътувах. Разгледах гр. Пиза и Наклонената кула. Преминах и градовете по Западното крайбрежие на Италия. Често ползвах нощни влакове със спални вагони за да не търся хотели за нощувки.

В Генуа пристигнах сутринта. Там за първи път видях огромните круизерни презокеански кораби. Самият град е разположен на стръмен терен. След като разгледах Генуа продължих към ривиерата на северозапад по крайбрежието. Следващият град който посетих беше Александрия. След това град Турино. В центъра на Турино посетих голямата им катедрала, а в нея млади момчета и момичета изпълняваха на Орган арии от прочути композитори.

От Турино отидох в Милано. Там бях в неделя ден. Направи ми впечатление, че на площада много хора се разхождаха – и млади и стари. Но там катедралата беше в ремонт. Но минах пред прочутата опера „Миланската скала“, в която са пели и станали световноизвестни български оперни певци като Николай Гяуров, Борис Христов, Райна Кабаиванска, Гена Димитрова и др. Ще отбележа, че отвън самата фасада на операта е повече от скромна. С нищо не издава, че там именно е „Миланската скала“.

Иначе и аз се убедих, че Северна Италия е най-богатата част на Италия. От Милано пак с влак продължих на Изток... И понеже стана дума за катедралата „Сан Пиетро“ изкушавам се да се върна на темата за нея. Тя е най-голяма не само за Италия, но е най-голяма в света. Голямата ѝ зала по площ е равна на един среден площад. На пода ѝ с мозайка и черти е отбелязано от Олтара до къде биха стигнали другите големи катедрали на държавите като Лондонската катедрала, Парижката, Исакиевския събор в Санкт Петербург, Сан Джовани – другата голяма в Рим и т.н.

Сан Пиетро е строена и достроявана близо 200 години. Или в изграждането ѝ са участвали няколко поколения архитекти. А началната фаза на градежа на тази катедрала се свързва с името на Микел

Анжело. На входа на катедралата е поставена четири метрова статуя на Свети Петър седнал с тога но с боси крака. Единият крак изпънат по напред. Всички посетители при влизането в катедралата първо се покланят на Светеца, и с ръка поглаждат този негов крак. Затова въпреки че той е от камък е доста поизтрит от поглажданията.

Самите богослужения са строго програмирани. Още на входа млади момичета и момчета раздават на всеки посетител листовки с описания на ритуали. Ще подчертая, че влизането в катедралата е напълно свободно. Самият аз влизах няколко пъти по времето на престоя в Рим. Сан Пиетро така стабилно е строена, че винаги е издължала и на най-големите земетресения.

Впечатлен останах и от посещението си в огромния музей на Ватикана. Той е на няколко етажа. Върви се бавно и се разглеждат експозициите от картини на световно известните художници и други разнообразни предмети. За един ден не е възможно да се разгледа всичко и да се прочетат обясненията. Разгледах и прочутата „Сикстинска капела“, там където става избора на нов Папа, а когато избора стане успешен – запушва дим (*пушек*).

Разгледах и Колизея, площада с арките на победите във войните на римските императори и много други забележителности на Рим, като улица Карсо, Пиаца дей Попули (*народния площад*) и други.

След приключване на тримесечната ми специализация в Римския университет се завърнах в България. Пътувах пак с влак. Беше ми осигурен билет за връщане.

Продължих работата си в академията. Но дълго разказвах на колегите си и на близките ми как е преминала научната ми командировка в Италия. Също и за посетените забележителности в Рим и в другите градове.

С група студенти в Карлови вари, 1964 г.

*Солун - Римската крепост
с проф. Стелциус Павлидис*

*С колеги от катедрата: доц. Стоян
Христов, доц. Георги В. Стефанов,
доц. Пенко Чантов, ас. Симеон Цонев,
секр. Данчето и Елена Котева, 1970 г.*

*С доц. Ив. Николаев и сестри Крайненски в Москва - високи сгради
на ул. Катиническая Набережная, 1967 г.*

*Със семейството на проф. К. Кичович - сръб. емигрант и Веса Нонова,
Санкт Петербург, 1967 г.*

1 май, Свищов 1968 г. с доцентите: Ив. Игнатов, С. Лалев, П. Чантов и др.

Преподаватели от ВФСИ (при проф. Величко Нанков като ректор), 1970 г.

III-та Национална конференция на Полит. икономистите с гости от Полша и от Берлин

Национална конференция с акад. Н. Попов, проф. Ив. Хадживанов, проф. Здр. Ковачев, проф. Николина Илиева, проф. Недялко Белев и др.

Свищов, Научна конференция с проф. Н. Павлов, ст. преп. М. Минев, проф. Вл. Владимиров и др.

Рим - Кметството с доц. Павлов от Варна и съпругата му, 1978 г.

Част VII.

Времена на хобитата

Артистично, туризъм, нумизматика, лов и риболов, земеделие на вилата

Всеки нормален човек преживял три времена (*epochi*) е имал освен основната си професионална дейност и някакви хобита. И не само едно единствено, а две-три и повече. Те са осъществявани по различен начин в отделните периоди на живота му. Но почти винаги едно е доминирало по степен на влияние и по продължителност във времето.

Така е и с моя милост. В отделните епохи от живота ми съм имал различни хобита. В най-ранните ми години (*детските*) като ученик от първо до четвърто отделение (*класове*) – 1931-1935 г. се бях запалил по театрални изяви. И то стана под влияние на учителите ми.

Това хоби продължих след като станах по-голям (*16-19 годишен*). Започнахме да готвим сериозни пиеси и вечеринки. След пиесите продължавахме с танцови забави. Свиреха ни Стамен Влашки на акордеон, а понякога викахме Громшинската духовна музика. В пиесите участваха Стефан Влашки, Митко Стефанов, Костадин Ненков, Венета Кръстева и др. Към края на първата епоха от живота ми (*примитивен капитализъм*) в селото ни все още нямаше кино, нямаше телевизия. Вечеринките ни бяха единствената културна дейност.

По Нумизматиката се „запалих“ след като станах доцент. В Свищов се създаде и нумизматично дружество с председател Румен Върбанов. Събирах от всички стари монети главно от Трето българско царство 1881-82 г. имам от всички емисии – само без 1916 г. (*защото от тях е сечено малък брой*). Купувах си от всяко юбилейна емисия – с висока проба сребро – 23 карата. Така успях да си набавя чрез БНБ всички емисии от ХХ век. Директори на банката бяха проф. Тодор Вълчев, след него проф. Вес. Никифоров, Филипков. За известно време зам.-управител беше проф. М. Младенов (*родом от селото ни Градешница*). Той почина 2017 г., а проф. Т. Вичев сега (*2019 г.*) е най-стария жив икономист роден 1922 г.

От златните български монети имам много малко. Но от сребърните повече, почти всички юбилейни от емисиите до 2000 г. Направих два класъора (*албума*) - по един за двамата ми синове Сашо и Ирослав. След 2000 г. интересът ми по хобито нумизматика постепенно „заглъхна“. От новите емисии след тази година купувам много рядко.

През втората половина от живота ми тоталитарния социализъм хобито ми на любител на театъра (*актьорската*) продължих и във гр. Враца докато работих в Околийския народен съвет, 1949-1951 г. Също и като студент във ВИИ“К. Маркс“ (*сега УНСС*) – 1952-1957 г. За отбелязване е, че тогава гледах почти всички постановки на Народния театър, както посочих по-горе в който играеха такива видни актьори като Иван Димов, Ружа Делчева, Константин Кисимов, Асп. Темелков, Влад. Трендафилов, Апостол Карамитев, Тинка Краева. Последните двама бяха забележителни в „Ромео и Жулиета“.

На театър ходехме без да купуваме предварително билети, а след като ни свършат лекциите – направо пред театъра – 15-20 минути преди началото на постановките „На търси се“ някои посетители си връщаха билетите и ние ги купувахме. Така правехме и за Театъра на Армията, музикалния театър, Операта. Гледахме също почти всички постановки. В музикалния театър тогава играеха Видин Даскалов, Лили Кисьова и много други знаменитости.

През трета епоха от живота ми 1990-2019 година (*т.н. Демокрация*). И до ден днешен не съм прекъсвал да обичам театъра и актьорската дейност. Може би тази любов съм предал и на наследниците си. И двамата ми синове Сашо и Ирослав завършиха НАТФИС (Висшия театрален институт в София) и от години вече са професионални актьори и режисьори. Актьорски качества проявяват и внуците ми Павел и Деси Ирослав Петкови. И най-малката Ирма Ирослав Петкова.

Хобито ми „Спорт“ е с по-ограничени параметри. То се отнася само до футбола и донякъде волейбола. По футбола започнах да си падам още като юноша (*тинейджър*). През годините 1941-1945 г. бях един от инициаторите за създаване футболен клуб в родното ми село Градешница. Прие се и предложението ми да го кръстим „Ураган“. От мен по-добри футболисти тогава бяха Кръстю „Касата“, Камен Анкин, Дошката, Методи Славков и др. Първоначално играехме в местността „Ямите“. Нямахме по-подходящо футболно игрище. По-късно

(1946-47 г.) ръководството на ТКЗС ни отпусна за игрище специален терен край селото на запад откъм с. Бели брек. Там го оградихме, направихме врати. Имахме и състезания с футболни клубове от съседните села. Понастоящем не упражнявам спорт, но продължавам да съм фен на ЦСКА. Такъв съм още от студентските години, когато играеха Иван Колев, Якимов, Гацо Панайотов, Божков и други. По телевизията гледам по-важните мачове както на ЦСКА, така и на националния отбор по футбол. По волейбола и баскетбола по-малко съм запален. Но волейбол играехме в селото ни (1945-47 г.) заедно с Иван Велчев, Костадин Ненков, Пенчо на Иван Ганчев и др.

Туризм

Хобито ми „туризм“ е също към групата по-незначителни за мен хобита. Началото му сложих с един излет до местността „Вола“ във Врачанския балкан. Тогава като ученик във Врачанската мъжка гимназия отидохме до „Вола“ пеша. Бяха Ботевите тържества 1939-40 г. Заедно със съучениците ми гимназисти Пенчо Младенов, Милети Младенов, Костадин Пелов и др. Тръгнахме рано сутринта от Враца. Минахме през селата Паволче, Челопек и се изкачихме чак на връх „Вола“. Там пред паметника на Христо Ботев се състояха тържества. Бяха дошли много хора, както от Враца, така и от съседните градове и села и от София.

Като студент правехме туризм. Един от главните ни организатори беше Христо Ноков. Още в първи курс 1952-53 г. с група ходехме до Владая. Там в санаториума беше една наша състудентка. Пак с Хр. Ноков ходихме на Витоша до хижа „Алеко“. Правихме си и снимки на току що открития лифт.

Най-дългият ни поход (*както описах по-горе*) беше със цялата група от 13 студента заедно с командирования към ВИИ „К. Маркс“ съветски професор Топилин.

Туризма продължих в гр. Своге, където след завършване на висше образование по препоръка на Михаил Савов бях назначен като лектор-консултант.

„Хобито“ ми туризм продължих най-дълго в Свищов, където го съчетавах с основната ми трудова дейност – като преподавател в Стопанска академия „Д. А. Ценов“. Същият период обхваща две от

обществените системи – Социализма и Демокрацията (1959-2018 г.)
С приятелски семейства правихме много излети. Но от някои имам незабравими спомени. Такъв беше излета ни със семейството на проф. Н. Чонов до връх Ботев, като преди изкачването му пренощувахме на хижа Плевен.

Заедно със семейството на проф. Методи Христов имахме интересен поход до Седемте Рилски езера. Тогава тръгнахме с колите си до комплекса „Мальовица“. Там оставихме колите и пеша изкачихме връх „Мальовица“, спряхме и разрязахме динята, която носех. След това заедно с нашите деца (*Сашо и Ирослав*) и техните Добринчо и Станимир „Мимо“ тръгнахме по билото на Рила. Ходихме целият ден. От високо видяхме Рилския манастир. Чак на залез слънце децата, които вървяха пред нас извикаха спонтанно „Ура – Ето ги“ (*езерата*) – от високо водите им лъщяха. Пренощувахме в единствената стара каменна вила на дървени нарове само с по едно одеяло. Във вилата нямаха никаква храна. Благодарение, че ние си носихме едно пиле. Нощта бе с дъжд и гръмотевични бури. А сутринта продължихме да слизаме от Рила, като спряхме на по-новата и модерна хижа „Скакавица“, където закусихме и продължихме до Сепарева баня. Там оставихме жените и децата. Ние двамата с проф. М. Христов наехме такси и по ниската част се върнахме за колите си до комплекс „Мальовица“. С тях се върнахме до Сапарева баня. Взехме семействата си и се завърнахме в София и Свищов.

И още нещо по времето на Втората обществена система – (*тоталитарния социализъм*). Пак като преподавател в Свищов правихме излети до местността „Паметниците“. Там, където Руската освободителна армия е преплувала Дунава откъм румънския град Зимнич и със салове през нощта е дебаркирала на българския бряг и превзела първата българска територия. Наблизо се намираше стара воденица – Кираджейка, в която се е намирала турска военна гранична част. На същото място са станали първите военни сражения. Така че там ни беше любимия парк. Ходехме на излети заедно със семействата на проф. Петър Велчев (по философия), доц. Иван Игнатов (*по история*) и съпругата му Събка, която бе учителка (Търговската гимназия), Петър Горанов (*по стопанска история*), проф. Христо Драганов (*по Застрахователно дело*) и др. Правехме го обикновено в празнични дни.

За известно време сутрин излизахме на баира югоизточно от Свищов. А горе до Телевизионната кула приятелят ни – доктор Апостолов ни учеше на различни упражнения.

Ще допълня, че в младежките години през първата обществена система – примитивният капитализъм, с компания ходехме на излети до месността „Кърнино“ до река Огоста и езерото, до Манастира, намиращ се в красива гориста долина на около километър от с. Градешница и други. Това бяха най-хубавите ни излети. В компаниите ни освен момчетата Иван Велчев, Петър Мурат, Кръстю Велчев, Петко Балканеца, Костадин Ненков, Иликъо Ценов, Борис Аврамов, Дамян Цветков, Георги Лилов и други бяха и момичета. С някои от тези момичета имаме първите си любови. Лично моя първа любов (*ще си призна тази интимност*) беше Райна. Тя бе моя комшийка. Няма да забравя първата ни среща. Беше там, където сега е общината и читалището на селото ни. Бяхме 16 годишни. След първата целувка тя ми подари една малка кърпичка, която дълго време носех постоянно в джоба си.

Да не стана банален, но ще допълня още нещо, което е съществено за описваното ми хоби. През 70-те и 80-те години на миналия век аз и цялото ми семейство бяхме редовни членове на Туристическото дружество в Свищов. Имахме карти за 100-те важни туристически обекти в България. Заедно със съпругата ми и двамата ми синове Сашо и Ирослав (*ученици*) почнахме да посещаваме тези обекти. От всеки вземахме печат. Накрая ни дадоха за награда първо бронзови, а после сребърни значки.

Един голям поход през цяла южна България направихме заедно със семейството на полковник Иван Нонов. Той беше със съпругата си Веса (*първа братовчедка на моята съпруга*) и единият от синовете им Милко. Пътувахме с колите си. Първо минахме Бургас, границата с Турция Елхово, Малко Търново, Кърджали. Оттам по Южната ни граница с Гърция. В Смолян посетихме музея. Там имаме едно прозшествие. Напуснахме музея без да забележим че големият ни син Сашо е останал вътре, а уредничката заключи вратата. Та малко се разтревожихме, но всичко приключи благополучно и с малко смях.

Излетът трая няколко дни. Нощувахме на различни места. В Карлово – във военния клуб. Уреди ни полковник Иван Нонов.

Ето това бяха по-значимите епизоди от хобито ми туризъм.

Хобито земеделие и вила

Беше времето на тоталитарния социализъм и плановата икономика. В началото на 60-те години на миналия век община Свищов започна да раздава по 1 декар обработваема земя на учители и преподаватели, за временно стопанисване. В местността „Стъклен“ даде такава и на мен, на проф. Петър Горанов, на Георги Коларов и др. Но тя се намираще доста отдалечено от шосето за Русе и от това за Царевец и В. Търново. Там можеше да се ходи само по черен път. Работихме го само една година.

Един ден проф. Петър Горанов ми каза, че Общината раздава пак такава земя, но граничеща с асфалтовия път за с. Вардим и Русе. Предложи ми да се преместим там. Съдейства ни зам.-председателя на Общинския съвет Неделчо Кънев. Така и направихме. Там точно срещу посетителския комплекс и близо до разкопките на Римския град „Нове“. От югоизточната страна на шосето, на мен ми дадоха 1100 ара, а на Петър Горанов 1150 ара. Преди това друг Свищовлия беше засадил овощна градина, но повечето от дърветата бяха изсъхнали. В моята част беше останала само една круша. Понеже преценихме, че са големи парцелите и ще ни е трудно да ги обработваме, затова поканихме моя съсед по апартамент – Методи Христов да му дадем една част. Разделихме двата парцела на три. На Петър Горанов 900 ара, на мен 800 ара, а на Методи Христов 550 ара. Започнахме да ги обработваме през свободното си време. Засаждахме боб, лук, малко царевица и други. Но без зеленчуци, защото нямахме вода за поливане. Пробвахме и бостан (*дини и пъпешки*), но не вървеше с него.

Времената вървяха. Настъпиха съществени промени. Петър Горанов замина на работа в новооткрития университет във Велико Търново. Там стана професор и завеждащ катедра „Стопанска история,,. Неговото място го преотстъпи на свищовлията Червенков (*бивш директор на ме-сокомбината*). Но след 3 години той пък то преотстъпи на един бивш полицаи „бай Цветан“. А пък той го прехвърли на дъщеря си Звезда (*съпруга на един Цецо от с. Морава, работник в комбината „Свилоза“*). Така и досега 2019 г. съседи от Северната страна са ни Цецо и Звезда.

Другият ми колега Методи Христов пък премина на работа в София в профсъюзната школа, а после в УНСС и в частния универси-

тет по „Финанси и застраховане“. Сега вече като пенсионер продължава там да работи.

Но Методи Христов преотстъпи мястото на една служителка в Община Свищов. Тя пък то продаде на един часовникар. А той почина и синът му го продаде заедно с вилата (*построена от тях*) на сегашния (2019 г.) собственик Румен.

Времената продължават своя ход.

Вилата

През 1979 г. реших да си построя вила. Извадих си разрешително типов план-скица от отдел „Архитектура“. Помолиха ме максимално да бъда отдалечен от шосето за с. Вардим и гр. Русе. Затова я изтеглих в края на парцела на югоизток само 3 метра от границата с тамошния ни съсед бай Георги. Заедно със съпругата и синовете ми Сашо и Ирослав построихме вилата по стопански начин до 1980 г. За изкопните работи, за мазето, бетонните плочи и измазването ни помагаша Любен Байрактаров, който беше директор на „Метал снаб“ и най-много Тако Митов виден строител на „Свилоза“.

Осъществихме и важни придобивки. Прекарахме си електрически ток. С другите собственици от района си прекарахме водопровод от главния канал за Свищов и вече от много години ползваме от питейната вода от с. Вардим. От нея пием, готвим, но и поливаме. Започнахме да отглеждаме зеленчуци – краставици, домати, чушки и др.

Ще си призная, че в това земеделие на вилата намирах едно разтоварване от напрегнатата умствена работа. Ходех почти всеки ден поне за 3-4 часа. Преобличах се, взимах мотиката и започвах да копая, да поливам, да плевя тревата. Изпитвах удоволствие да видя мястото ни прекопано, почистено от тревата. Да гледам как растат зеленчуците, царевицата, боба. А когато намирах пораснали краставици и домати – беше истинско щастие.

Така вървеше времето – в редуване на научна, преподавателска работа и земеделие. На вилата се събирахме със близки семейства от Академията – на проф. Марин Димитров, проф. Виолета Краева, доц. Красимир Кунев, проф. Никола Чонов, доц. Людмил Несторов и др. Също с колежки на съпругата ми от Целодневна детска градина „В.

Левски“. Това го правехме не само на Трифон зарезан, но и в други празнични дни.

Времето си течеше. Отдавна си мечтаех за барбекю. През 2012 г. започнах строителство на навес откъм съседите Цецо и Звезда за барбекюто. Но после го разширих на лятна кухня. Изгради ми го (строителният предприемач), също и камина със скара за печене. Там често печем риба, пържоли, суджуци, чушки, дори и картофи.

И така с времето хобито земеделие и вила стана най-дългото, най-постоянното, най-полезното.

Съседите ми също разшириха вилите си. Цецо я направи с две стаи. От югозападната ми страна Румен си направи и плувен басейн със водна пързалка за внуците си. Засади си и овощна градина. Аз пък първо си засадох малко лозе с различни сортове асми. С асми си обградих и вилата. Режех ги, пръсках ги, прекопахам ги най-малко два-три пъти годишно. Така намирах един приятен отдушник. Между другото такива места си взеха и си построиха вили много колеги от Академията като проф. Дамян Дамянов, доц. Софроний Дилков, доц. Стефан Александров и др. С тях често си обменяхме опит.

Но времето продължаваше да си тече безвъзвратно. Случи ми се неприятно събитие. Бяхме на гроба на съпругата ми, при слизване от колата синът ми Сашо без да ме вижда даде на заден ход, паднах и си счупих десния крак малко под таза и ябълката. Веднага заедно с неговата половинка – Катя ме закараха в Бърза помощ. Там по спешност извикаха хирурга д-р Саркар. При първоначалния преглед той не установи счупване. Но на следващия ден установи, че има такова. Предложи ми, че е необходима спешна операция и веднага с линейката ме закараха в Ортопедията в частната Плевенска болница „Свети Пантелеймон“. Оперираха ме същия следобед към 6 часа с местна упойка.

В ортопедията престоях една седмица, а като ме изписаха синовете ми Сашо и Ирослав ме закараха на вилата. Там в стаята на приземния етаж изкарах цялото лято 2017 г. Синовете ми с техните съпруги Мара (на Иро) и Катя (*на Сашо*) се редуваха да ме гледат. Излизах по 1-2 пъти дневно и навън, но с проходилка. Имаме там само едно стъпало, което лесно преодолявах. Първата зима прекарах в апартамента ни в бл. „Радецки 3“. Там вече се движех без проходилката, а само с 2 патерици. След всичко това, което времето ми сервира

беше вече абсурд да мога да ходя на вилата и да упражнявам земеделието. Синовете ми също не можеха защото като актьори и режисьори си имаха неотложни задължения – Сашо в Пловдив в неговия театър „А Парт“, а Иро в Бургас, но и в театрални постановки във Видинския, Пловдивския и в други куклени театри в България. Също и в Ница Франция и др.

Ето поради това дадохме мястото ни при вилата да го обработва за себе си един съсед на име Апостол. А самата вила я подарих на сина ни Сашо.

Ще допълня и още нещо. Преди 5 години кметът и Общинския съвет на Свищов взеха решение да продадат земята на тези, които я стопанисват. Така и аз купих моята и с нотариален акт станах пълен собственик.

Време на хобито лов и риболов

Най-дълговременното ми хоби беше Ловът и Риболовът. Него продължих през две епохи – тоталитарния Социализъм и Либералната демокрация. По това хоби се запалих за пръв път през 1966 г. При едно пътуване със файтон между селата Добруша и Ракево. С пушката на брат ми Методи гръмнах и улучих една сврака. На следващата година бях на 4 месечна научна специализация към Московския държавен университет „Ломоносов“. Същата година се честваше 50-годишнината на Октомврийската революция. Нямах още ловен билет. Но с билета на един колега от Пловдив, който също беше в Москва на специализация, ми разрешиха и си купих пушка. Тя също беше юбилейна. Тогава пускаха много стоки с юбилейни емблеми. Пушката беше с марка „Иж“ – 12 калибър.

Като се върнах в България веднага станах ловец. Включих се в 7 дружинка. И не случайно, а защото там ме покани моят най-дългогодишен колега и много близък приятел доц. Иван Игнатов. Той бе един от старите ловци и рибари. С него бяхме в една и съща катедра на Академията. 7-ма дружина имаше ловно поле на 20 км от Свищов до с. Совата, с територия от двете страни на шосето за Полски Тръмбеш и Велико Търново. Там ловци бяха и други преподаватели от Академията: проф. Христо Драганов, проф. Пенко Чаков,

проф. Георги Герганов, проф. Борислав Борисов, доц. Милчо Найденов. Най-стари ловци в дружинката бяха освен доц. Ив. Игнатов още: Илия Монов (*синът му Петко Монов стана Директор на Горско стопанство в Свищов*), Ангел Пършанов, Цочев (*н-к на Полицията в Свищов*), Георги Цветанов – „Попа“. Последният тогава 1967-1970 г. беше Председател на дружинката.

Ловувахме за патици (*пъдпъдък, гълъб, яребица, бекас*), а по Дунава за птици (*бърнета и яшелбаши*), диви гъски. На едро - за зайци, сърни, диви прасета (глигани). В нашето поле нямаше големи гори – глигани не се задържаха.

Ще подчертая, че ловът не беше някаква „слободия“. Той ни действаше много освежително, здравословно. Правеше ме и мен по-работоспособен и задълбочен в научната ми дейност. А тогава пишех много – научни студии и монографии, в т.ч. колективни и индивидуални. Написах дисертацията си за Доктор на икономическите науки (*голям доктор*). Хабилюационните трудове за професура и други.

В това хоби има много емоции, действащи разтоварващо. За ловците се говори, че много лъжат и съчиняват какви ли не несъществуващи истории. Но ще ми позволите уважаеми читатели да споделя чистосърдечно, че в моя половин вековен стаж като ловец съм имал какви ли не приключения. Имал съм и успешни излети, но и неуспешни. Понякога съм изпускал дивеч. А понякога съм имал късмет. Имал съм и по-малки, а твърде рядко – големи успехи. Също и критични ситуации.

Настоящите мемоари не е възможно да опиша всичко, но ще се спра на по-интересните ловни приключения. Ще ги групирам на териториален принцип, по ловни полета, където са се случили.

Край Свищов – на югозапад над старото шосе за Плевен и над балносанаториум в баира се намира обширна гориста местност. Тя се води охраняван район на Свищовското горско стопанство. Там един път ни покани директорът на Горското – Петко Монов. С него беше още един ловец от горското, а от Академията бяхме само двама с доц. Иван Спиридонов. Или общо бяхме четири човека, без кучета. Двамата с другия горски ни поставиха на пусия. Гоначи бяха Петко Монов и доц. Ив. Спиридонов.

Бях поставен на брега в края на гъстата гора след която започваше голо поле затревено.

По едно време с викове ни доближаваха гоначите. Петко Мононов продължаваше да вика. Изненадващо из гъстата гора на брега се показва точно на среща ми на около 15-20 м прасе и за миг се спря. Ловният инстинкт задейства – стрелях му направо в главата. Много добре знаех, че не се препоръчва да се стреля на глиган челно в главата му, защото зурлата му е дълга и полегата, и бренокето се подхлъзва по черепа му без да го убие. Обаче нямах време да изчакам за да не би прасето да се обърне обратно и скрие в гората. Затова му стрелях челно. От първия изстрел прасето падна, но в същия момент зад него бегом излезе друго прасе и се затича из тревата. Мигновено стрелях с втория патрон, но изглежда не го улучих и то избяга. Тогава Петко Мононов, който бе чул изстрелите ми започна да вика из гората: „Какво направихте беее – изтървахте прасето???“ Излезе на чисто, видя удареното прасе (*около 120 кг*), успокои се и както се полага с ръкостискане ме поздрави. Казах му че и по второто прасе съм стрелял, но не съм го улучил. Излязоха и другите двама ловци. Така този ми лов приключи с едно убито прасе. То беше женско, а женските нямат бивни. Но все пак главата ми я дадоха „бонус“ като „герой на лова“.

Пак моля за нескромността! Но бях длъжен да разкажа истината за сполучливия лов в този ден!

Ще разкажа и за някои гостувания. Една година през месец декември бяхме поканени от Председателя на Горското стопанство в Смолян. От Свищов тръгнахме с моята жигула трима с проф. Н. Чононов, и бай Стоян – дългогодишен шофьор на автобуса на Академията. Беше разрешен лова на едър дивеч – глиган, сърни и елени. Имаше сняг. Но след като изкачихме баира над Царевец при разклона за Павликени колата ми поднесе и се озовах в шанеца. Тогава бай Стоян каза „връщаме се в Свищов, оставяме жигулата и тръгваме с моя трабант“. И така и направихме бай Стоян си курмуваше трабанта. Минахме през Пловдив, Пампорово и вечерта пристигнахме в Горското стопанство на Смолян. Сградата се намираще в горска местност на самата граница с Гърция. Посрещна ни самият началник на Горското. Но като ни видя че сме с „трабанта“ извика с голямо учудване „Ама вие само с тази малка кола ли идвате? Къде ще сложите отстреления дивеч“! Ние искрено се изненадахме и си помислихме, че ще ударим много сърни и елени. Вечеряхме, пренощувахме и на сутринта рано тръгнахме на лов. Бяхме малък камерен състав. Мен и проф. Чононов

ни поставиха на пусия, а трима от горското тръгнаха да гонят. Нямаше ловни кучета. Бях в гъста гора. По едно време из гората се чу силен шум. Заставах в очакване с насочената пушка с бренокета в двете цеви. Но шумът постепенно се отдалечи. Предполагам, че беше елен или сърндак (*мъжка сърна*). Нищо не ми излезе да го видя и да стрелям – нито на мен, нито на другите. Направихме втора гонка, но и тя завърши по същия начин. След обяд направихме трета гонка, но пак нищо не ни излезе. И така ловния ден мина без изобщо нищо да гръмнем.

Върнахме се в Свищов с празен трабант.

За отбелязване е, че повечето излети правехме в ловното поле на нашата 7-ма дружинка. Но често гостувахме на други места в България. Канеха ни предимно бивши възпитаници на Академията. Почти винаги ходехме заедно с колегата ми и близък приятел – проф. Н. Чонов с колите си – веднъж с моята, друг път с неговата.

Поредното ни гостуване беше в с. **Черни осъм**. Там на мен ми излезе късмета. Бях на пусия на един запустял горски път, пресичащ стръмен склон. Гоначите тръгнаха. Кучетата залаяха на дивеч. Очаквахме нещо едро. Изведнъж отдолу на склона със силен бяг излезе сърна и направи голям скок и прескочи пътя. Стрелях моментално със сачми 10 номер. За моя голяма изненада сърната се строполи на самия път. В този момент отдолу се зададе още една сърна. Но на нея стрелях преди още да изскочи на пътя и пак за моя изненада и тя се строполи. Сполуката ми беше неопикуема. За пръв път ударих на дубле – с два изстрела две сърни.

Държа да отбележа, че съм далеч от мисълта това да го определям като някаква моя изключителна дарба, като ловно изкуство. Просто беше една голяма случайност. В следващите редове ще опиша три такива случки – на улучване на „дубле“ на две сърни. Посочения ловен излет в с. Черни осъм завърши само с тези две сърни, които моя милост улучи случайно.

Дивечовото месо в къщи мелехме с ръчна месомелачка и често правехме домашна наденица. Понякога сърнешкото комбинирахме с глиганско и малко от питомно свинско. Така ставаше много вкусна домашно-дивечова наденица.

За лисицата

В дългогодишната ми ловна практика сме имали и много излети, на които сме изтървавали дивеч. Спомням си един случай, когато една **лисица** ме надхитри. Бяхме в нашето поле на сърни. Бях застанал на пусия край една гора. Изведнъж подгонена от кучетата от гората излезе лисица. Беше ми съвсем наблизо, стрелях и тя се строполи на земята, като се преобърна по гръб. Престори се на умряла, но когато тръгнах към нея и я наближих тя изведнъж се изправи на крака и бегом се скри отново в гората. Бях изненадан и понеже помислих че съм я убил не я стрелях втори път. Така като се престори на умряла лисицата ме надхитри. За първи път ми се случи такова нещо.

Иначе чакали съм убивал. На един ловен излет в района на с. Вардим и с. Караманово убих чакал, но той не ми направи „номер“ както лисицата. Кожата му одрах и после ми я обработиха за трофей.

А и диви прасета съм изтървавал няколко пъти. Веднъж в полето на една дружинка през пусията премина стадо прасета. Бях по средата на гората под наклон, която беше широка около 100 метра и дълга около 2 км. От горния ѝ край бяха ниви, а долния – път и пак ниви.

Както си бях по средата на гората гоначите извикаха „Едно прасе се върна – пазете“! Но аз помислих, че прасето тича към мен, но от долния край на гората където беше пътя. Затова изтичах надолу за да го пресрещна. Но когато почти бях излязъл от гората с изненада видях прасето да тича през гората обратно, но през горния край. Беше ми вече далече и не можах да му стрелям. Ако вместо надолу бях тръгнал към горния край прасето щеше да налети на мен и щях да го сваля. Но уви – направо го отървах. Беше голямо прасе – около 150 кг.

Друго изтърване на прасе имаше в Беленския голям остров. Тогава бях на пусия закрит зад един нисък глог. Пушката бях проврял между клоните, бягащ ми излезе глиган. Но след малко се отклони от горската пътека и се скри в храстите. Изчаках го и след 3-4 минути то пак излезе на пътеката и се затича точно насреща ми без да ме забележи. Като ме доближи на 30-40 метра му стрелях с едната цев. То се олюля и бегом се отклони на дясно. Но докато извадих пушката между глоговия храст за да мога да му стрелям с втори изстрел, прасето избяга от дясната ми страна и се скри.

Най-голямата ми слуга на прасета

Наред с описаните неуспехи съм имал и добри и дори много добри ловни сполуки. Изкушавам се, уважаеми читателю за една такава сполука да разкажа по-подробно, защото тя беше най-голяма. Случи ми се на един от Беленските острови.

С проф. Никола Чонов бяхме поканени от началника на Беленския затвор на пореден ловен излет. Този път нямаха други гости. Излязохме заедно с тяхната местна дружинка към 15 души. С нас бяха председателят на дружинката – Павел Кунов, самият началник на затвора – г-н Винаров, отговорника за кучетата – известният Иван Кучкаря. Последният заедно с Павел Кунов и още от местните ловци тръгнаха да гонят. Бяхме на прасета.

Началникът Винаров ни поведе покрай по-едрата гора и започна да ни разпределя на пусия. Мен ме постави на едно място, където свършва едрата гора и започват гъсти ниски храсти, предимно амури. Между храстите и едрата гора имаше изоставен горски път. На мен това място, където ме постави Винаров никак не ми хареса. Поисках да ме премести по-напред, но той ми каза: „А бе прасетата къща нямат. Стой си тука“. Напред на около 100 метра един до друг разположи на пусия другите ловци, включително и проф. Н. Чонов.

Заредих пушката с бренокета и в двете цеви и зачаках. Времето беше ясно и тихо. Имаше тънка снежна покривка около 10 см. Чух че отдалече почнаха да гонят. Не след дълго кучетата залаяха на дивеч. След малко Иван кучкаря завика със силен глас: „Прасетааа... Пазете от ляво“, т.е. от моята страна на високата гора, кучетата залаяха още по-настървено. Чух че прасета бягат и с краката си настъпват сухи пръчки, шумолят. Но след малко се утаиха за 1-2 минути (*те винаги така се поспират. Правят го и сърните и после пак тръгват*). Иван продължи да вика да пазим отляво. По шума усетих, че прасетата наближават. И пак на два пъти поспираха за минута – две. Не ги виждах, а само по шума се ориентирах че наближават.

Изведнъж едно прасе се показа от гората. Беше ми съвсем близо на около 10-15 метра. Стрелях му с единия патрон (*бренокето*). То се строполи върху земята, започна да агонизира. В същият момент от същото място изскочи друго прасе и в момента когато бегом преси-

чаше горския път мигновено и инстинктивно му стрелях с другия патрон. То само слабо се олюля, но бегом навлезе в гъстите храсталаци – предимно аморфа. Бяха неописуеми секунди-емоции. Който не го е преживявал трудно може да го разбере.

Отидох до падналото първо прасе. То продължаваше да агонизира и легнало се въртеше в кръг. За да не се мъчи повече заредих пушката с нов патрон със ситни сачми 3/0 (*три нули*) като за заек и му стрелях в главата и то свърши. Беше едро около 130-140 кг. Реших да тръгна по следите на второто прасе. И след 6-7 метра видях по снега капки кръв. След още 20-25 метра видях омачкан и окървавен снега доста обилно. Разбрах, че сериозно съм ударил и това прасе. Продължих по кървавите следи на горската пътека. И когато изминах 40-50 метра гледам прасето паднало в страни на пътеката легнало и не мърда.

Не бях сигурен дали е моето второ прасе, защото понякога от предходни ловни излети се удрят прасета, но не се намират. Остават в гората и лисиците и чакалите ги разкъсват. Затова се наведох и го пипнах да разбера дали е топло или студено. Но усетих, че беше топло, така се уверих, че е моето второ прасе. Върнах се при първото. В този момент Иван кучкарят излизаше от гората и попита: „Какво стана? Удари ли го?“ Викам „ударих и двете“. Той се изненада. Огледа първото. Викам му „Ела да видиш и второто“! С неописуема радост и какъвто си беше гласовит започна да вика колкото му глас държи „Професора удари две прасетааа... Професора удари две прасетааа...“ Гората ехтеше. Чуха и другите ловци и дойдоха при нас. Началникът Винаров, председателят на дружинката Павел Кунов, проф. Чонов. Събра се цялата група. Заразглеждаха и двете прасета (те бяха почти еднакви). Започнаха да ме поздравяват.

Друго прасе не ударихме. Прекратихме лова. Двете прасета извлякоха с кон на затвора до вилата им. Там ги одраха, разфасоваха и разделиха по равно на всеки. На мен освен дял от месото, както ми се полага (по правило) ми дадоха и двете глави. Но едната дадох на колегата ми – проф. Н. Чонов.

Това беше най-голямата ми sluка. Не го възприемам като някакъв мой талант... А беше една щастлива случайност. За пръв и единствен (*такъв единствен си остана*) път ми се отдаде с два изстрела „на Дупле“ да ударя две прасета. На сърни както посочих по-горе ми

се е случило 3 пъти. На прасета беше само тогава – единствено! Такива емоции са незабравими! Те вечно се помнят!

Сега нека ми бъде позволено да се върна на някои други **неуспешни, но интересни** ловни излети. Те всички, както за другите, които описвах дотук, са абсолютно достоверни. Ще Ви помоля уважаеми читатели, да не се съмнявате в това. Описвам ги както са били – самата действителност. Нито едно от тях не е някакво „свободно съчинение“, някаква „ловна измишльотина“. Предавам ги така както съм ги изживял.

И така ще се спра на два случая. Първият беше в полето на 7-ма дружинка. По-голямата част от ловния ми стаж беше в нея дружинка. После се преместих в новосъздадената дружинка в с. Българско сливово.

В началото често ловувахме с Неделчо Димов, служител в Общинските структури, с Матей – лесничей в Горското, с проф. Н. Чоנוв, разбира се и други. Неделчо имаше ловно куче – птичар една Лиза, с която ходехме за фазан.

Веднъж пак бяхме с тези колеги и с Лиза на фазан из блатото обрасло с папур. Кучето вдигна фазан. Стреляхме му двама с Матей. Фазанът падна вътре в папура. Лиза се разшета, намери го, захапала го изнесе. Беше мъжки фазан. Когато излезе с него на чисто отидох да го взема от устата ѝ, но когато посегнах с едната си ръка (с другата държах пушката) изведнъж фазанът се отскубна от устата на Лиза и излетя надалеч. Не само аз но и Матей бяхме изненадани и не успяхме да му стреляме втори път.

Друг фазан не ударихме. Така се върнахме без нищо.

С доц. Ив. Игнатов

Първите няколко години на ловния ми стаж минаваха заедно с доц. Иван Игнатов. Той ме учеше в тънкостите. Заедно откривахме сезоните в Совата. Най-често ходехме на заек. Една година с мрежи ловихме живи за износ за Италия. Беше грешка, защото зайците много намаляха. Често не ги намирахме и се връщахме без заек.

А преди да ловим живи за износ за Италия си удряхме поне по един. Но на един излет в полето ни към с. Павел имах голяма слука. Вървахме във верига през една угар. На мен ми се вдигна заек ударих го. Обаче докато го изтърсих и прибрах в раницата изостанах от група-

та ловци. Тръгнах след тях сам. След малко от тях се вдигна заек и се насочи към мен. Гръмнах го и докато и него сложих в раницата от лявата ми страна се зададе верига ловци от павелската дружинка. От тях се вдигна заек и той се насочи към мен приклекнах и когато ме доближи свалих и него. Но го понесох в ръка, защото в раницата имах два.

В лова на заек това беше най-големият ми успех. Когато се връщах с два заека съм давал единият на близки приятели. Така давах на проф. Марин Димитров, на наши сватове в Свищов – Кольо и съпругата му Вяра, които не бяха ловци.

А една година, когато живеехме в старата квартира на Велишана се върнах с един заек, но когато влязох в апартамента, отворих раницата и го извадих. Заекът изведнъж скочи и побягна из коридора. Започна да скача и се удря във вратите и стените. Едва го удържах. Изглежда, че бях го ранил слабо, само с една сачма и той е останал известно време в шок и след което се бе съживил.

Интересна гледка беше. За пръв път ми се случи – да донеса в къщи **жив заек**, без да съм знаел.

На лов с доц. Иван Игнатов сериозни инциденти не сме допускали. Но все пак един малък такъв имахме, а „героят“ беше моя милост. Стучи се една ранна сутрин на разсъмване. На пътя за с. Козловец.

В петък вечерта по някакъв повод бяхме на ресторант много преподаватели от Академията. Накрая на вечерта ни обзе ловната страст и се наговорихме рано на сутринта в събота да излезем заедно тримата – с доц. Иван Игнатов и доц. Пенко Чантов. Със семейството на последния живеехме на един етаж врата срещу врата (в блок 3 на Общината).

Тръгнахме рано по тъмно с Москвича на Пенко Чантов. Като излязохме край с. Царевец спряхме, слязохме и тримата от колата Чантов отвори багажника – започнахме да изваждаме пушките и раниците. Обаче, когато аз извадих моята пушка нещо закачих спусъка на пушката и тя ненадейно изгърмя. В цевта ѝ съм бил забравил патрон със ситни сачми. Внезапният изстрел проби задния капак на колата на доц. Пенко Чантов. Той, пък и доц. Ив. Игнатов се изплашиха. Ядосаха ме много. Върнахме се обратно в Свищов. Отказахме се от този ловен излет.

Никакъв друг ловен инцидент не сме допускали за целия половин вековен ловен стаж.

След 3-4 години доц. Пенко Чантов отиди на работа в Окръжния комитет на партията в Габрово и по съвместител в Габровския технически университет. Там стана професор (*сега 2019 г.*) е пенсионер. Той е роден в село от Габровско. Единственият му син и понастоящем е доцент в Габровския университет.

За последно с проф. Пенко Чантов се видяхме на моя 85 годишен юбилей в Свищовската Академия. Той дойде и поднесе приветствие в 10 аудитория.

Но пак в нашето поле със седма дружинка (следващите години тя се преномерираща и стана 8-ма) сме имали и успешни излети. Добри и дори много добри имаше и моя милост. На един такъв ловен излет бяхме на сърни. За сърни беше разрешено да се ловува само през м. октомври и 1-2 седмици от ноември. Ловуваше се групово. А в групата този ден бяхме 6 човека, включително лесничея Матей, бившият началник на полицията Слави Вълев, проф. Н. Чонов, архитекта на града. Ловувахме по баирите, от към с. Караманово, обрасли само с трева (*белишак*).

На мен ми излезе сърна, стрелях с 10/0 сачми и я свалих само с един изстрел. Бяхме се подредили във верига на около 50 метра един от друг. След малко другите вдигнаха сърна, а тя се насочи към мен и нея свалих. По-нататък изпод тревата пред мен се надигна пак сърна на около 40 метра. Незабавно стрелях и я улучих с втория изстрел. И така станаха три сърни – ударени от мен. Почнах да получавам поздравления от колегите ловци. Но свърших патроните. А те започнаха да ми дават от техните. След кратка обедна почивка продължихме пак гонка. Късмета пак ме споходи. Вдигна ми се още една сърна. Стрелях, а съседен ловец я доуби. Почнахме да обсъждаме как да ги разпределяме. Успях да убедя групата, в т.ч. и Слави Вълев, една сърна да предадем за наряд. Другите одрахме и разпределихме. Тази за наряд, закарахме с моята кола на пункта за предаване, който се намираше в с. Хаджи Димитрово.

Така това беше най-успешният ни ловен излет на сърни.

Друг **успешен излет** имахме след 2-3 години пак в нашето поле. Тогава ловувахме на сърни в полето, граничещо с полето на с. Павел, с. Алеково и с. Вързулица. В групата бяхме същия състав. Извървахме доста дълго разстояние без да вдигнем нещо. Претърсихме и дългата Алековска гора и пак нищо. Тази гора е с ширина около 300

метра, но дълга към 1500 метра. В нея обитават сърни, прасета, зайци, фазани. Там често сме удряли сърни, но сега не вдигнахме нищо. От долния и от горния край на Алековската гора започват ниви. От горния край на гората са залесителни пояса, обрасли с дървета и по-ниски храсти. Тези пояси са разположени на около 700-800 метра един от друг перпендикулярно на дългата гора и по посока на с. Вързулица.

Решихме само двама със Слави Вълев да претърсим средния пояс. Другите ловци казаха, че там няма да има нищо и се отказаха. Слави Вълев вървеше близо покрай пояса от източната страна, аз по-напред от западната.

По едно време отдалече забелязах, че една глава на животно се показва от храстите. Влязох вътре в пояса за да не ме забележи и тихо започнах да се придвижвам към животното. На още 30-40 метра, надникнах да видя по-добре какво е. С изненада видях, че беше сърна, легнала – тялото ѝ в храстите, а само главата отвън. Все още ми беше далече (*около 100 м*). Затова тихо се придвижих през пояса на още 50-60 метра. Тогава съвсем тихо се показах с насочена пушка (*бях още със първата – Иж – 12 калибър*). Стрелях и я убих. В същият момент от същото място изскочи още една сърна и побягна през нивата. Мигновено стрелях с втория патрон. Тя се строполи. Напълних пак пушката и отидох до нея да видя да не се съживи. Но тя бе свършила. Върнах се при първата и тя бе свършила.

След малко Слави ме доближи, но от другата страна на пояса извика: „Удари ли я“? Викам ударих и двете. Той се зарадва много – почнаха обичайните поздравления.

Така слуката ме споходи с два изстрела свалих две сърни. Просто късмет! То затова се казва „На слука“!

С това за деня ловът ни приключи.

На ловен излет ходехме и в елитните (развѣдни) полета на Правец и Ботевград. Там ни канеха зам.-директора на Горското и бившият кмет на Ботевград Георги Георгиев. Нощувахме във вилата на Горското, находяща се в планината над Правец.

Единият излет направихме в ловното стопанство на Араба конак – Южният скат на прохода. Бяхме съвсем малка група 5-6 човека. Ръководеше ни зам.-директорът на Горското – Ботевград Пенко. В щатният състав на горското той отговаряше за лова в целия район. Кучета нямаше. Пенко беше много добър ловец. Той удари едно прасе. Мен ме поставиха на пусия на стръмния скат на планината. Гората

беше от едри дървета, но редки. По едно време се зададе сърна. Вървеше през гората в страни от мен от горната ми страна на разстояние около 40-50 метра. Не ме бе забелязала. Стрелях и тя се строполи на земята. Не се наложи да ѝ стрелям втори патрон. Беше млада сърна на не повече от 1 година.

Като излязохме всички от гората, влачейки удареното от Пенко прасе, им казах, че съм ударил сърна. Тогава и Пенко и другите изказаха похвали, че и Професорът се е отсрамил.

В друго време излет направихме и в другото елитно ловно стопанство. То се намира Северозападно от магистралата Ябланица – София и от Правец – на около 4-5 км. Тогава гостувахме пак на ловната хижа на Горското стопанство. От Свищовската Академия бяхме с проф. Йордан Василев (*по това време – Директор на Полувиския*).

Пенко удари един елен – лопатар на около 5-6 години. Имаше хубави рога. На мен ми подариха главата му. Рогата на този лопатар обработихме като трофей и сега със синовете ми Сашо и Ирослав си ги пазим на терасата (западната) на апартамента ни в Свищов.

На лов ходихме и на **Вардимския остров**. Като развъден той беше под строг контрол на Горското стопанство – Свищов. На един излет там бяхме с ръководители от Община Свищов. Ловувахме на прасета. Бях поставен на пусия в едни редки върби. По едно време насреща ми се зададе едно едро прасе. Изчаках го да ме доближи, не беше ме усетило и от 20-30 метра с един изстрел го свалих. Наблизо около мен нямаше никой от другите ловци. Така че те не разбраха, че съм ударил прасе.

От групата бяха ударили две други прасета. Събрахме се на обедна почивка. Тогава им казах, че и аз съм ударил едно прасе. Когато ги заведох при него те се изненадаха като го видяха, че беше едро над 130 кг. Спомням си, как тогава един от Свищовските ръководители – Великов възкликна по мой адрес: „Абе ученото си е учено. И тук много добре се представи“!

Времената продължаваха да се менят.

В началото на 90-те години на миналия век, след идването на демокрацията се направиха промени в ловния закон. Даде се възможност за създаване на паралелни ловни сдружения в общините. В Свищов група ловци – Цветан Марков (*бивш директор на банка*),

полковник Велев (*бивш командир на военното поделение в Белене*) и други инициатори започнаха формирането на Ново ловно сдружение с три дружинки – едното в с. Българско Сливово. Поканиха ме и мен. Включи се и проф. Н. Чонов.

И така започнахме да ходим на лов в района на с. Българско сливово. С нас ловуваха и синовете на Цецо Марков – Георги и Кольо Маркови. Георги беше един мандат Народен представител, а Кольо аспирант към Софийския университет „Кл. Охридски“ (*сега 2019 г. е доцент*). Зайци и сърни имаше малко. Рядко ни излизаше по някое прасе. Ходехме на пернат дивеч – фазани, гълъби и пъдпъдъци.

На един излет Кольо Марков беше поканил Ректора на Софийския университет „Кл. Охридски“ – проф. Боян Биолчев. Той дойде заедно с още трима професори - проф. Матанов, проф. Валери Стефанов, проф. Димитър Радичков (*син на Йордан Радичков*). Ловувахме на прасета. Направихме 2-3 гонки, но нищо не вдигнахме. С моята кола „Опел Вектра“ возих историка проф. Матанов от групата на проф. Биолчев. След третата гонка се придвижихме до сборния пункт. А там заварихме насядали около запаления огън другите ловци. Седнах до проф. Биолчев, и в разговора му споделих, че моят внук Стефан Сашев Петков е завършил неговия университет, а после завършва и докторантура по философия. Извадих и бутилка Свищовско „Каберне“ (вино), а една бутилка от най-елитното „Каберне Горчивка“ му подарих. След като обядвахме обходихме още един район където проф. Б. Биолчев си удари фазан.

Така завърши и този излет с гостите – професори от Софийския университет.

В края на 80-те години се появиха нови системи руски ловни пушки модел „ТОС“ – 12 калибър. Мои приятели почнаха да си купуват от тях. Бяха много хубави, затова не след дълго такава си купих и аз. Но си запазих и старата „Иж“. Последната продадох след десетина години.

*Глиганът, ударен на Беленския остров
С трофейни бивни, с два сребърни медала*

Времена на силни ловни емоции

Изкушавам се уважаеми читателю да споделя какви неописуеми трепети и емоции се изживяват понякога на ловни излети. Те са толкова силни, че никога не се забравят.

С мен случаят е следният. Бяхме на лов за дива свиня с дружинката в родното ми село Градишница в местността „Кърнино“. Тази местност е гориста, наклонена, граничи с реката „Огоста“ и село Громшин. Когато в съседните ловни полета горите към Пъстрина, селата Охрид, Бели брек, Владимирово, Ерден и др. ловците ловуват, прасетата преминават в нашата гора в Кърнино.

Бях поставен на пусия в най-долния край на гората в Кърнино в една необрана царевица край „Огоста“. Бях заредил пушката с бренеке в едната цев, а в другата едри съчми 13/0 (*тринадесет нула*). Със затаен дъх зачаках да ми излезе прасе от западната посока – от към Ерден. Доста време се ослушвах с трепет. По едно време чух някакъв шум из царевичата. Заслушах се, а шумът все повече и повече ме доближаваше. След малко чух и грухтене на глигана. Не го виждах заради гъстата царевица, но веднага приклеках и насочих пушката по посока на грухтенето. Трепетът беше неописуем. Целият се бях превърнал в слух. Не помръдвах, не дишах дори. Очаквах всеки миг да ми се покаже съвсем близо на 8-10 метра за да го видя (спазвам правилото по невидима цел да не се стреля). Пръстът на дясната ми ръка бе на спусъка на пушката, а прасето вече ми беше съвсем близо. Най-после се показа измежду царевичните стъбла. Ооо – ужас!!! Не беше черен глиган, каквито са всички диви прасета, а най-обикновено питомно бяло прасе и не само едно а 2-3. Изненадата и разочарованието ми бяха неописуеми. Това бяха пуснати на свобода свине от фермата на бизнесмена Петко Хаджийски. Ако не бях внимателен без малко щях да убия едното. Тази трепетна изненада, разказах на самият Петко Хаджийски на една среща в неговия офис край р. Огоста. А той ми бе малко племенник. Неговата майка – Василка (*отдавна покойничка*) ми бе първа братовчедка по майчина линия (майка ми Янка и нейния баща са брат и сестра). С Петко имахме договорка да изградим в селото ни параклис, да го кръстим „Света Петка“, а от мен да бъде камбаната и свещниците. Обаче Петко почина преди 2 години, а със синът му Георги Пешев все още нищо не сме предприели!

И за да приключа с темата за силните ловни емоции и тръпки, завършващи с разочаровашо големи изненади, ще си позволя да се спра на още един също такъв случай. В дългогодишния ми ловен стаж той е единствен по рода си.

Случи ми се в нашето (*на седма дружинка*) поле откъм полето на с. Караманово. В него преобладават голи баири, обрасли с трева белишак и ниви. Горичките са малко. Една такава пресичаща баира на пряко – от ниската към високата част. По средата тази горичка има едно стеснение с ширина не повече от 15-20 м. Дивеча преминава от долната широка част на гората през това нейно стеснение в горната и също по-широка част и отива в Караманското поле.

Моя милост ме поставиха в посочената стеснена част на гората на пусия сам с очакване там да премине нещо едро – сърна или прасе. Заредих пушката с патрони за по-едър дивеч и зачаках. Гоначите започнаха да гонят от долу нагоре из гората. След около 30-40 минути чух лек шум из гората. Нямаше сняг. По земята имаше паднали много сухи листа от дърветата. Затова дивеча като се движи издава шум. Когато шумът започна да ме доближава още повече затаих дъх и насочих пушката. Целият бях обзет от ловен трепет. Очаквах да видя какво ще ми излезе – сърна или прасе, или пък заек. Шумът вече съвсем ме доближи – спрях да дишам дори и извъднъж – Ооо!!! Горчиво разочарование!!! Не беше нито прасе, нито сърна, нито заек, а една черна с дълга пухкава опашка **КАТЕРИЧКА**. Спокойно се разхождаше по отрупаната със сухи листа земя и между редките дървета.

Свалих пушката и си отдохнах. Но и неприятно разочарован. Този излетен ден завърши без да гръмна. Не ми се наложи да чистя пушка!

Една от големите ползи от времената на ловните излети е, че те позволяват на човек да бъде сред природата. Позволяват понякога да изживее едно приятно съчетание и съприкосновение до дивата природа с неописуеми емоции. А това е най-осезаемо психическо разтоварване от ежедневните грижи; от умственото натоварване при научната дейност; от заседналият живот.

Така че за научните работници ловните излети са най-ползният начин за разтоварване, за освежаване, „за глътка въздух“. По този начин и аз съм го възприемал винаги.

Ще ми се да споделя тук и за още една моя среща сред дивата природа.

Случи ми се за пръв и единствен път в Троянския балкан. Бях поканен там от местната ловна дружинка. Вечерта бяхме на хижата на Горското заедно с някои директори на предприятия от гр. Троян – включително на големият текстилен завод. На сутринта направихме гонка в най-високата част на Беклемето, гората беше предимно от бук, а терена заснежен. Нищо не ни излезе.

След това слязохме в по-ниската част – в полите на Троянския балкан – в околностите на село Балканец. Ще вмъкна, че от това село са двама братя мои стари приятели Иван и Христо Дочеви. И двамата професори – икономисти, но те не са ловци и не бяха с нас. По по-старият проф. Иван Дочев почина 2015 г.

Мен разположиха на засада (*пусия*) край малко поточе на изоставен горски път. Отсреща планинския стръмен скат се издигаше от пътя нагоре. Чувах как кучетата залаяха, но когато са в ниската част на ската не се чуваха. Започнаха да се чуват все по-близо и по-близо. Залегнал зад един храст край потока със заредена с бренокета пушка и с трепет заочаквах. По едно време от високата част надолу със силен шум нещо голямо започна да се свлича сред дърветата. Рушеше снежната покривка. Взех го за глиган. Затаих дъх и насочих пушката и приклекнах за да не ме забележи. А то се свличаше все по-близо и по-близо. И каква изненада!!! Уви ... не беше глиган, а голяма сива **дива мечка** с дълга козина. Като се свлече на горския път се изправи на крака и започна да се изтръсква от снега без да ме усети. Беше ми съвсем близо – на около 20-25 метра. Не й стрелях, защото беше забранено да се стреля по мечки. Тя след като се изтръска от снега с развяваща се дълга сива козина тръгна бавно по пътя към по-ниската му част. В Балкана бяха заселени докарани от Румъния черни карпатски мечки но те са по-малки от сивите.

Имал съм случаи в неподходяща ситуация да видя наблизко разстояние сърни, но без да съм с пушка и на лов.

Веднъж по време на изпит на студенти в 10-а аудитория с асистента Иван Илиев видяхме през прозореца на аудиторията как една сърна се разхождаше спокойно между храстите на „Калето“ отсреща ни. Дълго време я проследявахме докато се скри.

Друг един път бях на вилата ни – там на таванската стая пишех на пишещата машина някаква монография. Тази стая има единствен широк прозорец от южната страна. По едно време чух, че нещо шумоли отвън под прозореца. А нямаше никакви хора. Надигнах се от

стола и надникнах през прозореца, без да го отварям. Изненадата ми пак беше голяма. Долу в мястото на съседа бай Георги из тревата на около 15-20 метра спокойно се разхождаха две сърни. Ако при мен беше пушката щях поне едната да ударя. „Да ... ама... не“!! Не бях си взел пушката, защото там беше забранено да се стреля. Остана ми само съзерцанието.

Времето на ловуването продължаваше. Но гостуванията ми на други дружинки разреших и постепенно прекъснах. Ловувах само с дружинката ни в с. Хаджи Димитрово. Ловът на сърни и зайци се ограничи – само по 1-2 излета, а по-късно го забраниха окончателно. Оставиха само лова на вреден дивеч – вълци, чакали, лисици. Оставиха ни и този на пернат дивеч: фазани, гълъби, пъдпъдъци, бекаси и бекасини. Разрешавах и прасета, но в нашето поле нямаше големи гори, които да задържат прасета. Понякога такива преминавах, но случайно.

С времето годините ми се „навиваха“ все повече и повече. Като навърших 80-те почнах да се уморявам. Затруднявах се да ходя заедно с по-младите ловци на дълги разстояния. Затова нас по-старите започнаха да ни поставят на пусия все по-близо и по-близо до колите, които спирахме край горичките.

Приемах остаряването ми като естествен и неизбежен биологически процес. Така стигнах до окончателното отказване от лова. Продадох и втората си пушка на един млад ловец Георги Найденов (бизнесмен) син на мой колега – доц. Димитър Найденов.

Така приключи окончателно ВРЕМЕТО на най-дългото ми и голямо хоби ЛОВЪТ, продължило половин век.

Това хоби упражних през двете последни епохи – епохата на тоталитарния социализъм и на плановото стопанство и епохата на либералната демокрация и на пазарната икономика. Или това е времето от 1967-1968 г. до към края на 2010 година.

Времето на риболова

По риболова се запалвахме през първата епоха още като тийнейджъри в родното ми с. Градешница с приятели съученици от Врачанската мъжка гимназия Пенчо Младенов (*син на кмета ни по това време Младен Вълв*), Васил Занин (*Петков*), Милети Сандов. С още други младежи Богдан Мъжкарски, Колю Стоянов и др. ходехме на р. Огоста. Реката миннаваше на 2 км от селото ни и на 1,5 км от с. Громшин, което е в област Монтана. Там се къпехме, а водата се стопляше от слънцето. На дълбочина около 30-50 см под камъните се криеха малки мренки на около 10-15 см. Ние ги ловяхме с ръце. Понякога ходехме и с въдици, на които слагахме черни щурци или червейчета, но много рядко хващяхме дори не и за една рибена чорба. Ходехме и по-нагоре по посока на с. Кубиляк. Там се намира встрани от Огоста един затворен вир дълбок 2 метра. По дъното му имаше по-едри камъни. В него на въдица съм хващал по 1-2 кленчета (*вид риба наподобяваща мряната*).

В този вир наричан „Синия“, защото водата там синее, най-едри риби – клен и други хващаше Стефан Влашки. От мен той бе по-голям с 5-6 години. Беше много добър на хващане на риба под камъните с голи ръце.

Един път малко в следобедните часове когато водата се бе стоплила от слънцето, той заедно с мен и брат ми Методи започнахме да хвърляме камъни в „синия вир“. Целта беше рибата да са се скрие под камъните. След това Стефан Влашки започна да се гмурка под водата до дъното, там изпод камъните хващаше с ръце риби. След това се показваше над водата и ни ги хвърляше на брега. Ние с брат ми ги събирахме. Хващаше доста риба по 2-3 килограма и повече. Моя брат заедно (*със Стефан*) си имаха гърне и малко бакърено котле, в което си варяха рибена чорба край брега на реката. Гърнето и котлето криеха в храстите. Там им бяха под ръка по всяко време.

След известно време в празнични дни започнах от време на време да излизам с въдица по Дунава. Понякога със цялото си семейство. Синовете ми Сашо и Ирослав бяха още малки. Ходех на въдица и на язовира край с. Пейчиново. Той беше ведомствен на ТКЗС. Имаше охранител (*пазач*), който подхранваше рибата – предимно шарани.

Председателят на Стопанството ми беше дал разрешителна бележка и можех да ходя по всяко време.

На посочения язовир не винаги хващах. Но един път попаднах на удобно място, където шараните кълвяха. Заложих една въдица на дълга пръчка и започнах да зареждам още една въдица. Но в същото време на първата се хвана едър шаран. Той издърпа пърта ми с въдицата, на която се бе хванал и го повлече навътре в язовира. Останах изненадан, но и безпомощен, само гледах как пърта започна от единия край ту да потъва във водата, ту отново да се показва на повърхността. След като прекоси целия язовир се спря на язовирната стена. Там успях да го извадя, със захваналия се шаран – над килограм. После хванах още 2 шарана.

Друг един път бяхме с доц. Иван Спиридонов. Той се слаवेशе като най-добрият въдичар в Свищов. Отидохме на същия язовир. Дълго залагахме от единия му край, но нищо не ни кълвна. По едно време гледаме на отсрещния край на язовира в клоните на полупотопени върби нещо клати клоните. Веднага отидохме там, а в тези потопени клони във водата бяха се събрали много шарани. Стана добър риболов.

А когато по-късно станах ловец всяка година си вадех билет и за лов и за риболов. Но на въдица рядко ходех по Дунава. Ходех понякога по каналите в блатото към химкомбината. Но там имаше само дребни риби – до 100-200 грама. Ходехме и с моя съсед от блока ни (Радецки 3) Георги Енчев, но добри слуки не сме имали.

С Апостол Костов

Напоследък няколко пъти ходех на риболов на въдица с моят близък приятел Апостол Костов. Той беше зам.-генерален директор по икономика и финанси на компанията „Лукойл България“ – София. Идваше в Свищов с джипа си. Беше и сега (2019 г.) е голям специалист на въдичарския риболов. Имаше всички необходими прибори, цели комплекти съвършени макари, кукички, масичка, стол и др.

Един друг Свищовски рибар, който има и вила в рибарското селище край Дунава, ни покани да ни заведе с моторната си лодка на едно много надеждно място до Вардимския остров. Там „гъмжало“ от шарани, ни казваше той. Поканих Апостол Костов. Качихме се на лодката му сутринта и ни закара на това хубаво място. Заложихме

въдиците и зачакахме да започнат да кълват шараните. „Да ... ама... не“! Цял ден хвърляхме, сменяхме стръвта, но нищо не кълъвна. В късния следобед като ни запра един дъжд. Нямахме нито чадъри, нито горни дрехи. Криехме се под дърветата, но дъждът ни намокри яко. След това дойде Свищовския рибар с лодката си и ни върна на вилата си в рибарското селище. Там от другите рибари си купихме сомчета. Така безславно завърши този ни излет.

Добра слука имахме (*нак с Апостол Костов*) на Рибарниците край с. Совата. Там бяхме поканени от Стойчев – младши, който стопанисваше рибарниците. Неговият баща Стойчев беше дългогодишен началник на полицията в Свищов и едновременно председател на ловното сдружение. Там заложихме въдиците и веднага започнаха да кълват шарани – едри по килограм и повече. Със специален менчок ги вадихме от водоема. Само до обяд той хвана 12 броя, а моя милост по-малко - 5 броя. Всички шарани бяха едри, защото ги хранеха за приближаващия празник – Свети Никола. Това беше най-голямата ни риболовна слука. Но след време приключих и с това хоби.

Част VIII.

Времена с Ректорите на СА „Д. А. Ценов“

Нека да ми бъде позволено като доайен на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ повече от 10 години да споделя лични впечатления за изредилите се до края на 2019 г. Ректори на Висшето ни училище.

През 60-годишното ми присъствие в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, да не прозвучи като самохвалство, но съдбата ми отреди възможността да работя на живо (*лично*) с абсолютно всички нейни Ректори.

С първия Ректор проф. Димитър Бъров бяхме заедно, когато той изкара като хонорован преподавател последният си семестър, след което бе пенсионер, а след това през 1961 г. почина.

Проф. Димитър Бъров има изключителни заслуги за реализиране завещанието на Дарителя Д. А. Ценов и основаване на Висшето търговско училище в Свищов. Впечатленията ми са, че той беше с голяма ерудиция учен юрист от Европейски мащаб. А като човек бе надарен със значими добродетели.

По подробна информация за него и за другите Ректори давам в книгата ми „Поглед към съзидателите на Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов, 2016 г.

Вторият Ректор беше проф. Стефан Станев. Контактите ми започнаха, когато той се прибра в България, след като бе посланик в Канада. Беше ръководител на Централното статистическо управление (ЦСУ) – София. Едновременно четеше лекции във ВИИ „К. Маркс“, също и член на Икономическата комисия на ВАК. Ходил съм при него на консултации. Разрешаваше ми и да ползвам непубликувани статистически данни за икономиката на България и други страни. Освен това заедно написахме и юбилейната книга „Качеството и ефективността на икономическата система“, Варна, 1976 г., посветена на 50-годишния юбилей на Академията. Като голям учен, хуманист и ръководител беше безспорен.

Изкараните редовни Ректорски мандати в Стопанска академия са 12 (дванадесет) на брой. А именно:

1. проф. Димитър Бъров
2. проф. Стефан Станев

3. проф. Минко Русенов
4. проф. Величко Ненков
5. проф. Делчо Порязов
6. проф. Димитър Панайотов
7. доц. Светлозар Калчев
8. доц. Здравко Георгиев
9. проф. Методи Кънев
10. проф. Нено Павлов
11. проф. Величко Адамов
12. доц. Иван Марчевски.

Служебни Ректори

1. проф. Иван Върбанов
2. проф. Марияна Божинова

Ще повтора, че със всички тези 14 (*четирнадесет*) ръководители на Академията съдбата ми отреди да се познавам, да работя съвместно през цялото време докато вървяха мандатите им. Затова безкрайно съм благодарен и се гордея със съдбата.

За отбелязване е, че не всички имаха възможност да изкарат полагащите им се по Закон два пълни мандата. Такива изкараха само проф. М. Русенов, проф. Величко Нанков, доц. Светлозар Калчев, проф. Нено Павлов и проф. Величко Адамов. Останалите редовно избрани ректори: проф. Димитър Бъров, проф. Стефан Станев, проф. Делчо Порязов, проф. Димитър Панайотов, доц. Здравко Георгиев, проф. Методи Кънев, бяха с непълни мандати. Понастоящем действащият Ректор доц. Иван Марчевски изкарва първият си мандат. По всяка вероятност ще бъде избран и за втория.

Най-къси бяха мандатите (*така бе по закон*) на двамата служебни Ректори – проф. Иван Върбанов и проф. Марияна Божинова – през 2015-2016 г.

Преподаватели с които сме работили в катедрата

За пълнота на настоящите мемоари ще се спра и на тази половин вековна съвместна дейност с колеги в катедрата. Не бих могъл да бъда напълно изчерпателен. Навярно някои колеги ще пропусна. Затова ще помоля за извинение.

За по-голяма системност и пълнота ще се опитам да обособя поне два раздела: в единият да посоча колегите, с които сме били заедно в катедрата ни, в т.ч. и на тези, на които съм оказвал научна помощ. А в другият раздел – кадри от други научни организации, с които също съм имал непосредствени взаимоотношения.

От постъпването ми в Академията декември 1958 г. сме работили съвместно с редица преподаватели:

1. Първите бяха **доц. Чавдар Беязов** – ръководител, изключително ерудиран и коректен той беше задълбочен и талантлив учен с аристократическа осанка. Но 1961 г. премина на работа в София – в началото като Директор на Профсъюзната школа, а след това във ВИИ „К. Маркс“. И там заради изявените си качества двамата с проф. Тодор Владигеров си спечелиха признанието като истински аристократи в икономическата наука. За два мандата проф. Чавдар Беязов беше изпращан в Швейцария като представител на България в Международния институт по труда. Във ВИИ „К. Маркс“ беше и ръководител на катедра „История на икономическите учения“. Преди него ръководител на тази катедра беше проф. Кирил Григоров.

2. **Доц. Симеон Лалев** – него го заварих в катедрата като старши преподавател. Доцент стана, когато се отдели катедрата като самостоятелна такава. Той се славеше със своята добродушност към студентите, за което те се обръщаха към него с „Татко Лалев“. (Впечатленията си за него описах по-горе).

3. **Доц. Бенжамин Варон**. Преди, той беше се явявал в конкурс заедно с Делчо Порязов. Но в действителност дойде в Академията и пое ръководството на катедрата след напускането на Чавдар Беязов. Бенжамин Варон бе с изключителни качества на талантлив учен. Лекциите му бяха на най-високо научно-теоретическо равнище. Но беше уличен в антидържавна и антипартийна дейност, уволнен и временно интегриран. Последната ни среща с него и съпругата му, която бе диригент на музикалния театър в София стана през 2014 г. Състоя се в ресторант България срещу Руската църква, в центъра на София.

4. **Проф. Делчо Радев Порязов**

Проф. Делчо Порязов е избран с конкурс в катедрата една година преди мен (заедно с Бенжамин Варон) началото на 1958 г. Бил е първенец и отличник на випуска студенти, завършили ВФСИ 1957 г.

Той е преподавател, с който приятелската ни близка дружба е най-дълга. Тя започна когато постъпих в Академията и продължава и до днес 2019 г., или повече от 60 години. Първо само двамата бяхме асистенти в ръководената от проф. Чавдар Беязов катедра. След няколко години започна преподаване по финанси и парично обръщение. През 1962 г. защити кандидатска дисертация, от 1965 г. бе избран за доцент, за професор 1971 г. Последователно заемаше управленски длъжности – декан, зам.-ректор, а от 1972 до 1974 г. Ректор на Академията.

Ще подчертая, че през този Свищовски период с проф. Д. Порязов взаимоотношенията ни бяха най-ползотворни и близки. Защото тогава успяхме заедно да формираме авторски колективи и да разработим значими научни теми, които издадохме в отделни книги, като Националния доход, стойностните категории и др.

Добрите ни контакти с проф. Д. Порязов продължиха и след като пое редица ръководни длъжности – зам.-министър на финансите, зам.-директор на Международната банка за икономическо развитие в Москва; Началник на Надзорния съвет на Софийска банка; Председател на Съюза на икономистите в България и др. За цялостната му дейност бе удостоен със „Заслужил деятел на науката“. По случай своята 80-годишнина издаде книгата си „Икономика и общество“.

Чест му прави на проф. Делчо Порязов, че и до днес 2019 г. не е прекъсвал връзките си със Свищовската академия, с Община Свищов, която го удостои с „Почетен гражданин“.

И понастоящем като пенсионер с проф. Д. Порязов поддържахме приятелските си контакти, за които дължа **голямо благодаря**.

5. Доц. д-р Стоян Д. Христов. В Академията той постъпи есента на 1959 г., като асистент. През 1961 г. стана преподавател, 1966 г. – ст. преподавател и същата година защити дисертация за малък доктор, а за доцент бе избран 1970 г. Лекции четеше по Политикономия и по История на икономическите учения. Така, че в Свищов работихме заедно 13 години. Доц. Ст. Христов бе завършил висше образование във ВИИ „К. Маркс“ София, специалността Политикономия. В нашата катедра изнасяше интересни лекции. Написа и няколко научни трудове. По големите от тях като кандидатската му дисертация и хабилитационната му монография на теми: „Моралното изхабяване на основния капитал“ и Проблеми на стойността на работната сила“ съм

чел. Оценките ми бяха, че те са задълбочени, с оригинални изводи и приноси.

От 1972 г. премина на работа в Института за социални теории към АОНСУ - София

6. Доц. Георги Василев Стефанов

В катедрата бе избран за асистент 1961 г. след като бе завършил ВИИ „К. Маркс“, специалност Политикономия 1958 г. и бе работил в Ловеч три години. За главен асистент бе повишен 1968 г.

Георги Василев Стефанов бе единственият, който без да е защитил кандидатска дисертация го избрахме за доцент 1976 г. В учебно-преподавателската си работа бе старателен. Но в научно-изследователската не беше достатъчно съсредоточен. С добронамерени подбуди се стремах да му помагам. Включвах го в колективи за научни трудове, като „Критика на съвременни буржоазни теории“; „Методически проблеми на Политикономията“ и др.

Доц. Г. Стефанов написа самостоятелни и в колективи с други колеги от катедрата научни статии и студии.

Към края на 1978 г. се премести в Медицинския университет в сродната катедра с ръководител доц. Басарков. Там се и пенсионира. Почина 2017 г.

7. Проф. Пеню Михайлов е роден 1935 г. Завършил е ВИНС Варна 59 г., но бе избран в нашата катедра за асистент 1962 г. И тук в Свищов започна научно-изследователската си дейност. Първите му статии бяха за Кооперативното движение в Гвинея и в страните от Африка. Чел съм му тази за Обществените фондове за потребление, която бе обсъдена в катедрата. С добри впечатления съм за нейните достойнства.

След 4 годишен стаж при нас през 1966 г. Михайлов премина на работа във ВИНС Варна. Там се хабилитира за доцент. По-късно написа и голяма докторска дисертация, която успешно защити пред Специализирания научен съвет на ВАК София. Като член на този съвет участвах и аз на неговата защита. Пак останах с положителни впечатления за оригиналните му научни обосновки. След това бе избран и за професор. За последно се видяхме в Свищов на честването юбилея на катедрата.

Сега 2019 г. като пенсионер проф. Пеню Михайлов живее във Варна.

8. **Доц. Йордан Георгиев** бе назначен за асистент в катедрата 1963 г., когато постъпи и Методи Кънев. През 1966 г. го избрахме за старши асистент. Но на следващата година по решение на Академичното ръководство се премести в катедра Икономика на промишлеността, на която катедра ръководител беше проф. Иван Дочев.

В тази катедра Йордан Георгиев защити малък доктор 1971 г., а през следващата 1972 г. бе избран за доцент.

Ще вметна, че една от причините да се премести от нашата катедра в другата е, че със Стоян Христов влизаха в много конфликтни отношения. С тях се потвърди поговорката, че „Два остри камъка брашно не мелят“. Иначе с всички колеги се държеше дружелюбно.

Доц. Йордан Георгиев беше добър преподавател. В съавторство с проф. Ив. Дочев, доц. Милчо Найденов и самостоятелно написа цялостни учебници. Не бяха малко и научните му трудове. От тях най-значими са кандидатската му дисертация „Концентрация на производството и оптимален размер на предприятието в консер. промишленост“.

Последно с него бяхме заедно на честването юбилея на нашата катедра в Академията в Свищов 2015 г.

9. **Проф. д-р ик.н. Методи Кънев.** Той започва стажа си в Академията първо като редовен аспирант към катедра Финанси 1963 г., а след година и нещо премина в нашата катедра. Избрахме го последователно за асистент, 1973 г. доцент, в края на 70-те години и за професор. Защишава малък доктор 1967 г., а по-късно и голяма докторантура, пред Специализирания научен съвет към ВАК със седалище във УНСС София. Съдействие съм му оказвал във всички етапи на научната му кариера. Проф. М. Кънев се отличава със задълбочените изследвания и публикации, съдържащи оригинални решения. Не случайно бе избран за ръководител на катедрата, а един мандат и за Ректор на Академията. Последните преподавателски години изкара в УНСС София. С него имаме написани редица научни трудове.

Дори с проф. Методи Кънев имаме най-дълга съвместна дейност в Академията – повече от половин век. В София също често се виждаме. Посещаваме и сбирките на клуба на Ветераните в УНСС. От съвместните ни трудове ще посоча: „Критика на съвременните буржоазни теории за планираността и пазара“; „Качеството и ефективността в икономическите системи“; „Усъвършенстване на разпре-

делителните отношения“. От самостоятелните му монографии висока оценка заслужават: Кандидатските и докторските дисертации. Също и трудът му „Обществено-производствени отношения и икономическата наука“; „Интензификацията на общественото производство и развитие на обслужващата сфера“ и др.

По настоящем 2019 г. проф. д-р ик.н. М. Кънев като пенсионер живее в София.

10. Проф. д-р Никола Чонов. Него го избрахме за асистент 1969 г. Това стана след като той бе работил няколко години в ДСКаса Свищов. Ректор по това време беше Величко Нанков. Проф. Н. Чонов сравнително ускорено премина през първите научни звания. Разработи малка докторска дисертация и я защити 1974 г. Само 3 години след това го избрахме за доцент (1977 г.). Н. Чонов също бе един от малкото научни работници, които без защита на голяма докторска дисертация му обявихме конкурс за професор. Изборът му в професорското научно звание мина успешно 1988 г. Бях му рецензент и в този конкурс.

След 1990 г. един мандат вече като професор наследи и ръководството на катедра „Политикономия“ в нашата Академия. С проф. Н. Чонов бяхме на последната ни научна командировка в Московската финансова академия. В Москва бяхме на гости на проф. Д. Порязов, който в момента бе зам.-директор на Международната (Сивовската) банка.

11. Проф. д-р Снежана Найденова. В катедрата постъпи като асистент 1970 година. Кандидатска дисертация защити 1975 г. през 1980 г. я избрахме за професор. Научна помощ от моя страна е получавала през цялото си кариерно израстване. За отбелязване е, че всичко постигаше главно със своята упоритост и последователност. Включвал съм проф. Найденова в различни колективни разработки. А на някои от публикациите ѝ съм бил и вътрешен рецензент. Тя бе избрана и за зам.-ректор по научно-изследователската дейност.

Последните години от стажа си проф. Найденова изкара в Пловдив и София. Понастоящем живее също в София.

12. Проф. д-р ик.н. Любен Кирев – постъпва в катедрата 1972 г. като асистент. В резултат на задълбочената си широко-мощна изследователска дейност бързо преминава последователно през научните звания: старши и главен асистент; през 1986 г. го избрахме за

доцент, а след това и за професор. Кандидатска дисертация защити 1979 г., а по-късно и голяма докторска дисертация. Подкрепа проф. Л. Кирев е получавал от моя милост на различните етапи от научната си кариера. Най-вече при обсъждането на научните му трудове в катедрата. Проф. Любен Кирев написа и отпечата значителна по обем и задълбоченост научни трудове. Заради неговите качества на плодовит учен и много добър организатор редица години бе издиган на ръководни длъжности – ръководител на катедрата, зам.-ректор, член на Академични и Факултетни съвети и др.

13. Проф. д-р Владимир Владимиров – като асистент постъпва в катедрата 1971 г. след завършване на висше образование в нашата академия. Отличавайки се със задълбочената си работа бързо преминава през различните научни звания: старши и главен асистент. На Владимиров бях научен ръководител на аспирантурата му в Свищов. След като премина на работа във ВИНС Варна бях рецензент, когато там го избрахме за доцент. Пак там няколко години бе ръководител на катедра Политикономия. Една от най-големите във ВИНС. С него и съпругата му за последно се видяхме на юбилея на нашата катедра. Проф. Вл. Владимиров сега (2019 г.) е пенсионер във Варна.

През 70-те и 80-те години на миналия век в СА „Д. А. Ценов“, в т.ч. и в катедра Политикономика настъпиха някои съществени промени. Ректор по това време стана проф. Величко Нанков. По негово време и най-вече на неговата разумна кадрова политика в Академията бяха приети много млади и талантиливи научни работници. Важна роля в това отношение, (както посочих вече), изиграха въведените петгодишни планове за развитие на преподавателите.

Тази политика се провеждаше неотклонно през целите два мандата на проф. В. Нанков. Тя бе продължена стриктно и от следващите ректори – проф. Делчо Порязов и проф. Димитър Панайотов.

Промени настъпиха и в катедра Политикономия. Ръководителя на катедрата доц. Симеон Лалев почина през 1972 г. За неин ръководител Академичния съвет избра моя милост. На този пост бях преизбиран пет мандата до 1990 г.

Следващ преподавател, който постъпи на работа в нашата катедра бе:

14. Доц. Лалю Ангелов. При нас той бе назначен 1975 г. Дойде от Великотърновския университет. В началото започна като стар-

ши преподавател и само след три години през 1978 г. го избрахме за доцент. Бях му рецензент. Освен това го включвах и в колективи при разработване на по-големи трудове, като „Качеството и ефективността в икономическата система“. Доц. Л. Ангелов бе избран и като зам.-ректор на Академията. С всички колеги поддържаше добри отношения. След пенсионирането си заживя във В. Търново и там почина.

15. **Доц. Иван Илиев** – постъпи в катедрата като асистент 1972 г. и бързо премина през първите преподавателски звания. След като 1978 г. защити първата докторска дисертация, когато бях трети мандат ръководител на катедрата, го избрахме през 1985 г. за доцент. По-късно той премина на работа във ВИНС – Варна. Там заедно със сем. Владимирови продължи да се утвърждава като добър преподавател. Обаче за съжаление почина много млад, преди да е навършил пенсионна възраст.

16. **Доц. Тодорка Владимирова**. На нея също бях научен ръководител на малката ѝ докторантура. Иначе в катедрата я избрахме за асистент 1976 г. Защитата на дисертацията ѝ мина успешно 1977 г. Доц. Т. Владимирова продължи да работи в катедрата до 1984 г. Запомнил съм я като много старателна преподавателка със значими способности. Заедно със съпруга си Владимир Владимиров се преместиха във Варна. Тя отиде във Варненския технически университет. Хабилитирането в доцентура стана във Варна. Като пенсионерка сега (2019 г.) продължава да живее във Варна.

17. **Доц. Димитър Найденов** го избрахме за асистент в Академията 1972 г. След като премина през първите научни звания през 1979 г. защити кандидатска дисертация. Бях му рецензент на дисертацията. През 1986 г. успешно участва в конкурс за хабилитиране. Избрахме го за доцент същата година. На доцентурата също моя милост му бях рецензент, а първите години след идването на демокрацията в България беше избран и за ръководител на катедра „Обща теория на икономиката“. Доц. Д. Найденов умееше да работи с колегите и да сплотява колектива. След пенсионирането си развива успешен бизнес в хотелиерството и ресторантьорството. Знаем го и с хобито му на ловец и колекционер на оръжие.

18. **Доц. д-р Петър Маринов**. И него 1972 г. го избрахме за асистент в катедрата. През 1974 г. стана старши асистент, а през 1977 г. главен асистент. Кандидатска дисертация защити през 1979 г. Ня-

колко години по-късно го избрахме и за доцент. В преподавателската и научно-изследователската си дейност имаше значими постижения. За съжаление твърде рано бе пенсиониран.

19. **Доц. д-р Иван Спиридонов.** Приехме го за асистент в катедрата ни 1974 г. И той след като последователно премина през асистентските звания успешно защити малка докторска дисертация 1982 г. Кариерното му развитие в нашата катедра вървеше успешно. Бях рецензент на негови научни трудове. Но въпреки това по решение на Академичното ръководство той премина към катедра „Международни икономически отношения“ с ръководител проф. Атанас Дамянов. И там продължи да се утвърждава като успешен преподавател. С доц. Ив. Спиридонов приятелските ни отношения се задълбочиха по хобито ни лова и риболова. Той и понастоящем (2019 г.) е признат като най-добрият специалист по риболова.

Така с попълването си с редица млади и талантиливи преподаватели и тяхното кариерно израстване катедра „Политикономия“ на СА „Д. А. Ценов“ стана една от най-големите проспериращи катедри на Академията. Към края на 80-те години на миналия век в нея вече са над 12 хабилитирани преподаватели.

Професорите в катедрата бяха 3. А именно проф. д-р ик.н. Петко Ив. Петков, проф. д-р ик.н. Методи Кънев и проф. д-р Никола Чононов.

Двамата първи (проф. П. Петков и проф. М. Кънев) бяха и доктори на икономическите науки (голям докторат), а 10 преподаватели бяха защитили кандидатски дисертации (малък докторат).

Доцентите бяха: Снежана Найденова, Георги Вас. Стефанов, Лалю Ангелов, Любен Кирев, Димитър Найденов, Петър Маринов, Иван Петров, Иван Спиридонов, Йордан Василев, Красимир Кунев, Людмил Несторов и др.

Във развитието на катедрата – Политикономия на Академията ясно се очертават **четири етапа** – три времена.

Първият етап. Започва от нейното създаване от проф. Т. Владигеров с неговото постъпване в Академията. Тогава през нея като асистенти са преминавали проф. Минко Русенов, проф. Иван Хаджииванов, проф. Петър Мاستиков, проф. Петко Спирков, проф. Радослав Ангелов и др.

След проф. Т. Владигеров ръководители бяха проф. Петко Спирков 1947-1954 г., проф. д-р Чавдар Беязов 1954-1961 г., проф. Петър Мاستиков 1961-1962 г., доц. Димо Гроздев (*заместван за известно време от доц. Петър Вечев*).

За отбелязване е, че през този първи етап към катедра Политикономия освен политикономисти се числят още философите (*Петър Велчев, Богомил Гешов*), историците (*Петър Горанов, Димо Гроздев*), политолозите (*Иван Игнатов*) и др.

Втори етап. Започва от 1962 г., когато от катедра Политикономия се отделят неикономистите, с които се образува нова катедра.

В Политикономическата катедра останахме само икономистите. Такива бяхме само: доц. Симеон Лалев и като асистенти Делчо Порязов, Петко Ив. Петков, Стоян Христов, Пеню Михайлов и Георги Василев. За един период (*1958-1960 г.*) в състава на катедрата Политикономия бяхме само пет преподаватели доц. Чавдар Беязов, ст. преп. Симеон Лалев и асистент Делчо Порязов, Петко Ив. Петков, Ст. Христов. Посоченият етап на катедрата, с ръководител доц. Симеон Лалев продължава до 1972 г. Тогава в нейния състав са още доцентите Петко Ив. Петков и Стоян Христов и асистентите Методи Кънев, Йордан Георгиев, Н. Чонов, Снежана Найденова, Георги Василев.

Третият етап в развитието на катедрата започва в посочения състав от 1972 г. За неин ръководител Академичния състав избра доц. д-р Петко Ив. Петков. Моя милост бях преизбиран на този пост непрекъснато 18 (*осемнадесет години*) чак до 1990 г., когато условно завършва третия етап.

Четвъртия етап (*1990-2018 г.*). Започва с приключването на ерата на социализма и започването на демократическото преустройство. За ръководители на катедра Политикономия последователно бяха избирани: проф. Никола Чонов, проф. Методи Кънев, доц. Димитър Найденов, проф. Любен Кирев, доц. Красимир Кунев, доц. Людмил Несторов. Последният доц. д-р Людмил Несторов и понастоящем (2019 г.) е неин ръководител.

През третия етап в развитието на катедра Политикономия преминаха и много аспиранти и докторанти. На повечето от тях бях научен ръководител. След това някои от тях станаха и асистенти. Такива бяха:

1. **Симеон Цонев.** Той постъпи в катедрата и 2-3 години беше на редовна аспирантура. След това се премести на преподавателска

работа в Габровския технически университет, а по-късно и в Плевенския медицински университет.

2. Стоимен Лисев – избрахме го за редовен аспирант към нашата катедра 1970 г. На същия бях научен ръководител. Успешно защити кандидатска дисертация 1979 г. Веднага след това го избрахме на щат за асистент, а през следващата година го повишихме (*понеже беше вече с научна степен*) в старши асистент. Но през 1981 г. напусна Академията и премина на работа в сродната катедра към Софийския университет „Климент Охридски“ Стопански факултет с декани Тодор Попов, а проф. Нансен Бекар бе р-л катедра.

3. Абдул Резак – гражданин на Ирак. Беше емигрирал в България. По предписания на Министерството на Образованието в София беше препратен в СА „Д. А. Ценов“ в Свищов. Академичното ръководство от своя страна го препрати в нашата катедра и избра за негов научен ръководител моя милост. Така започнахме неговата аспирантура. След една година при нас в България дойде и неговата съпруга. Назначиха я на работа в Академичната библиотека. След 4 години Абдул Резак успешно защити кандидатската си дисертация пред специализирания научен състав към ВАК в София и започна работа в библиотеката. След една година обаче той (заедно със семейството си) се преместиха в Холандия. Там отиде при свои близки сънародници от Ирак.

4. Проф. д-р Сава Димов. Той се изяви с определени възможности за научни изследвания още като студент. Активно участваше в студентския научен кръжок. Негови доклади бяха високо оценявани и награждавани. Затова го избрахме за асистент в катедрата. Бил съм му научен ръководител и рецензент. Успешно защити докторска дисертация. Написа и редица други научни трудове с оригинални идеи, поради което напредна в кариерното си развитие. Стана и доцент, но след това се премести в Бургаския свободен университет. Там продължи да извършва задълбочена изследователска дейност с признати приноси моменти. Те бяха и основанието през 2017 г. в Бургаския университет да бъде избран за професор. Там продължава да работи и понастоящем 2019 г.

5. Ас. Мариела Маринова. Същата постъпи за асистент в катедрата приблизително по времето на Сава Димов. След което я зачислихме на самостоятелна аспирантура. Работи и като асистент ня-

колко години, но след това напусна катедрата. Замина за София. Понастоящем се намира в Австрия – Виена. Там работи по един проект.

6. Доц. д-р Братой Копринаров. Него го избрахме в катедрата за редовен аспирант. Но след като изкара известно време аспирантура предпочете да замине на работа в гр. Бургас. Там първоначално е бил на Административна работа като ръководител на курортния комплекс „Слънчев бряг”. След това премина пак на научна работа. Хабилютира се като доцент в Държавния университет „Асен Златаров“. През 2018-2019 г. бе и зам.-ректор на същия университет. Наскоро беше избран и за професор.

През **четвъртия етап** от развитието на катедрата в нейния състав влязоха много нови преподаватели. Най-младите слабо познавам. Чувствам обаче морално задължение да се спра на по-старите, с които съм имал а и понастоящем имам по-близки, по-добри взаимоотношения. А това са проф. д-р Йордан Василев, доц. Красимир Кунев, доц. Людмил Несторов, проф. Пенка Шишманова и доц. Румен Лазаров.

20. Проф. д-р Йордан Василев. Него го познавам още от студентските години. Заедно със асистента Владимир Владимиров тогава го открихме като доста ученолюбив и талантлив. Затова го привлякохме за ръководител на студентския научен кръжок по Политикономия. В кръжока Йордан Василев написа интересни научни доклади и бе награждаван.

След дипломирането си Йордан Василев го избрахме за асистент при нас 1985 г. Той продължи да се развива - успешно защити малка докторантура 2002 г. с темата „Проблеми за малкия и средния бизнес в България“, с която обосновава оригинални идеи и приноси. За доцент бе избран 2005 г. Написа и други монографични трудове като „Пазарната икономика в България“.

Затова заслужено през 2015 г. беше избран за професор. Ректор тогава беше проф. Величко Адамов.

Проф. д-р Йордан Василев се прояви и като талантлив ръководител. 10 години беше зам.-директор и директор на Полувисшия институт към Академията, а понастоящем е първи мандат декан на Финансовия факултет.

21. Доц. д-р Румен Лазаров. В действащият понастоящем (2019 г.) състав на катедрата доц. Румен Лазаров е с най-дългия стаж – повече от 20 години. Приехме го първоначално като аспирант (*док-*

торант). Няколко години му бях научен ръководител и консултант на докторантура, след което ме замести проф. д-р Методи Кънев. Доц. Р. Лазаров работеше задълбочено. Но заради давания приоритет на преподавателската дейност малко по-късно успешно защити дисертацията си за малък доктор, а след това се хабилитира и за доцент. За известно време бе избран и за зам.-декан на Факултета. Продължава да работи в Академията и като един от активните членове на катедра „Обща теория на икономиката“.

22. **Доц. Красимир Кунев.** Него го избрахме в катедрата за асистент, след като бе работил близо 9 години в Химкомбината „Свилоза“ в Свищов. Въпреки, че бе на малко по-голяма възраст той бързо напредна в преподавателската и научно-изследователската си работа. Успешно защити докторска дисертация.

С доц. Красимир Кунев установихме много близки приятелски отношения. Разбира се той и с другите колеги от катедрата имаше добри и сега (2019 г.) поддържа много добри контакти. Един мандат бе избран за ръководител на катедрата до пенсионирането си.

23. **Доц. Людмил Несторов.** Първоначално бе избран за преподавател в полувисшия институт в Свищов, който бе в структурата на Академията. Но само след няколко години премина на пълен щат към катедра „Обща теория на икономиката“ с ръководител Любен Киров. Запомнил съм Люси Несторов още когато беше и добър актьор в студентския театър в Академията с постановката „Юнаци с умни калпаци“. В резултат на задълбочената му научна и преподавателска работа бе избран за доцент след 2010 г. Чел съм някои от трудовете му, а на последния по-голям му написах и рецензия. Между семействата ни също се установиха близки отношения. Неговата половинка - Маргарита Дончева е Директор на Академичния музей и пиар. Сега 2019 г. доц. Л. Несторов е успешен ръководител на катедрата.

24. **Проф. Пенка Шишманова.** Постъпи в катедрата след предходните колеги, но бързо се утвърди като добра преподавателка. Много добре се ориентира в научната проблематика. Затова успешно защити малък докторат и бе избрана за доцент. Добри управленчески умения прояви и като Директор на отделението за Следдипломна квалификация. Научните и преподавателски способности на Пенка Шишманова бяха оценени и с избирането ѝ за **Професор** към катедрата 2015 г. Понастоящем (2019 г.) е член на Академичния съвет.

Научно ръководство на по-кратки специализации и на научни командировки на чужденци

През последните 2-3 десетилетия на XX век нашата Алма матер установи и разви много успешно сътрудничество с редица Европейски университети. Изключително ползотворни бяха тези с Икономическите държавни университети в Берлин, Москва, Будапеща и др. С тях Академичното ръководство сключи специални договори за сътрудничество в учебно-преподавателската, научно-изследователската област, в подготовката и преподготовката на научно-педагогическия персонал и др.

В международното сътрудничество с Хумболтовия университет и института „Бруно Лайшнер“ в Берлин; с Московската финансова академия; с Икономическия университет в Будапеща и др. активно се включваше и нашата катедра „Политикономия“. Ръководител на катедрата беше моя милост. В това си качество и като вече професор Академичното ни ръководство ми възлагаше да упражнявам научно ръководство на пристигащи на специализация и научни командировки млади преподаватели от посочените Европейски университети.

Ще си призная, че за мене бе чест и с удоволствие поемах и изпълнявах тези задачи. И така бях научен ръководител на млади преподаватели изпратени в нашия ВУЗ от Московската финансова академия – ст. ас. Петров; от института Бруно Лайшнер, ръководителя на тяхната катедра Политикономия – проф. д-р Ерика Майер изпрати една гл. асист., на която също бях научен ръководител. От Икономическия университет в Будапеща при нас бяха двама млади доценти на които бях научен консултант.

Баден-Баден пред казиното, 1992 г.

Със съпругата си Стефка и с първият си внук Стефан, на 5 години - сега 2019 г. е преподавател по философия в Пекинския университет - Китай

75 годишният юбилей на проф. П. Петков, ноември, 2005 г. с официална делегация от АЕЦ „Козлодуй“: от ляво на дясно: Костадин Димитров - гл. счетоводител, Румяна Ангелова - зам.гл. счетоводител, Петрова PR, Митко Янков - зам. директор

80-годишен юбилей на проф. П. Петков, на снимката - кмета на Свищов, обл. управител на В. Търново проф. Петко Чантов

Проф. дин Петко Петков на 80-годишнината си

80-годишен юбилей на проф. П. Петков, приветствие от доц. Т. Кръстевич

85-та годишнина на проф. П. Петков, Свищов, 2009 г.

*85-та годишнина на проф. П. Петков, 10-та аудитория, 2009 г. Участват:
Обл. управители В. Търново - проф. П. Пенчев, Русе - Стоилов,
Враца - П. Владимирова, Монтана - Ив. Йорданов и Д. Дамянов, М. Димитров,
В. Меразчиев, Б. Борисов, Н. Чонов, Д. Найденов, Йор. Василев, Л. Краев и др.*

80-годишнината на проф. П. Петков, 07.12.2004 г.

Катедра „Обща теория на икономиката”

*Проф. Андрей Захариев, доц. Ст. Симеонов и обл. управител на Монтана -
Ивайло Йорданов, 2009 г.*

*55-годишен юбилей на Финансовия факултет на СА „Д. А. Ценов“, от ляво на дясно:
проф. д-р ик.н. Цветан Коцев, проф. Велчо Стоянов, проф. Никола Чонов, проф. д-р
ик.н. П. Петков, проф. Делчо Порязов, Ректора - доц. Величко Адамов, доц. Румяна
Лилова, проф. Христо Драганов, проф. Методи Христов, проф. д-р ик.н. Нено Павлов,
проф. д-р ик.н. Радко Радков*

Проф. Р. Радков - площада и шадравана, Свищов, 2010 г.

Първата в Европа паметна плоча на тракийската писменост в с. Градешница - макета дарен от проф. П. Петков, 2013 г.

В Бачковския манастир със синът му Сашо, Катя Минкова и сибирско куче - Аля.

В Манастира на с. Градешница със семейство проф. В. Краева и доц. Л. Краев, 2013 г.

Проф. П. Петков и съпругата му с внуците Стефан - най-големия, Десислава - с куклата, Ирма - на коленете му, Павел - със синята блуза, София, 2013 г.

На вилата пред отглежданите домати със синът му Сашо, Мара Ибришимова и внучката Ирма

Румъния, гр. Александрия, сградата където е живял Христо Ботев, със синът му Сашо Петков, приятелка Мария и кучето Аля, 2014 г.

90-годишнината на проф. Петков с проф. Д. Порязов, съпруга - Райна Порязова, проф. Д. Панайотов, съпруга - Славка Панайотова и проф. Б. Борисов, София, 07.12.2014 г.

90-годишнината на проф. П. Петков със: от ляво - Христо Нокоев, Апостол Костов - зам.-директор на Лукойл-България, Павел Писарев, Стою Дулев и др. София, 07.12.2014 г.

90-годишнината на проф. П. Петков със: от ляво - Кирил Петров, племенничките му Янка и Йорданка М. Петкови, Кольо Николаев, племенник, Тони Йорданов, Ралица Йорданова, Марияна Йорданова и др. София, 07.12.2014 г.

90-годишнината на проф. П. Петков, гости от ляво - проф. В. Стоянов, Л. Стоянов, проф. Ив. Дочев, Христова, проф. Методи Христов, София, 07.12.2014 г.

90-годишнината на проф. П. Петков - проф. Н. Великов приветства гости Пенка Кънева, Иван Костов, Лилия Стоянова, проф. Велчо Стоянов, проф. Методи Христов, проф. Надежда Спасова и др., София, 07.12.2014 г.

С представители на Клуба на свицзовлиите, живеещи в София, 2015 г.

С доц. Л. Несторов, ръководител катедра „ОТИ“ и проф. П. „Шиманова, проф. Виолета Краева и Маргарита Дончева - 70-годишнина на катедрата, Свищов, 2016 г.

Враца, при нотариуса Пламен Цветков с племенниците Янчето и Данчето, Виолета и Снежа, Рилка и Иванка, Иван и Ивайло и др., 2016 г.

В дома на Л. Кръстев, с. Градешница. Стоящи, от ляво на дясно: Петър Данчев, кмет на община Криводол, наградила проф. П. Петков с „Почетен гражданин“, Магдалин Сълков - у-л на манастира Градешница. Седнали от дясно на ляво: Любен Кръстев - историк-краевед, Иликьо Ценов - приятел на Петко, Пенчо Ив. Ганчев - приятел на Петко, син на първия кмет на с. Градешница

Заедно със състудентите на П. Петков: Павел Писарев, Христо Нокос, проф. Стою Дулев, проф. Иван Костов

Със свищовлии в София пред паметника на Алеко в Борисовата градина по случай годишнината му, 2016 г., участва и хор „Планинарска песен”

*Новоучреденият клуб на преподаватели-ветерани:
проф. П. Петков - почит. председател, проф. В. Меразчиев - председател,
доц. М. Томева - зам.-председател, с доц. Н. Нинов - зам.-ректор,
проф. Кр. Шишманов - зам.-председател на Общото събрание, Свищов, 2017 г.*

Време на оценителската дейност

През 1991 г. се пенсионирах с 48 годишен трудов стаж. От този трудов стаж 33 години са на редовен трудов договор в Стопанска академия „Д. А. Ценов“, като научен работник. Но с това не прекъснах дейността си в Академията. Напротив продължих да работя, но вече на Граждански договор. Освен това промених значително предмета на дейността си. В нейния обхват влизаше главно научно ръководство на специализанти, консултации, бизнес оценки, мениджърски функции по отношение на научните издания на Академията и други. За последните издания, сключвах договори за Академията с редица фирми за целогодишни абонаменти и за специализации.

Важно място сред тази разнообразна дейност заемаха оценките на дълготрайни активи и приватизационни оценки на цели предприятия.

В първите години след 1990 г. в България започна един процес на подготовка на държавните дотогава предприятия за раздържавяване, чрез приватизация. Затова се налагаше преоценка и оценка на дълготрайните им материални активи. Тази дейност се извършваше от съответно подготвени оценители. От СА „Д. А. Ценов“ бяха предложени една група преподаватели, които получиха от Агенцията за приватизация временни разрешителни за тази оценителска дейност. Такива получиха проф. Дамян Дамянов, проф. Станка Тонкова, доц. Васил Божков, проф. Марин Димитров, доц. Анастасия Марчева и други.

Точно тогава дойде и моето пенсиониране. И тъй като бях поосвободен от лекционна заетост бях поканен от проф. Марин Димитров (тогава той беше зам.-директор на бизнесшколата на Академията) и от проф. Дамян Дамянов да участвам заедно с тях в оценки на дълготрайни активи. Условията бяха за тези предприятия, които аз успях да договоря да бъдат включвани в техните оценки и в хонорарите, наравно с тях, макар че няхах удостоверение за оценител.

Първи оценки и преоценки

И така без да имам такъв лиценз участвах в екипи с проф. Дамян Дамянов и доц. Васил Божков. Двамата бяха експерт-счетоводители и имаха временни разрешителни за оценители, издадени от Министерството.

Успях да осигуря договори. Консултантски експертизи – счетоводни с ръководството на Корабостроителния завод и още две фирми в гр. Русе. За едната бяхме заедно с доц. Дучка Добрева.

Също и на частна фирма в Белене на собственици Павел Драгинов и съдружник. Тя беше да им подготвим Годишния счетоводен баланс. С мое съдействие и участие направихме голяма преценка на имущество на АЕЦ Белене. Преди това при замразяване на строителството на Втора Атомна директор беше Никита Набатов и пълномощник на правителството Виталий Таджер. А по време на преоценката Директор беше Петър Симеонов и гл. счетоводител Пътев.

Заедно с проф. Дамян Дамянов работихме там повече от три-четири месеца. След нашата преценка огромна част от имуществото на АЕЦ Белене бе бракувано и разпродадено.

Затова бях безкрайно благодарен и на двамата – проф. Марин Димитров и проф. Дамян Дамянов. А те ми бяха и най-близките приятели. Така продължихме да работим заедно няколко поредни години. Успях да договоря още няколко предприятия и им направихме актуализирани преоценки на дълготрайните активи.

Към края на 1990 г. Агенцията за приватизация в София започна да провежда специални курсове за подготовка и лицензиране на оценители. Ръководител на Агенцията тогава беше г-жа Ренета Инджова. Курсовете се провеждаха само в София и само от Институции от големите и развитите Европейски страни – Англия, Франция и Германия. Поредни такива проведе и Германски холдинг. Отидох и без колебание се включих в тези курсове. Лекциите се четяха от немски специалисти на немски език с преводачи. Офисът на българската фирма-организатор се намираше в центъра на София на ул. „Граф Игнатиев“.

Но понеже бях един от най-старите от всички курсисти (към 30 души на брой) по едно време реших да се откажа. Но отговорничката на курса от Агенцията за приватизация ме разубеди като ми каза, че в

курса има и още един колега професор, по-стар и две колежки – старши научни сътруднички. Така продължих. Завършихме курса със специален държавен изпит, проведен от Германските специалисти, като на нас тези, които успешно издържахме държавния изпит с успех от над 70 точки от 100 възможни, ни издадоха специални сертификати. След това на базата на тези сертификати Агенцията за приватизация ни издаде Лицензии.

И така след като получих този Лиценз се отвори нова страница в трудовата ми дейност. Получих всички законни права на Оценител. Лиценза ми бе за Бизнес оценки на Цели предприятия. Тогава имаше и курсове за подготовка на оценители на недвижими имоти и други за машини и съоръжения със съответни лицензии.

Започнах да сключвам договори за оценка на цели предприятия. За целта формирах и ръководех колективи. Работихме заедно с редица колеги от Академията и някои други извън нашия институт. Най-често работехме заедно с доц. Дучка Добрева (*тя беше директор на Институтското ООД „Бъров“, с такъв предмет на дейност*). Извършваше финансовия анализ на предприятията като основна част от оценката. Също с проф. Борислав Борисов, с проф. Дамян Дамянов, проф. Марин Димитров, доц. Васил Божков, доц. В. Минков и други.

За оценките на недвижимите имоти (сгради, земя и др.) включвах от Велико Търново г-н Димитър Дупалов, а за машините и съоръженията включвах един инженер от гр. Дебелец и инж. Божинов, който тогава бе Директор на ТЕЦ към химкомбината в Свищов. Правния анализ възлагах на ст. преп. от Академията г-жа Мукова.

Отначало започнахме с по-малки оценки. Така например с проф. Борислав Борисов направихме такава на Керамичния завод в с. Бутово, В. Търновска област. А този завод имаше цех (*материални активи*) в гр. Павликени. Пак с него оценявахме обекти на община Луковит, която освен в Луковит имаше и обекти в с. Дерманци (незавършена обществена сграда, неизползвана жп гара) и други. С доц. Дучка Добрева и съпруга ѝ Наско оценявахме обекти в гр. Червен бряг. Оценка правихме и на търговско предприятие във Враца.

Постепенно преминахме и към по-мощабни бизнес оценки на по-големи предприятия обявени за приватизация. Тогава вървеше

правителствена програма за раздържавяване, осъществявана от Президента Жельо Желев, от Министър Председателя Филип Димитров и Иван Костов. Директор на Агенцията за приватизация стана Александър Божков. Започна да се шири и корупцията. Самият той се сдоби с прозвището министър - 10 %.

Понеже нашият екип от преподаватели от СА „Д. А. Ценов“ Свищов правихме бизнес оценките и анализите много добре обосновано и коректно, започнаха да ни търсят по-големи предприятия за оценки. Такава направихме на голяма търговска фирма в София. В нея участваха проф. Нено Павлов (тогава беше Ректор на Академията), проф. Станка Тонкова, доц. Дучка Добрева, проф. Снежана Найденова и др.

Следваща голяма оценка беше на голямо предприятие в Пловдив „Деметра“. Това беше най-голямата ни бизнес оценка, защото „Деметра“ имаше свои обекти – мелници, фуражни заводи, силози, складове на територията на целия окръг. Освен в самия гр. Пловдив имаше такива и на гара Калояново, в гр. Стамболийски, гр. Карлово, в Белозем. Дори имаше и почивна станция в Панагюрище. По тази оценка в екипа бях включил доц. Дучка Добрева за финансовия анализ, Дим. Дупалов от В. Търново за оценката на недвижими имоти, инж. от гр. Дебелец за машините и съоръженията, ст. преп. Мукова за правния анализ. За договарянето от възложителите дойдоха представители при мен в Свищов. Договорът подписа ръководителя-възложител Чудомир Александров – бивш държавен ръководител.

По тази оценка работихме повече от три месеца. Защото посещавахме и оглеждахме състоянието на всяка мелница, фуражен завод, силоз и др. в посочените населени места. Оценката направихме съвсем прецизно и коректно. Тя възлезе на няколко десетки милиона лева и беше приета от Агенцията без никакви забележки.

Друга голяма оценка, която направихме беше на Свинеком-плекса в гр. Попово. За нея поканата ми дойде от самите възложители. Те идваха на няколко пъти при мен в Свищов. И за тази оценка формирах голям екип от лицензирани оценители, включително Дупалов, прависта Мукова, инженер от гр. Дебелец – за машините и съоръженията, доц. Дучка Добрева за финансовия анализ. По нея работихме продължително време. Бизнес оценката ни бе приета

добре. Тя изигра решаваща роля и Свинокомплекса беше успешно приватизиран.

Дължа да уточня, че Бизнес оценките на посочените големи предприятия ги правехме по три от всичките пет стандартни метода за оценки: метода на „Чистата стойност на активите“, метода на „Възстановителната стойност“, метода на „Сравнителната стойност“, „Аналоговия“, методът на ликвидационната стойност, метода на „Очакваните парични потоци“.

Като правило първите два метода прилагаме за всяка оценка задължително.

Една от последните ни оценки беше тази, която направихме в екип с лицензирани оценители – доц. Венцислав Минков 2013 г. на материални активи на АЕЦ „Козлодуй“.

Промени в семейството ми

С нея приключих Бизнес оценителската си дейност, продължила цели 20 години. Ще допълня, че тя никак не ми тежеше. Напротив. Заедно с колегите я върших с желание. Стремяхме се с тази дейност и ние да способстваме за нормалното и успешно протичане на Приватизационния процес в България. Като едновременно имахме и голяма полза от тази си дейност. Тя бе не само финансова - получаването на приличен хонорар, но и чисто научна. Имахме възможност да изучаваме и се запознаваме с реалното състояние на нашите промишлени предприятия.

Към края на 2016 г. преустанових тази оценителска дейност. Причините са обективни. Главната е напредналата ми възраст – 92 години. Просто се наложи да отдам дължимото на здравето, да се отдам повече на почивка.

Освен това в семейството ми настъпиха изключителни събития. Съпругата ми се разболя през лятото на 2013 г. В Централната болница по хематология в София ѝ направиха изследвания и установиха, че костния мозък е със силно намалени способности да произвежда червени кръвни телца. Препоръчаха периодично да ѝ се прелива кръв. Такова почнахме да правим в спец. клиника по хематология в Плевен, на всеки две месеца. По-младият ни син Ирослав също дава два пъти. Това продължи близо година. Специалистите бяха категорични, че поради възрастта ѝ 86 години, не е възможно да ѝ се направи имплантация на костен мозък. Затова продължихме с преливането. Но постепенно, започна да отказва да се храни. Бяхме принудени да я заведем в хосписа към Свищовската болница. Но там изкара само месец и половина и на 14 май 2014 г. почина.

На мен и на синовете ни Сашо и Ирослав скръбта ни беше голяма. Тя тя ми беше най-близкия другар в живота близо 60 години. Заедно отглеждахме двамата ни синове, които завършиха във НАТФИС висше театрално образование. А сега са професионални актьори и режисьори. Както посочих по-горе, Сашо е притежател и художествен ръководител на частен експериментален театър „А парт“ в Пловдив, като заедно с половинката си Катя Минкова стопанисват обширна театрална зала в идеалният център на града. Заедно създават театрални постановки; едновременно (*Катя обучава детска театрална школа.*

А Сашо чете лекции пред студентите по „История на драмата” и „Режисура”) в музикалния университет в Пловдив.

А Ирослав е режисьор и актьор към различни театри в България (*Бургас, Пловдив, Видин и др.*) и във Франция – Ница и др.; А неговата половинка - Мария Ибришимова е сценограф и работят заедно.

Понастоящем 2019 г. имаме и четири внуци. Най-големия Стефан Сашев завърши докторантура към Софийския университет „Кл. Охридски“, а през последните три години е преподавател в Пекин – Китай, твърде успешно спортува алпинизъм. Добре владее китайски език; голямата ми внучка Десислава Ирослав Петкова, роди се в Германия, разхождахме я в количка: завърши архитектура във Виена и Брюксел (магистратура). Сега се реализира по специалността си. По-малкият ни внук Павел Ирослав Петков е ученик в XII клас в Софийска гимназия. Активно участва в ученическата театрална трупа Навърши вече 17 години. Най-малката ни внучка сега е ученичка в Бургас в V-ти клас. Тя носи името Ирма, което е съчетание от името на баща си – Ирослав и името на майка си Мария, която е на синът ни втората „половинка“.

Такава е сега 2019 г. картината на голямото ни семейство Петкови.

Време на друга извънаудиторна дейност

Наред с основната дейност, каквато е учебната (*аудиторната*), в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ развивахме и извънаудиторна такава. Тя не е абсолютно автономна, а в едно или друго отношение е свързана с основната – чисто учебна.

Зараждането на извънаудиторната работа започва още от първите години след откриването на Висшето търговско училище.

Изключително полезна дейност от името на Академията се разви и чрез Дружеството „Бъров“ – ЕООД, чрез него научни сътрудници на Академията изпълняваха различни задачи в услуга на стопански организации. Тук е необходимо да се отдаде дължимото признание на покойната вече доц. Дучка Добрева. Като дългогодишен директор на Институтското дружество „Бъров“ тя успя да разгърне широкомащабна негова дейност. В неговия обсег влизаха цялостни анализи на фирмите, научни консултации, оценки и преоценки на дълготрайни активи, бизнес оценки за приватизационни сделки, правни анализи и други.

Лично доц. Дучка Добрева правеше финансови анализи на стопанските организации. Други клаузи на договорите се изпълняваха от лицензирани оценители. Както подчертах по-горе такива бяха лицензите за машини и съоръжения; за недвижими имоти (*земля, сгради*); за цели предприятия, правните анализи се правеха от лицензирани юристи.

Тук е необходимо да проследим по-подробно следдипломната квалификация, в която се включваха ръководни специалисти от практиката, които вече са завършили висше образование.

Първата по-сериозна стъпка за развитие на тази дейност в Академията се направи от проф. Димитър Филипов през шестдесетте и седемдесетте години на миналия век. След това посочената дейност продължи да се развива. Разгърна се на следващ етап с участието на проф. Минко Памукчиев, след него успешни усилия направиха директорите, зам.-директорите – проф. К. Каменов, доц. Илко Пенков, доц. Пенчо Пенчев, проф. Л. Кирев и др.

Кулминация следдипломната квалификация достигна, когато директор на Центъра беше доц. Тодор Кръстевич. По-подробно про-

следяване на този период би било полезно от гледна точка на историята на Стопанска академия „Д. А. Ценов“.

Със своята находчивост и прозорливост доц. Кръстевич с екип от сътрудници в ръководения от него център увеличиха договорните отношения на Академията с редица фирми и други структури в цяла България. В договорите основен раздел беше включването на специалисти на следдипломна квалификация. Обучението като времетраене беше от шест месеца до една година. В повечето случаи то беше на индивидуален план. В него с предимство се включваха мениджърските екипи на стопанските организации – директори, зам.-директори, главни инженери, главни технолози, главни енергетици, главни финансисти, главни счетоводители, началници на отдели и други.

За широкото разгръщане на сътрудничеството с тези фирми – решаваща роля имаха и ректорите на академията от този период (1990 – 2016 г.) - проф. Ат. Дамянов, проф. Нено Павлов, проф. В. Адамов и доц. Ив. Марчевски. Те подписваха двустранни договори и съдействаха за тяхното изпълнение. На практика контактите с предприятията и другите структури се осъществиха на място от името на Академията чрез голям брой преподаватели, включително – проф. П. Петков и научните ръководители на отделните специализации (модули) – доц. Петър Кънев, проф. Р. Габровски, доц. Валери Ненков, доц. Станислав Александров, доц. Милка Томева, проф. Д. Дамянов, проф. В. Меразчиев, проф. Мариана Божинова, доц. Венцислав Минков, проф. К. Каменов, проф. Г. Герганов и др.

Освен специализации, в договорите се включваха и клаузи за годишни абонаменти за основните академични издания – Библиотека „Стопански свят“, сп. „Бизнес управление“, сп. „Народностопански архив“ и Годишник на СА. За това помощта на главните редактори също беше важна. Особено системна и непосредствена беше тази на проф. Д. Панайотов.

По окръзи извънаудиторната дейност на Академията се разви в следния ред:

Тук ще посочим само по-големите компании от даден окръг, с които са реализирани по-значими и дълготрайни отношения, и общия брой на всички такива.

За Благоевградски окръг, компаниите, с които сме установили преки контакти в периода 1991-2014 г., са 28 на брой. Сред тях по-широки и няколкогодишни са договорните отношения с компаниите – „Беласица” Петрич, „Медика” гр. Сандански, „Салва мед” – гр. Сандански и др.

За окръг Бургас фирмите, с които имахме извънаудиторна съвместна дейност, са 35. По-дълготрайни и значими по размер са взаимоотношенията ни с: „Лукойл нефтохим” – Бургас, с финансов директор Атанас Зайков; „Ремонтстрой” с управител Руси Куртлаков; ТЕЦ с директор Георги Дечев; ВиК с директор Ганчо Тенев и гл. счетоводител Пенка Трендафилова; „Елкабел” АД с гл. счетоводител Кирил Голев и др.

Ще отбележа, че с посочените компании извънаудиторната ни съвместна дейност се изразяваше единствено по две основни направления. Едното – включване на индивидуални специализации на мениджърските екипи и другото – абониране на предприятията за основните периодични издания на СА „Д. А. Ценов”. Сред последните съществено място заемаха поредиците „Актуални финансови проблеми на фирмата” от катедра „Финанси и кредит”. Поради по-добре подбраната тематика от катедрения колектив, поради широкообхватния брой на книгите – до 25–30 на брой – тази поредица се посрещаше с голям интерес и почти винаги се реализираше. Освен това в тази поредица, както и в другите издания, включвахме и реклами на стопанската организация. Подобен беше и интересът към Библиотека „Стопански свят” с главен редактор и създател на поредицата проф. д-р Димитър Панайотов и следващ гл. редактор – проф. Камен Каменов. Така се възприемаше и списанието на Академията „Бизнес управление” с гл. ред. Любен Кирев, както и списание „Народностопански архив” – с гл. редактор проф. Радко Радков.

От област Велико Търново фирмите, с които реализирахме договорни взаимоотношения със СА „Д. А. Ценов”, са най-много от цялата страна – общо 108 на брой. От самия град Велико Търново по-значими са контактите с ТЕЦ Велико Търново с директор инж. Ангел Трифонов. Банка „Хеброс”; ОКС и други. От град Горна Оряховица такива са фирмите Хлебозавод; Локомотивно - ремонтен завод; Захарни заводи; Заводите за складова техника и други. От град Павликени по-активни във взаимоотношенията ни бяха предприяти-

ята „Унипак” с гл. сч. Росен Николов; Винпром „Росина”; „Здраве” АД с директор Антонов. От град Свищов – фирмите „Свилоза” АД със собственик Дачев и гл. сч. Румен Милчев; ВиК с директори Васил Бандов и Ангел Беляков; Промислено-монтажно управление с директор Чамуров; Банка „Биохим” с директор Дончев и др.

Ще отбележа, че специално със „Свилоза” ЕАД по времето на директора Симеон Симеонов реализирахме една бизнес оценка, две консултации и други с икономисти и юристи.

На индивидуални специализации включвахме и дипломирахме мениджърските ръководства както на посочените от Великотърновска област фирми, така и на много други.

Общият брой на фирмите /компаниите /от област Враца, с които посредством проф. П. Петков – СА „Д. А. Ценов” реализира договори и различни други мероприятия, са 68 на брой. По-активни бяха взаимоотношенията с някои фирми от Враца, като Пътнически превози с директор Яков, „Химко” Враца, Товарни превози с дир. Венелин Веков, ВиК с директор Дудушки, Циментовия завод в Бели извор и др.

Трябва да се подчертае, че от всички компании в цяла България, с които реализирахме контакти, най-мощабни са тези с АЕЦ „Козлодуй”. С тази фирма проведохме пет курса със специализанти, главно ръководни кадри – 82 на брой. Специализациите бяха по модулите „Организация и управление на бизнеса” с научен р-тел проф. Камен Каменов, „Финансов мениджмънт” с р-тели доц. Валери Ненков, проф. В. Адамов и доц. Ал. Ганчев, „Мениджмънт на търговската дейност” с научни ръководители проф. Марияна Божинова и доц. В. Минков, „Контрол и финансов анализ на фирмата” с р-тел доц. М. Томева, „Международни счетоводни стандарти” с р-тели проф. Дамян Дамянов, проф. Г. Герганов, проф. В. Меразчиев. По някои от модулите („Маркетинг” и др.) дисциплини водеше и доц. Иван Марчевски, сегашният ректор на Академията. Освен това с АЕЦ „Козлодуй” в специализациите включихме всички директори от 1991 г. до 2014 г., като Йордан Йорданов, Иван Иванов, Йордан Костадинов, Красимир Николов, Иван Генов, Александър Николов, Костадин Димитров, Валентин Николов, Владимир Уручев, Иван Гризанов, Димитър Ангелов и др. Някои от тях ставаха след това и народни представители, като Иван Генов, Йордан Костадинов, Владимир Уручев, който по-

настоящем е втори мандат евродепутат и др. Наред с това инж. Вл. Уручев е и представител на България в Международната агенция за атомна енергия (МАЕ) във Виена.

Освен тези дейности с АЕЦ „Козлодуй” изпълнихме и две бизнес оценки на дълготрайни активи под ръководството на доц. Венцислав Минков, две научни консултации и др. Много добре ни съдействаше ръководителя и ветерана на централата Атанас Койчев. Също и ветерана-директор Иван Иванов.

Значими бяха и реализираните взаимоотношения на Академията и с някои други фирми от Козлодуй. Такива бяха тези с „Интер-приборсервиз” с директор инж. Атанас Койчев, „Атоменергоремонт” с директор Иво Александров, „Енергоремонт” с директор Валентин Петров и др.

Успешни бяха контактите от град Мездра със текстилен комбинат (*бившето „Станке Димитров”*), от Бяла Слатина и „Пионер” АД (детска конфекция) с директор Дано Данов и др.

Общо в област Габрово фирмите, с които СА „Д. А. Ценов” установихме договорни отношения, са 57. За отбелязване е, че най-много са фирмите в град Севлиево – 30, т.е. повече от град Габрово, където те са 21 на брой. По-значими бяха контактите с фирма „Симат” АД–Габрово, за което активно съдействие оказваха директорът Стоян Стоянов и гл. смет. Й. Лазарова, като самите те се включиха на индивидуална специализация.

От град Севлиево такива бяха и фирмите: „Севко” с управител Събев, ТПК „Млада сила” с председател Симеон Захариев, „Хелиус” (*товарни превози*) с директор Костадин Костадинов, ВиК, фирма „Хидромелиорации”, двата военни завода и други.

На тези компании в индивидуални специализации включихме главно мениджърските екипи, като специализациите бяха главно на индивидуален план по модулите „Организация и управление на бизнеса”; „Индустириален мениджмънт”: „Мениджмънт на търговската дейност” с науч. р-л проф. Марияна Божинова; „Международни счетоводни стандарти” .

Общо договорените отношения с фирми в Област Кюстендил са 30 на брой. От тях по-големи и дълготрайни контакти са реализирани с компаниите – „Велбъж”, Елпром трафо – Кюстендил, ВиК – Кюстендил, ВиК – Дупница, Мини „Бобов дол”, ТЕЦ „Бобов дол” и др.

Общо в област Ловеч Фирмите, с които установихме договорни отношения със Стопанската академия, са 65. По-значими в това отношение са договорните отношения с фирмите: от гр. Ловеч – „Тръбна мебел”, месокомбинат „Бони оборот”; от гр. Троян - ВиК, „Трояфарм”, „Лесопласт”, ТПК „Мебел”; Завод за велпапе в Луковит, циментов завод „Златна Панега” и др. Ще допълним, че този циментов завод първо е бил построен от нашия дарител – Димитър Апостолов Ценов.

За цялата област Монтана фирмите, с които СА „Д. А. Ценов” Свищов е установила договорни отношения, възлизат на 49. Сравнително по-дълготрайни и значими бяха тези с фирмите – „Акомикар”, „Подова керамика” и ВиК от гр. Монтана. От Бойчиновци – такава беше фирмата „Рост ма май”. От Вършец са предприятията за профилактика, рехабилитация и отдих, и („ПРО”) с директор Цвети Коновски и „Електро стат”. От гр. Берковица по-дълготрайни и значими бяха договорните отношения на Академията с някои предприятия като „Мрамор Беркстоун”, „Бертекст”, ВиК и др.

Общо в Пернишки окръг компаниите договорирани със СА „Д. А. Ценов”, са 26. От тях по-мощабни взаимоотношения са реализирани с Топлофикация Перник, ВиК Перник, ТЕРС „Мошино” и др.

От Плевенска област фирмите, с които установихме делови контакти, са общо 64 на брой. За самия град Плевен по-значими са тези с фирма „Плама”, Плевен – БТ, Проучване и добив на нефт и газ, ВиК Плевен и др.

От град Левски такива са „Техсел”, оранжерииите „Гимел” и др. В Червен бряг това е Военен завод „Бета”. За град Белене най-широко мащабни са установените взаимоотношения с АЕЦ – Белене. Ежегодно правихме абонаменти за академичните издания – общо 6 на брой. За АЕЦ – Белене са осъществени две научни разработки с екипи от академията в състав – проф. П. Петков /ръководител/, проф. Камен Каменов, доц. Красимир Кунев, доц. Марина Николова и др.

За цялата област Пловдив СА „Д. А. Ценов” установи със съдействието на моя милост, делови контакти с 41 фирми. От тези фирми най-активни бяха отношенията с Комбинат за цветни метали, ВиК Пловдив с гл. счетоводител Кина Димитрова и др. Заслужава да отбележа най-значимият контакт с фирма „Деметра”. На тази компания екип от преподаватели на СА направи цялостна бизнес оценка за приватизиране. Общо в област Разград предприятията, с които сме

осигурили договорни взаимоотношения със Стопанска академия „Д. А. Ценов”, са 44 на брой. В тази област с някои фирми взаимоотношенията бяха по-значими. Такива са – от Разград – стъklarският завод „Динамо”, Български пощи, мелницата „Млин”, фирма „Грънчар” и други. От град Кубрат такива са – военният завод „Хан Кубрат”, от Исперих – „Исперих – БТ”, „Ахинора” АД, „Добруджа – Кит” АД и др.

За отбелязване е, че град Русе, както беше и в Област Велико Търново, се утвърди като град, от който най-много фирми от цяла България включихме в договорни отношения със СА „Д. А. Ценов”, а именно 61 на брой. Взаимоотношенията с тези фирми бяха главно по линията на индивидуални едногодишни специализации на ръководни кадри по различните модули, също така и чрез абонаменти за изданията на Академията.

По-активни взаимоотношения за нашата Алма Матер реализирах с фирмите: Керамичен завод „Труд”; Винпром; ВиК с директор Сава Савов и гл. смет. Галя Николова; „Дунарит” АД с директор Анастас Попов и финансов директор Ал. Бончев; „Приста ойл” АД с президенти братята Пламен и Атанас Бобокови и изпълнителен директор Валентин Трифонов и други.

От град Бяла такива предприятия са: „Латекс” с директор П. А. Иванов и В. Радков.; ОКС с председател Маринов и други.

С някои фирми от русенска област осъществихме и договорни отношения чрез бизнес оценки, одитиране и научни консултации. В екипите, реализирали тези проекти, освен проф. Петко Иванов Петков, се включваха още проф. Георги Герганов, доц. Дучка Добрева, проф. Дамян Дамянов, доц. Тодор Кръстевич – по някои актуални проблеми на маркетинга, проф. Борислав Борисов и други.

Фирмите от област Силистра, с които успяхме да установим и осъществим делови контакти с Академията, са сравнително по-малко. Общият им брой за четирите града на Област Силистра – Тутракан, Дулово, Силистра и Тервел е 29. И тук традиционно взаимоотношенията между СА „Д. А. Ценов” и предприятията от тази област бяха само по линията на осъществените индивидуални специализации и договаряните абонаменти и реклами за академичните периодични издания. Ако трябва да посочим фирми от Област Силистра, с които съвместната дейност бе сравнително по-значима, то такива са: Месокомбинат „Меком” АД от Силистра, а от Дулово – „Калиопа” АД,

„Гелик” ЕООД, „Дулово БТ” и от гр. Тервел – „Пластхим” ЕАД с гл. смет. Надя Димитрова и Военния завод с директор Георги Лечев и гл. смет. Радка Господинова.

В гр. София – столица, фирмите, с които СА „Д. А. Ценов” чрез мен установи контакти, са 53, от тях се открояват като най-широко мащабни договорните отношения на Академията със стопанските организации – „Лукойл България”. С тази крупна структура активните взаимоотношения се развиха благодарение на президента на „Лукойл България” Валентин Златев и вицепрезидента по финансовите въпроси Апостол Костов, активно съдействие в тази област оказаха и действащият понастоящем гл. смет. Жулиета Димитрова.

Много добри контакти Академията установи с фирмата „Рискинженеринг” АД. Връзките продължават и понастоящем, за което заслугите са главно и на президента на „Булатом” инж. Богомил Манчев и зам. дир. Станислав Георгиев.

Висока оценка заслужават и мащабните контакти с компанията „Профилактика, рехабилитация и отдиш” както с централата в София, така и с по отделенията в цяла България. Определен принос за това имат членовете на управлението на фирмата Валентин Първанов и г-н Етугов и др.

Към тази група фирми трябва да се посочат още някои застрахователни компании като ДЗИ със зам.-директор Ася Начкова, „Булстрад” с директор Румен Янчев, „Кремиковци” – ЗСМН с директор Лидия Станева, НЕК, „Петрол” АД с директор Бедо Доганян, „Хранителни стоки” с директор Людмил Асенов, „Софарма”, Агенцията за приватизация със зам.-директор Сабри Галиб и зам. Петко Николов, „Кремиковци” – рудодобив с гл. смет. Красимир Говедаров и др.

София област – фирмите, с които за СА „Д. А. Ценов” установихме контакти посредством Центърът за следдипломно и факултативно обучение, са 25.

От тях с по-мащабни контакти се отличават „Горско стопанство – Ботевград”, Керамичен завод – Ботевград с директор Георги Георгиев, ВиК с директор Людмил Димитров и др., също така и Кибритена фабрика в Костенец и др.

С някои от тези фирми договорните отношения продължаваха по осем, десет и повече години. Такива са с компанията „Лукойл България”, с която обучихме три випуска специализанти, общо 12 души

на брой. Едновременно се осигуряваха абонаменти всяка година за основните академични издания. Също такива дългогодишни взаимоотношения за Академията поддържахме и с Националната електрическа компания, „Рискинженеринг“, „Булатом“, Кремиковци – рудодобив, както и с по-големите компании на територията на София окръг, предимно от Ботевград, Правец и др.

За област Стара Загора общият брой на компаниите, с които успяхме да установим договорни отношения за редица години, са 60 на брой. По-значими са реализираните контакти с компаниите „Бисер-Олива“ с директор Колев, ВиК Стара Загора с директор Румен Райков и гл. счетоводител Тонка Горгиева, с Новозагорските компании – Кооперативна банка с директор Вичо Вичев, „Брос комерс“ с директор Динко Генов. С Казанлъжските компании – „М+С“ хидравлика с дир. Обретенов, „Капрони“ с директор Дянков, текстилното „Катекст“. Но най-големи и дълготрайни бяха договорните отношения с големите енергийни дружества в басейна на река Марица: „Мини Марица“, гр. Раднево, с директори Иван Марков, Тодор Тодоров; като ТЕЦ „Марица изток 2“ с директори Михайлов, Димитров, Христозов, Боян Боев, ТЕЦ 3, „Енемона“ с директор Марков.

Важно е отново да отбележа, че на специализации към Академията включихме и дипломирахме ръководни кадри главно от мениджърските екипи на компаниите – директори, зам.-директори, главни инженери, гл. енергетици, гл. финансисти, гл. счетоводители и др. Някои от тях след това ставаха народни представители, министри и зам.-министри, ръководители на по-големи държавни структури.

В обучението на тези специализанти. ръководни кадри заедно с проф. Петков се включваха и ходеха в самите компании редица преподаватели от СА – Свищов, а именно доц. Петър Кънев, доц. Станислав Александров, проф. Радослав Габровски, доц. Анатолий Асенов, доц. Валери Ненков, проф. Камен Каменов, доц. М. Томева и др. По модула „Маркетинг“ по места ходеше, както посочихме по-горе, доц. Тодор Кръстевич, като негов научен ръководител, включително и в гр. Русе – Военният завод „Дунарит“ и др.

В област Търговище фирмите, с които ние от СА „Д. А. Ценов“ сме реализирали контакти в горепосочените направления, са 55 на брой. Тук по-мощни бяха взаимоотношенията ни с фирмите от град Търговище, а именно с „Винпром“ АД с директор и собственик Петко

Матев и гл. смет. Йорданка Георгиева; Военен завод „Хан Крум” с директор Спиридонов и гл. смет. И. Атанасов; „Енергия” АД с директор Жельо Папазов, зам.-директор Димитър Даскалов; ВиК с директор Никола Арабов и други.

От град Попово такива фирми бяха „Кристер” АД с ик. директор Пенчо Пенчев; Свинокомплекс „Свимес” АД със синдик Мончо Петков и инвеститор Неделчо Троански; Маслената фабрика „Роса” с директор Бончо Рашков.

В град Попово се намира и първата фирма в България, с която СА „Д. А. Ценов” установи бизнес контакти чрез проф. П. Петков още през 1991 – 1992 г., а именно – предприятието „Родина” АД с управител Божидар Миланов и ик. д. Мария Пенкова.

Общо за Хасковска област установихме договорни взаимоотношения с 32 фирми. По-значимите са с „Химмаш”, за което активно съдействие ни оказва директорът на завода г-жа Ибришимова, която лично се включи и на индивидуална специализация към Академията. Също така ВиК, „Агровотинвест”, Горско стопанство с директор Стоян Стоянов, когото също включихме на индивидуална специализация. Месокомбинатът, с който Академията реализира няколкогодишни абонаменти за изданията си и реклами, а също и индивидуални специализации на самия директор Стоянов и гл. смет. Димитрова.

От Димитровград по-значими взаимоотношения на Академията реализирахме с ТЕЦ – Димитровград, за което голямо съдействие оказва главният счетоводител Юлиан Ненчев. Също така с „Марбас” – „Мини Здравец”, с което реализирахме няколко абонамента и индивидуални специализации на директора Румен Атанасов и др. Добри договорни отношения осъществихме и с фирма „Тракон” с директор Димитър Барбов, с ВиК и др.

Така общо за всички области от цяла България Стопанска академия „Д. А. Ценов”, чрез Центъра за следдипломна квалификация и обучение, заедно с „Бърв” ЕООД за периода 1990–2014 г. успяхме да реализираме полезни договорни взаимоотношения с 1071 стопански организации.

В полезрението тук не фигурират някои области като: Варненска, Видинска, Кърджалийска, Пазарджишка и Шуменска. Но това не означава, че в тези области не сме имали договорни проекти с намиращи се на тяхна територия стопански организации. Такива имаше,

но те бяха относително по-малко. Затова не се спирам на тях конкретно.

Очакванията са, че в една или друга форма тези взаимоотношения ще продължат да се развиват. Могат и да се обогатяват, като към тях се добавят и известни доброволни дарения в чест на отпразнуваната **80-ГОДИШНИНАТА** на Академията в гр. Свищов.

Силно се надяваме – ние – всички настоящи и бивши дейци, свързани по един или друг начин със Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов, че с новото ръководство, тази дейност ще продължи да се развива. Това очаквано и желано бъдеще на Академията е за благо, за културата, за икономическата образованост на българския народ. Така ще се осъществява благородният завет на великия патриот – Димитър Апостолов Ценов. Поклон пред светлата му памет!

Граждански комитет за АЕЦ Белене

Времената продължаваха своя ход. Първите два реактора (1 и 2) на АЕЦ „Козлодуй“ не бяха модернизирани, което до някъде оправдаваше тяхното спиране. Но нищо не оправдаваше спирането на 3-ти и 4-ти 440 мегаватовите блокове, защото те бяха модернизирани с нови турбо-витлови кондензатори, бяха напълно безопасни.

Настана времето на АЕЦ „Белене“. Затова ние, няколко съмишленици от академията и града, се събрахме на среща и учредихме Граждански комитет за продължаване строителството на АЕЦ „Белене“. Съдействаха ни и лично присъстваха акад. Стефан Воденичаров (*по-късно председател на БАН*), Марко Семов – писател, Тихомир Апостолов – директор на ядрения експериментален реактор.

За ръководство на комитета бяха избрани:

Проф. Петко Ив. Петков – председател; проф. Камен Каменов – зам.-председател; акад. Стефан Воденичаров – член; инж. Ангел Беляков – управител; икономист Петър Владимиров – член.

Гражданския комитет регистрирахме във фирменото отделение на Велико Търновския съд. Комитетът продължава да функционира – да настоява чрез обръщение и декларации до правителството за ускореното размразяване на централата. Правим го съвместно с други неправителствени организации („Булатом“, *Българското*

ядрено дружество, *Обществеността от град Белене и района*).
Още повече, че сега, 2019 г. стратегическите инвеститори са налице – „Ростатом“, Дженерал електрик; Китайски, френски, корейски ядрени компании. Готовност да изкупуват ел. енергия от централата официално са заявили Северна Македония и др.

Времето вече не търпи протакане, тъй като България чрез ТЕЦ-овете, замърсява със Серен диоксид въздуха най-много от всички други държави от Европа и света. Затова страната ни плаща все по-големи санкции на гърба на българските потребители.

Клуб на преподавателите ветерани

Ще допълня, че през 2016 г. със съдействието на Академичното ръководство (*Ректорът Доц. Ив. Марчевски и Зам. Ректора Доц. Николай Нинов*), в присъствието на зам. Председателя на Общото събрание проф. Кр. Шишманов в Академия учредихме клуб на преподавателите ветерани. Учредители на клуба бяха: проф. Васил Меразчиев, доц. Кольо Колев, доц. Милка Томева, проф. Петко Ив. Петков, доц. Стефан Александров, доц. Никола Янков, доц. Андрей Иванов, доц. Неделчо Митев, доц. Стойна Цветкова, доц. Стоян Костов и други. За ръководство на клуба бяха избрани: проф. Васил Меразчиев – Председател, зам. Председатели доц. Милка Томева и доц. Кольо Колев, а за почетен председател – проф. П. Ив. Петков.

Реши се клубът да съдейства за просперитета на Стопанска Академия „Д. А. Ценов“; Перманентно да се информира за нейната дейност и проблеми, които решава.

Ето така протекоха трите относително обособени времена в досегашния ми 95 годишен живот. А именно:

- Времето на примитивния капитализъм в България до 09.IX. 1944 г.
- Времето на тоталитарния социализъм и плановото стопанство до 1990 г.
- Времето на неолибералната демокрация и пазарната икономика – 1990 -2019 г.

По този начин протече и времето на 60–годишното ми скромно присъствие в дейността на СА „Д. А. Ценов” Свищов. Опитах се в настоящите мемоари да споделя хронологията на житието и битието ми.

Ще Ви помоля, уважаеми читателю, да ме извините, ако с някои подробности в посочените времена съм Ви отегчил. Но желанието ми беше да опиша повече епизоди, повече събития.

Моля за извинение!!!

Съдържание

ПРЕДИСЛОВИЕ	5
-------------------	---

Част I. Живоописание

Месторождение	7
За родословното дърво	9
Курсове за хигиенисти, войник и хигиенист	21
Как приключи първата и започна втората епоха в моя живот	26

Част II

Войник – санитарен сержант	28
Хигиенист – Габровница и Свиленград	32
Референт във Враца	34

Част III

Висше образование в София	35
Времена на студентските години	38
Времето на лектор-консултант в Свогенска околия	45

Част IV. Времето в Стопанска академия

Първи години	60
До малък доктор (Кандидат на икономическите науки) и за доц. Иван Игнатов и доц. Бенжамин Варон	65
Сашо и детското кошче	68
Заварени видни учени – времето със професорите: Д. Бъргов, Г. Тошев, В. Ранков, В. Гаврийски и др.	69
Развитие на институтите и катедрите	72
Студентски стаж – Унгария, Чехословакия	77
До първа хабилитация – доцентура 1964-1967 г. Командировка Румъния	82
Подготовка за Доцентура и I-во хабилитиране	85
Издателска дейност и хабилитиране – доцент	87

Част V. С най-видни учени-икономисти в България

За чл. кор. на БАН проф. Тодор Владигеров	90
Акад. Жак Натан	91
Акад. Евгени Матеев	93
За проф. Кирил Григоров	94

Част VI. Времето след доцентурата

В София – с Г. Василев и Пеню Михайлов	97
За семейството	98
Първата лека кола	99
За Вектрата	100
Нов апартамент в бл. „Радецки“ 3 и земетресенията „Вранча“ и Стражица	101
Време на контакти с чуждестранни колеги	104
Първи колективни трудове с международно участие, с национални автори и самостоятелни книги	108
Самостоятелни книги	114
Съвместна дейност с акад. Н. Попов, проф. Жак Аройо, проф. Ив. Костов, проф. Здр. Ковачев, проф. Стоядин Савов и др.	115
Други колеги, с които имахме добри контакти в научния съвет	117
Проблеми и задръжки в развитието	124
Научна командировка в Италия – Рим „Чита университета“	127

Част VII. Времена на хобитата

Артистично, туризъм, нумизматика, лов и риболов, земеделие на вилата	137
Туризъм	139
Хобито земеделие и вила	142
Вилата	143
Време на хобито лов и риболов	145
Най-голямата ми слука на прасета	150
Времена на силни ловни емоции	159
Времето на риболова	163

Част VIII. Времена с Ректорите на СА „Д. А. Ценов“

Преподаватели с които сме работили в катедрата	167
Научно ръководство на по-кратки специализации и на научни командировки на чужденци	180
Време на оценителската дейност	197
Първи оценки и преоценки	198
Промени в семейството ми	202
Време на друга извънаудиторна дейност	204
Граждански комитет за АЕЦ Белене	214
Клуб на преподавателите ветерани	215

Проф. гин ПЕТКО ПЕТКОВ

- ✓ Роден в село Градешница, Врачанско на 07.12.1924 г.
- ✓ Завършва средно образование във Враца и София.
- ✓ Работи в Околийска администрация – гр. Враца, отдел „Кадри“, 1948 – 1951 г.
- ✓ Висше образование в Университета за национално и световно стопанство – София, 1951 – 1956 г.
- ✓ 1957 – 1958 г. Лектор – консултант – Свогенска околия, област София.
- ✓ 1959 – 1991 г. Преподавател по микро–и макроикономика и по история на икономическите учения в СА „Д.А.Ценов“ – Свищов.
- ✓ 1972–1990 г. Ръководител катедра „Политическа икономия“ в СА „Д.А.Ценов“–Свищов.
- ✓ 1972–1991 г. Член на Академичния и Факултетния съвет на СА „Д.А.Ценов“–Свищов.
- ✓ Член на специализиран Научен съвет към Висшата атестационна комисия (ВАК) – София.
- ✓ 1991 – 2016 г. Преподавател и сътрудник на граждански договор в СА „Д. А. Ценов“ – Свищов – Център „Следдипломно и факултативно обучение“.
- ✓ 29 август 2013 г. е удостоен със званието „Почетен гражданин на Община Криводол“.
- ✓ 2016 г. Почетен председател на клуба на преподавателите – ветерани към СА „Д. А. Ценов“ – Свищов.
- ✓ 2017г. – Почетен член на „Булатом“.
- ✓ 1980-2000г. Награждаван с ордените „Кирил и Методи“ II степен и „Червено знаме на труда“, златен и др.

